

The Project Gutenberg eBook of Dansen på Frötjärn (Komedier i Bergslagen II), by Hjalmar Bergman

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Dansen på Frötjärn (Komedier i Bergslagen II)

Author: Hjalmar Bergman

Release date: March 19, 2015 [EBook #48526]

Language: Swedish

Credits: Produced by Gun-Britt Carlsson, Eva Eriksson, Jens Sadowski,
and the Online Distributed Proofreading Team at
<http://www.pgdp.net>

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DANSEN PÅ FRÖTJÄRN
(KOMEDIER I BERGSLAGEN II) ***

DANSEN PÅ FRÖTJÄRN

AV

HJALMAR BERGMAN

(KOMEDIER I BERGSLAGEN II)

STOCKHOLM / ALBERT BONNIERS FÖRLAG

**FRU GUNHILD
PÅ HVISKINGEHOLM
1847—1863**

När fru Gunhild gick med sitt fjärde barn, var hon redan trettioåttå år gammal. Herr Abraham var sextiosex, och han hade icke väntat att Gud skulle beskära honom ännu en arvinge. Herr Abraham hade då som alltid svårt att draga sig fram med hustru, talrik barnskara, dyrbara egendomar och många och glupska tjänare. Han motsåg icke det väntade barnet med särdeles glädje. Men varken att han högt klagade eller eljest visade sin kära hustru några tecken till missnöje. Endast att han då och då i förbigående sökte utforska fru Gunhilds tankar, rädd som han var, att hon i all tysthet kunde lägga planer för en ovanligt festlig döpelseakt eller annan kostsam tillställning.

Två eller tre gånger varje dag steg han uppför trapporna till tornrummet, där fru Gunhild tillbragte de sista veckorna före förlossningen. Tornrummet var kallt, högt och svalt. Luckorna för söder- och österfönstren voro tillskruvade, och endast västerfönstret stod öppet. Fru Gunhild satt i en klumpigt snidad, svartmålad emmastol, vars skinnklädnad, delvis lossad, hängde i skrynklor och veck. Fru Gunhild satt helt nära det öppna fönstret och lyssnade till göken, som gol i väster.

Herr Abraham stiger på tå in i rummet, handskas försiktigt med dörrklinkan och dröjer vid tröskeln. Fru Gunhild nickar jakande, att han kan stiga fram, och han går alltjämt på tå bort och sätter sig på stebänken i fönstersmygen. Under de buskiga, gråvita ögonbrynen kastar han en förlägen blick på hustrun. Han stryker sig över låren och harklar sakta. Då fru Gunhild likväl icke öppnar ögonen, lutar han sig fram över det runda bordet, vars skiva är av alrot. Han rör vid de vita linnesakerna och slutligen tar han boken i svartfärgat, slitet kalvskinn, slår upp pärmen och läser med närsynta ögon:

Christi efterföljelse och All werldzens fåfängligheetz Föracht.

Herr Abraham suckar omedvetet och börjar bläddra i boken som är späckad med märken. Ett efter ett tar han ut sju små kopparstick, samlar dem i handen, stryker och glättar dem, men fäster sig föga vid, vad de föreställa. Under tiden slår fru Gunhild upp ögonen.

— Hur går det med slåttern? frågar hon.

— Gud ske lov jo — jo vars. Han lägger ifrån sig kopparsticken, böjer sig fram och stryker lätt över hustruns axel och arm.

— Vad tänker kära Gunhild på? Här — här i ensamheten.

Hon gör en butter min och låter huvudet sjunka. Herr Abraham fortsätter hastigt:

— Jag menar, att det är icke nyttigt för Gunhild. Min salig mor brukade säga, att kvinnor i välsignat tillstånd ej ha gott av att tänka. Likaså står det i Skriften, att var dag har nog av sin plåga. Gud råder för allt, stort som smått. Men jag menar, att Gunhild skulle gå ner och se om huset. Där nere går allting vind —

Han tystnar. Det fräsande ljudet av jämt mejande liar har upphört. I dess ställe hör han drängarna skratta och prata sinsemellan.

Fru Gunhild säger:

— Jag orkar icke. Jag är så besynnerligt trött. Kanske att det är doften av det nyslagna höet, som sover mig. Jag har svårt att andas, och ibland flammor det för mina ögon.

Herr Abraham sticker huvudet ut genom fönstret, sakta, försiktigt som en räva. Osedd ser han drängarna nojsa med varandra ute på gårdet, rättaren har gått in till sin hustru.

Han drar sig tillbaka ur fönstret, han står stilla en stund och stirrar bekymrad framför sig.

— Där hör Gunhild, säger han, drängarna leka och nojsa. Rättarn har gått till sin hustru. Jag skall föda dem, kläda dem, giva dem lön, men arbeta vilja de icke. Och här sitter Gunhild och tänker på nya utgifter. Nya utgifter i dag, nya utgifter i morgon, ständigt. Vad är nu detta?

Han rör vid linnen och spetsarna.

— Finns det inte små kläder och blöjor efter de andra barnen? Och varför så fint? Gunhild vet, att små barn smutsa ned och förstöra. Vad sitter Gunhild och tänker på? Tror kanske, att det skall bli ett stort döpelsekalas med många inbjudna. Men då måste jag säga nej till min egen sorg. Vi skola bjuda de faddrar, av vilka barnet kan vänta sig något gagn. Inga andra. Vad tänker Gunhild på?

— Ingenting. Vad skulle jag tänka på?

— Bliv då här och vila, säger herr Abraham och stryker henne över huvudet. Han går mot dörren, men vänder sig om.

— Kanske Gunhild tänker på någon gåva vid kyrktagningen? Gunhild har ingenting att klaga över. När Abraham föddes, fick Gunhild det underbart vackra och dyrbara korset av guld och rubiner, som tillhört min salig mor. Min salig mor hade tre verkligt dyrbara smycken, korset, den ryska emaljringen med fem diamanter och fem turkoser, och slutligen pärlkedjan. Mor fick tre barn och tre smycken. Gunhild väntar nu sitt fjärde barn. Men jag kan icke trolla fram något smycke.

— Jag önskar ingenting, säger fru Gunhild och sluter ögonen. Jag önskar ingenting för min egen del —

Genast säger herr Abraham:

— Det lilla barnet behöver ingenting, varken silver eller spetsar. Ett litet barn behöver moderns omvårdnad och sin fars kärlek. Det är allt. — Bliv nu här och vila,

eftersom kära Gunhild är trött.

Herr Abraham går, dörrklinkan faller i lås. Efter en stund tystnar drängarnas prat och liarna fräsa åter i gräset.

Fru Gunhild sträcker på armarna, sträcker på benen. Hon är stel och öm. Huvudet är tungt och på samma gång tomt. Hon tar stöd mot bordet och reser sig. Genom fönstret ser hon sju krökta drängryggar och sju krökta pigryggar. Drängarna äro barhuvade, pigorna ha schaletter. Bakom dem står herr Abraham Lilja, gråklädd med en solkig mössa på huvudet. Han snor det gråvita skägget mellan handflatorna, och på skäggets rörelse kan hon se, att han står och mumlar för sig själv.

10

Hon blir led på att se herr Abraham Lilja. Långsamt drar hon sig inåt rummet och sätter sig i fönstersmygen vid det östra fönstret vars lucka är tillskruvad. Hon sitter framåt lutad med vitt skilda knän.

Hödoften sticker henne i näsan, och hon känner, att hon skall nysa. Hon tänker på, att hon i hast måste önska något, ty en nysning och än mer tre efter varandra följande ha förmågan att bestyrka och bekräfta en önskan. Först tänker hon på mannen och gården. Under aderton år har hon icke hört talas om en riktigt god skörd, och hon skyndar att önska en god skörd. Hon tänker på förlossningen och önskar en hastig, lindrig förlossning. Slutligen tänker hon med en viss rädsla på barnet. Hon önskar ett gossebarn. Hon önskar, att han skall bliva vacker, god och klok. Hon önskar, att han skall brås på hennes släkt och icke på Liljorna, som hava grå, långa hästansikten, gråvitt hår och gråvita ögon.

Under det att hon tänker på allt detta, förgår lusten att nysa. Och hon småler åt sina dårskaper.

Emellertid ha hennes tankar nu fastnat vid barnet och komma icke loss. Tre gånger har hon varit havande, men aldrig förr har hon varit fylld av en sådan myckenhet besynnerliga och oroliga tankar. Med Thomas a Kempis i hand har hon sökt driva bort dessa tankar. Hon tror, att de äro syndiga.

11

Egentligen är det icke tankar. Hon ser, vare sig att hon håller ögonen öppna eller sluter dem. Hon ser sonen. Han är vid pass tjugu år. Han är hög och rak. Han har hennes ögon, Bourmaistrarnas ögon, skiftande mellan olivgrönt och olivblått. Han har Bourmaistrarnas brunsvarta hår och stora vita tänder. Han talar ivrigt och fort, han ler skälmskt men med någonting ängsligt och skyggt kring ögonen. Vad han säger, hör hon icke. Hon hör endast att han talar.

Hon lutar sig bakåt, låter armarna hänga slappt och glider sakta ned på marken. Det är icke någon svindel, och hon kunde mycket väl ha hållit sig upprätt på bänken. Men glidandet ger henne en lycklig förnimmelse. Även detta att ligga på det kvistiga golvet med huvudet mot stenvuren ger henne en lycklig förnimmelse.

Likväl gör hon försök att komma ifrån dessa föreställningar, över vilka hon halvt omedvetet blyges. Hon fäster tankarna vid mannen, vid hans bekymmer. Hon tänker på dopet med alla dess utgifter, hon undrar, vilka faddrar som skola bjudas. Vidare tänker hon på barnen. Hon ser dem stå runt kring vaggan, där den lille ligger. Hon ser deras ögon. Abrahams gråvita, under ständigt blinkande, rödkantade ögonlock. Mariannes ögon äro också gråvita men med kilar av grönblått. Britas ögon —

12

Fru Gunhild kvider till, hon stryker sig med båda kinderna hårt och oroligt över pannan. Det är svårt att veta, var hon skall kunna fästa sina tankar. Nyss var hon nära att tänka på det, som icke får tänkas. På Britas ögon, ångesten. Brita är blind.

Solskenet faller snett in genom det öppna fönstret, som mera är en fyrkantig glugg än ett fönster. Ljusstrålen är bräddfyllad av lysande dammkorn, som sakta stiga och sjunka eller röra sig i cirklar. Ljusstrålen flyter oavbrutet in genom gluggen och fyller snart rummet med ett sakta surr, med liars fräsande och med den starka doften av nyslagen klöver och halvtorkat hö.

Fru Gunhild tänker på skörden, hon tycker sig gå allén utför, hon passerar fält efter fält och tar noga reda på grödans utseende. Hon gör till och med beräkningar och letar i minnet efter spannmålspriser. Men hon känner hela tiden, att hon har sonen bredvid sig. Hans huvud är tätt intill hennes. Hon tänker: Om jag vänder lite, lite på huvudet, kan jag se hans ögon, kan jag se om han är blind. Men hon vågar icke. I strupen skälver en oemotståndlig gråt.

Hon slår upp ögonen för att slippa ifrån detta, som är det svåraste och det, hon allra minst får tänka på.

13

Som hon öppnar ögonen slår det henne, att rummet är förändrat. Hon sätter sig upp och ser sig omkring. Det dröjer en stund innan hon förstår, att det är den starka, lysande strålen, som försvunnit. Och även sedan hon märkt detta, förstår hon icke genast, att mörkret kan vara ett svar på hennes fråga. Det första hon tänker på är slåttern.

Hon griper tag i stenbänken och reser sig. Det är ett drygt arbete, hjärtat dunkar och blodet rusar åt huvudet. Det svartnar för hennes ögon. Men icke heller nu förstår hon, att detta dubbla mörker kan vara ett tecken och ett svar på hennes fråga.

Hon går bort till fönstret. Ett ulligt, nästan helsvart moln har dragit över solen. En rad större och mindre ulltappar följa. Just som fru Gunhild sticker ut huvudet, går solen ut ur det första molnet, och ljuset skär illa i hennes ögon.

Hon drar sig hastigt ur fönstret och trycker handen mot ögonen. En stund blir hon stående i fönstersmygen, lutad mot muren. Åter sticker hödoften starkt i näsan, och hon känner att hon skall nysa.

Önska dig något, tänker hon och småler åt sina dårskafer. Men välj nu icke så länge —

Då hör hon honom säga:

— Önska, att jag måtte se —

Hon hör det så tydligt, att hon måste vända på huvudet. Men hon förstår, att det är han som talar, han som står bredvid henne med sin kind tätt bredvid hennes. Han ber för sig.

I ett nu slå flammorna upp. Det är icke en rädsla med mellanstunder och mellanrum. Det är ångest överallt och i varje ögonblick. Hon kan springa bäst hon vill, hon kan springa som råttan i fällan. Hon ställer sig och stirrar upp- och nedför muren. Men det finns inte en punkt på muren, som icke klibbar av ångest. I varje ögonblick finns ångesten. Hon kan icke blunda ifrån den, hon kan icke hålla för öronen. Om hon kastar huvudet häftigt av och an, kan hon likväl icke kasta bort den.

Och hon vet, att ju mer och ju starkare hon tänker på detta, desto säkrare skall det komma.

Nu ser hon också Brita. Hon ser de klargrå ögonen. Hon ser sig själv, hur hon står med barnet på armen. Hon håller ett brinnande ljus framför barnets ögon och för det sakta av och an.

Bakom henne står herr Abraham och viskar:

— Nu tyckte jag, hon vände på ögonen. Nu tyckte jag —

Allt detta ser hon och hör. Och hon vet, att ju mera och starkare hon tänker därpå, desto säkrare skall det komma. Från den stund, då hon visste sig havande, har hon hållit sig undan för den blinda. På tå har hon smugit sig förbi, blundande för att icke se händerna som känsligt famlande söka i luften. Tre månader har hon vistats här i tornrummet, stängd från barnen.

Och hon har lyckats hålla ångesten borta ända till den dag, då hon såg sonen framför sig — en hög, vacker gosse, med vita tänder, svartbrunt hår och stora blåskiftande ögon.

Molnen glida över solen, ett efter ett, fönstergluggen blänker och slocknar, blänker och slocknar. Slutligen blir den lysande starka strålen helt och hållet borta. Det är, som om gluggen täckts av en mörkgrå hinna.

Denna enformiga och stilla dager ger något lugn. Fru Gunhild sätter sig i den svarta emmastolen. Hödoften ligger tungt över hennes bröst. Hon tar boken från bordet och bläddrar. Bokstäverna flyta samman, raderna slingra som mörka maskar. Men hon släpper dem icke i första taget. Slutligen rädes hon dock, att det skall skada hennes ögon, och hon lägger boken ifrån sig.

Hon återvänder till skörden. Nu blir det regn i slåttern. Abraham Lilja skall gnälla. Han skall spara på allt upptänkligt vid dopfesten. Prästen skall få på tok för litet i sin svarta hatt. Och när och fjärran skall man skratta åt Abraham Lilja, som räknar upp sockerbitarna åt sina gäster. Fru Gunhild rodnar, ögonen tåras.

Det är nu aderton år sedan Gunhild Bourmaister gick i brudsäng med herr Abraham Lilja till Hviskingeholm. Alltifrån de första ungmösåren hade hon hållit av sin kusin, fänriken Albrecht Bourmaister — men nu var hon tjugu år och nu svor hon inför Guds och prostens Books anlete att älska herr Abraham Lilja, känd vitt och brett för sin rikedom, sin fulhet, sin snålhet, sin snuskighet, sin eviga jämmer över dåliga skördar och otroget gårdsfolk. Utan tvivel var det en mened, Gunhild Bourmaister begick, en grov synd. Och synd avlar synd.

Emellertid blev hon i många avseenden en god maka för herr Abraham. Hon vårdade hans egendom efter bästa förmåga. Bordet på Hviskingeholm dukades tarvligt, och själv åt hon endast det nödvändiga. Som alla Bourmaistrar, män som kvinnor, var hon glad åt smycken och vackra kläder. Men i stället för att betunga herr Abraham med dessa utgifter, vände hon sig till sina ridderliga kusiner, de fattiga Bourmaistrarna, och fick, utan att själv behöva giva något, åtskilliga smycken av värde och vackra klädnader. Det glädde herr Abraham.

Efter fyra års äktenskap skänkte hon herr Abraham en son, som var utomordentligt lik sin far. Två år senare födde hon en dotter och efter ytterligare fem år ännu en dotter, Brita, som var blind.

Denna olycka var hemsk och oförklarlig. Herr Abraham fruktade, att han i någon vresig stund kunnat förebrå sin hustru hennes havandeskap och därigenom vållat olyckan. Han visste, att denna ökning i barnskaran varit honom okär, men han kunde icke erinra sig om och på vad sätt han givit sitt missnöje uttryck. Han gömde sin ånger och sina tvivelsmål, som han gömde allting annat, förtegen och rädd. Men det var icke lätt att hålla det stilla. Det smög från tanke till tanke, kördes ned under gammalt skrot men slog rot i alla jordmåner, spirade, värkte, oroade. Och så till vida bragte det herr Abrahams kloka sparsamhet på skam, att han aldrig väjde för en kostnad, när den gällde Britas välfärd.

Fru Gunhild åter hyste inga tvivel. Hon känner ganska visst, att hon ensam bär skulden. Hon och den unge man, som följer henne alla tider och allestädes. Honom älskar hon och för denna synds skull har Gud låtit henne föda ett barn med blinda ögon.

Hon vet ingenting om honom mer än detta, att han följer henne alla tider och allestädes. Något liknar han ju fänrik Albrecht Bourmaister, men han har icke åldrads som fänriken. Det är nog icke han, som sårades vid Grossbeeren och som så småningom avancerade till general. Fru Gunhilds vän är alltjämt högväxt och smidig. Hans hår är brunsvart, hans ögon skifta mellan olivgrönt och olivblått. När han talar

ivrigt, lysa tänderna, stora och vita. Han ler skälmskt men med någonting ängsligt och skyggt kring ögonen.

När Gunhild lämnade det lilla gula huset i staden, föräldrahemmet, satt han bredvid henne i kaleschen. Herr Abraham fanns icke. Det var han, som följde henne uppför Hviskingeholms breda trappa. I brudkammaren, i det sommarheta mörkret var det han.

Till en början trodde fru Gunhild, att denne okände skulle rädda hennes liv. Ungdom är dårskap. Hon vandrade under lindarna med sin vän. Hon hörde honom tala, hon stödde sig mot hans skuldra. Ibland ville han locka henne bort från Hviskingeholm. Han var en vandrare, och all världens långa, krokiga och hemlighetsfulla vägar lockade honom. Men fru Gunhild skrattade småklokt och nöp honom i örat. Hon kunde också säga: Gå din väg —

För att göra honom illa. Men hon visste, att han icke skulle lämna henne.

Fyra runda år levde de lyckliga, vandrade under lindarna, där allt folket såg dem och icke såg dem. Herr Abraham var gårdsfogden, som bar arbetets tunga, på det att dessa båda skulle leva ostörda och lyckliga. Hemligen lyckliga.

Hon förblev länge ung. Den okände räddade henne, förde henne utanför det, som åldras. Men den afton, då hon med ljuset i hand prövade Lill-Britas ögon, den aftonen kom hösten. Och hastigt. Hon förstod, att hon syndat med sina hemliga tankar. Det är rättvist, att Gud straffar den, som listar sig ut ur livet och njuter en lönnlig glädje.

Fru Gunhild vandrade icke längre under lindarna. Hon drev bort honom, som ville vara när henne alla tider och allestädes. Hon satt till bords med den solkige herr Abraham. Och de gråvita, klumpiga små tingestar, som nästan osedda vuxit upp vid hennes sida, de voro hennes barn komna ur hennes kved, närda av hennes mjölk. Värmda av hennes kärlek.

Hon var likväl ännu ganska ung. Hon trodde, att straffet i sig innebär förlåtelse och gottgörelse. Och hur gruvligt straffet än hade blivit, tyckte hon likväl, att hon gott skulle kunna bära det. Hon visste icke, att ett liv i lönndom är urbotat brott.

Då var det, som Gud ville visa henne, att han ännu ägde några obrukade redskap i sin pinokammare.

När hon för fjärde gången blev havande gav han henne den vissa tron, att hon skulle föda ett gossebarn. Genast började fru Gunhild undra över honom. Det var besynnerligt att bära i sitt sköte ett gossebarn, som en gång skulle bliva en ung man. Guds straff hade givit henne skygghet för alla tankar, som icke rörde sig kring den dagliga gärningen. Men hon kunde icke förstå, att det skulle finnas något ont eller farligt i att tänka på sonen. Dessa tankar voro starkare än det dagliga arbetets och likväl oskyldiga och rena.

Då var det, som Gud ville visa henne, att han ägde ett obrukat redskap.

Om aftonen, när barnen gått till vila, brukade fru Gunhild stiga ut i parken för att hämta svalka. Ibland var herr Abraham henne följaktig. Men icke denna afton. Hon gick ensam, och det var ovanligt mörkt i parken. Kanske var himlen mulen.

När hon nu går där långsamt, trevande framför sig, rädd att stöta mot stammarna, känner hon plötsligt, att någon är vid hennes sida. Hon tänker genast att det är sonen. Hon är redan van att se honom framför sig. Han är så där en femton år, och hon själv är gammal. Hon kan behöva ett stöd. Hon stöder sig tungt mot hans arm och de gå några slag av och an, sakta, lugna, tysta. Femton år — kan också hända att han är tjugu och att han redan fått någonting allvarligt att grubbla över. Därför är han tyst. Hon undrar, hur det är med hans ögon. Han kan icke vara blind som Brita, ty Gud vill icke straffa mer än en gång. Men det är ju likväl oroligt.

Han lägger sin kind intill hennes. Så bruka väl sönerna göra. Hon känner sig ganska lugn och lycklig därvid. Hon tänker dock alltjämt på hans ögon, fast hon vet, att det icke är nyttigt.

Då börjar han tala. Fru Gunhild känner med kinden, att han rör käken, rör läpparna. Och med ens förstår hon, att det är vännen. Det är icke sonen, det är vännen. Hon blir till förstone icke rädd, undrar endast vad hon skall ta sig till. Hon går hastigare, hon vänder tvärt, hon stryker sig hårt över kinden. Så börjar hon springa. Mörkret förvirrar och hon springer runt, runt bland trästammarna. Hon är rädd att falla. Hon tänker på, att hon vedervågar det liv, hon bär under sitt hjärta. Hon blir våt över hela kroppen och känner smärtor. Då stannar hon, slår armarna kring en trädstam.

Genast lägger han sin kind mot hennes.

Hon tar tag, griper mitt i ångesten och talar förnuft med sig själv. För första gången säger hon sig, att detta endast är en inbillning. Det är en tankelek, en känslolek, som hon övade i sin ungdom. Den tog henne fången, men nu är hon gammal. Tankar och känslor äro icke eviga, de vissna som blommor.

Men ångesten blir starkare. Hon drar fram alldagliga ting. Hon tänker på sådden, hon ser framför sig en pinnharv och räknar pinnarna. Hon går i ladugården och frågar förman efter kon, som kalvat —

Nej, säger hon, man kan drömma år efter år. Men man kan icke trolia bort verkligheten. Dröm är dröm och verkligt är verkligt.

Verkligt är verkligt, säger hon till honom.

Och i detsamma förstår hon, att hon icke längre vet, vad som är verkligt. Hon kan icke skilja. Hon tänker att det är hemskt. Hon skrattar till eller säger kanske någonting. Hon tror icke längre, att hon skall kunna skicka bort vännen. Kanske går han av sig själv om en stund. Men hon kan ingenting göra.

Detta tilldrog sig alltså i parken i början av månaden maj. Men vad som förut berättats om herr Abrahams besök i tornrummet och om fru Gunhilds ångest, det tilldrog sig i mitten av juni.

Åter smyger vännen sig tätt intill henne, och åter tror hon att det är sonen, barnet, som hon bär. Det är ju ångesten för barnets ögon som gör henne så ohjälpligt trött och maktlös. Hon lutar sig mot ryggstödet och glider sakta i stolen. Hon känner, att sonen står bredvid henne. Hon kan till och med se honom utan att vända på huvudet. Han är hög och rak. Han liknar någon, som fru Gunhild känt, innan hon blev husfru på Hviskingeholm.

Men det är icke det, hon tänker på. Hon tänker endast på hans ögon, endast på hans ögon.

Han står bakom stolen, nu böjer han sig fram över henne med huvudet lutat. Han ser ivrigt på hennes läppar, och hon ser ivrigt på hans läppar. Hon ser dem skälva. Han rör vid hennes läppar. Hon skjuter honom sakta ifrån sig. Han rör vid hennes bröst. Då glider hon. Hödoften trycker ned henne och vilar över henne som ett tungt, mjukt varmt vatten.

Hon kämpar för att kunna draga andan. Hon letar efter något att minnas. Det svartnar, men hon ser ännu hans ögon. Nu stannar hjärtat, nu slår hjärtat ett slag. Nu stannar hjärtat. Nu slår det två hastiga slag, som kännas i hela kroppen, smärtsamt.

Fru Gunhild vaknar liggande med huvudet under stolsitsen. Hon finner det icke underligt, ingenting finner hon underligt. Hon har några ord i huvudet, som hon måste säga. Och med någon svårighet säger hon:

— Min dotter — skall kallas Judith.

Hon småler förnöjd därför att hon har kunnat säga detta i trots av andnöden. Hon kravlar upp och sätter sig i stolen. Det tar tid. Men när hon väl har kommit till rätta i stolen, börjar hon grubbla över namnet Judith. Hon kan icke erinra sig någon med det namnet. Möjligen har hon läst det i boken eller minns det från bibeln. Hon är glad, att det står i bibeln, ty herr Abraham tycker om bibliska namn.

Han, som nyss stod bredvid henne, har hon glömt. Hon minns dunkelt, att det har funnits en ung man vid pass tjugu år, men han är långt borta. Och hon är alldeles viss, att barnet, hon bär, är ett flickebarn. Naturligtvis kan hon varken se eller höra detta lilla ofödda flickebarn. Och hon småler svagt åt halvt glömda dårskaper.

På barnets ögon tänker hon icke vidare.

När hon ser sig omkring blir hon varse, att de sju små kopparsticken av draget kastats på golvet. Med möda plockar hon upp dem och stryker varligt av dammet.

Det är de sju dygderna.

Längst dröjer hon vid Caritas. Hennes ansikte uttrycker en mild sorgsenhet. Kanske är det en smula långdraget, kantigt, mer likt Liljorna än Bourmaistrarna. I höger hand håller hon ett brinnande hjärta medan hon med vänstra armen trycker intill sig ett litet, vitt, mjukt barn. Fru Gunhild kysser barnet.

Hon hör herr Abrahams steg i trappan och sluter av vana sina ögon. Han stiger in på tå, lägger klinkan försiktigt i lås och går bort och sätter sig i fönstersmygen.

— Vad tänker du på? frågar han.

Hon skakar sakta på huvudet. Men plötsligt hejdar hon sig, slår upp ögonen och säger:

— Lilja, jag har en bön.

Herr Abraham drar de buskiga brynen högt upp i pannan och stirrar på henne.

— Jag ber dig, fortsätter fru Gunhild, att barnet måtte få kallas Judith.

— Judith? Efter vem? undrar herr Abraham och tillägger: För resten tör det väl hända, att det blir en gosse.

Fru Gunhild ler. Hon bläddrar med kopparsticken, sätter dem samman två och två. Ur en vacker driven silverkanna håller Måttligheten sin kristallvita dryck. Strålen är tunn och glänsande som en silvertråd. Justitia blickar manligt lugnt, men man kan se, att hon är en kvinna, ty när hon tar till svärdet, griper icke lillfingern som de andra fingrarna utan står lätt krökt, utåtböjd. Fortitudo är en jungfru i pansar. Mjuk och rund och mild lyfter Hoppet sina blickar. Tron vaktar sin lampa.

Detta är således de sju ädla och starka kvinnor, som bättre än någonting annat förmå bevara och skydda människans liv. Skydda mot de fientliga makter, som sträva efter att göra människans liv splittrat, trasigt, löst till sin hopsättning, utan sammanhang, otydligt, meningslöst. Fru Gunhild tänker, att hon skulle vilja bjuda de sju Damerna till fadderskap.

Herr Abraham stönar.

— Hur går det med slåttern? frågar fru Gunhild.

Herr Abraham jämrar. Regnet har kommit över dem. Det finns ingen möjlighet att göra vålmar med hattar, eller att få upp hässjorna. Höet är redan förstört, han ser hela skörden förstörd, han måste sälja sina kreatur —

— Huset går vind för våg. Och här sitter du och tänker på nya utgifter, ständigt nya utgifter.

Fru Gunhild betraktar Visheten. Hon njuter av den lugna, klara, genomskådande blicken. Hon ser i Vishetens spegel och tycker sig skönja ett litet flickhuvud.

Då säger fru Gunhild:

— Nu tror jag, att allt skall bliva gott. Min Judith skall vara allt det, jag längtat efter —

— Vad har kära Gunhild längtat efter? frågar herr Abraham.

Men hon kan icke svara. Hon kan icke säga honom, att hon letts vid hans fulhet och småaktighet. Hon kan icke säga, att hon längtat sig mjältsjuk efter någonting annat, någonting friskt och glatt, obekymrat, stolt och vackert. Hon kan icke förklara, hur hon överflyttat denna längtan på barnen. Hon kan icke säga, att hon hyst agg till honom, därför att hennes barn voro honom lika i fulhet och småaktighet.

I stället lägger hon ut kopparsticken på bordet, pekar och säger:

— Käre Lilja, vi skola önska henne de sju dygderna och ett lätt, förnöjsamt sinne. Är icke det en stor faddegåva. Och till billigt pris —

Hon skrattar åt hans förnöjda min. Herr Abraham skall säga någonting vackert, han lägger huvudet på sned och gnäller:

— Och jag — jag önskar henne mors vackra ögon —

I detsamma fräser blixten och fladdrar som en blåvit vinge förbi fönstret. Abraham Lilja kastar hastigt igen fönstret och ser med uppspärade ögon, hur åskregnet smattrar i hö och säd.

Fru Gunhild, som ännu småler åt mannens artighet, blir rädd och döljer ögonen bakom handen.

De små, grönskiftande glasrutorna skallra under knallen.

— — —

Sedan fru Gunhild förlösts med ett flickebarn, vidhöll hon sin önskan, att barnet måtte döpas till Judith. Och ehuru namnet tillföre icke burits inom slakten, blev det så, som fru Gunhild önskade.

Barnmorskan fick i uppdrag att pröva barnets syn. Hon förde ljuset fram och åter. De stora, mörkskiftande ögonen följde oavvänt lågan. Även i övrigt var det ett välskapat barn, behagligt att se.

Herr Abraham hade all glädje av sina barn. Sonen, Lill-Abraham, arbetade oförtrutet i slöjdbod och smedja. Han blev tidigt krökt och såg ut som en liten gubbe. Han visste icke föra sig bland främmande och till och med inför kära mor var han så blyg, att han måtte stirra i marken och dölja de breda, smutsiga händerna under förskinnnet. Men han gjorde snart skäl både för föda och kläder och var ofantligt mån om, att intet skulle förkommas. Därför att han stod så mycket ensam i slöjdboden blev han ovan vid att tala och stammade svårt. Syster Marianne var egentligen den enda, med vilken han kunde samspråka. Och det skedde nästan endast om hösten, när vinterkläderna skulle sys eller lagas.

Syster Marianne satt vid rocken eller i vävstolen. Syster Marianne hade icke något utseende, och det var därför liksom gott att hon höll sig borta från dansen. Spinnrocken trampades bäst av utvilade fötter, och de långa, smala benen i grå, grova ullstrumpor rörde sig flinkt under krinolinens höga välvning. Marianne bar alltid krinolin, dels emedan det var en anständig kjortel, dels emedan hon icke hade någon annan.

30

Lill-Abraham och Marianne, det var fars riktiga barn. Av Brita kunde han ju icke begära så mycket. Hon satt dag ut och dag in i gröna kammaren och stickade strumpor. Det blev flera strumpor än huset behövde och garnet var dyrt. Till slut fann herr Abraham på att sälja strumporna i staden. Förtjänsten blev icke stor, men det var alltid så mycket, att hon icke satt där alldeles utan gagn.

Herr Abraham hade således endast den yngsta, Judith, att voja sig över. Och det är också alldeles sant, att Judith ända in i sitt sjunde levnadsår icke gjorde den allra ringaste nytta. Fru Gunhild lovade gång på gång, att det snart skulle bli annat av. Men inte såg herr Abraham någon förbättring. Antingen skalade hon ikring på gångar och vägar och slet sulorna mot det grova gräset, eller dansade hon och sjöng i långa gången, eller satt hon stilla framför Brita. Judith artade sig illa.

— Kära mor skämmer bort henne. Fåfäng gå lärer mycket ont.

Det visste fru Gunhild. Hon tänkte: låt nu sommarn gå, i vinter skall jag sätta henne till arbete. Eller också tänkte hon: låt henne bara få dansa julen ut, eller låt henne få påska i fred — i sommar, när dagen blir lång, skall hon få begynna så varligt.

31

Själv gick fru Gunhild i arbetet utan rast. Liten hjälp hade hon i hushållet. Huset var stort. Många munnar skulle mättas, och herr Abraham var icke rundhänt, när det gällde kött, smör eller mjöl, ännu mindre när det gällde pengar. Det var också så lätt att pressa honom, han jämrade sig så illa som en sjuk. Vred blev han sällan, men hästansiktet blev längre och slappare och fulare än vanligt. Fru Gunhild vågade icke se på honom.

Så småningom gick det därhän, att fru Gunhild aldrig vågade se på någon av sina närmaste, varken på sin herre och husbonde, eller på den lille klumpige och dolske Abraham, eller på Mariannes magra, gammaltorra ansikte och uttryckslösa ögon, eller på Britas famlande händer. Hon vände sig vid att hålla huvud och blick rakt framåtriktade.

Hon tog sig också en annan besynnerlig vana. Från morgon till kväll höll hon sin nyckelknippa i vänster hand, och var hon gick fram eller om hon satt stilla på sin stol, ringde hon oavbrutet med nycklarna. Brita kunde höra rasslet ända från köket i andra ändan av huset. Hon förstod ganska väl, varför mor ringde med nycklarna. Mor ville icke höra, hur far tassade omkring i sockorna, smög i trappor och gångar, lurade och listade. Brita kunde gärna ha velat binda en bjällra kring halsen på far. Som råttorna i sagan gjorde med katten.

32

Kanske fanns det också en annan orsak, som Brita icke kände. Det var så ohjälpligt tyst på Hviskingeholm. Och fru Gunhild var rädd för tystnaden.

Hon var rädd, att någon kunde komma tätt bakom henne och börja tala, viskande i örat.

Likväl tycktes faran avlägsnare för varje år, som gick och ju mer arbetet tätnade kring fru Gunhild. Törhända har Hviskingeholm aldrig haft en raskare husmor. Och det var icke blott innesysslorna hon måste övervaka från det största till det minsta. Snart blev herr Abrahams girighet så övermåttan stor, att det icke var redsel med honom. När det icke längre fanns något att draga in på husfolkets underhåll, började han svältföda kreaturen. Fodermarsken gick från alltsammans. Han gitte inte höra, hur djuren råmade av hunger, och trotsa herr Abrahams förbud vågade han icke. Då måtte fru Gunhild själv stiga upp på skullen och häva ned fodret i rännan.

Eller också hände det, att herr Abraham i sin förtvivlan stal hennes nycklar och höll visthus och skåp stängda under dagar. Det var på hösten. Fru Gunhild lät sig intet bekomma. Hon tog stallfogdens son till hjälp och låg flera dagar i vassen och sköt änder. Bytet sålde hon i staden och fick pengar till det nödvändigaste. Men den jakten behagade herr Abraham så väl, att han flera gånger upprepade knepet. Och alltid fann fru Gunhild på råd. Men i vassen fick hon ältan eller frossan och led sedan mycket därav.

33

Man kunde tro, att alla dessa stridigheter skulle föra till trötter och osämja mellan makarna. Så var det likväl icke. När de någon gång talades vid, var det alltid med vänliga ord, och till och med att herr Abraham då och då svarvade till och krystade fram någon besynnerlig artighet. Fru Gunhild förmådde honom även till att icke

spara på såpan, åtminstone när det gällde händer och ansikte.

Endast när talet föll på Judith kunde herr Abraham bli skarp i rösten. Han förstod icke varför just det barnet skulle ha större frihet än de andra? Sprang hon inte ideligen av och an i gången, smattrade med fötterna, dansade och sjöng så att det ekade från gavel till gavel. Snart finge väl både far och mor gå barfota för Judiths skull. Aldrig göra någon nytta, äta, dricka, förstöra kläder men aldrig göra nytta. Att far stack sitt kala huvud upp ur spiraltrappans mörker, det störde henne alls icke. Men när mor kom på gången, ställde hon sig med ryggen mot väggen och kvävde flämtningarna. Mor gick med tysta steg, det styva förklädet rasslade och nyckelknippan klirrade. Ibland talade hon halvhögt för sig själv eller gnolade sakta. När hon kom till Judiths plats, stannade hon. Hon lade handen på Judiths hjässa, böjde hennes huvud bakåt och såg henne in i ögonen. Mors hand var så het, att värmen kändes genom håret.

— Ja, ja visst, sade hon och gick vidare.

Fru Gunhild spionerade på sig själv dygnet om och året om. Skulle hon nu också spionera på lilla Judith? Det gitte hon icke.

I stället höll mor domedag var helgdagskväll, biktade barnen. Allt vad Judith gjort eller tänkt under veckans lopp måste fram. Det föll henne icke in att förtiga med flit. Men ibland kunde det vara svårt att veta, vad som vore straffbart eller ej. Så till exempel den gången då hon gjorde narr av Brita. Brita hade lagt ifrån sig stickningen och höll händerna med innersidorna uppåt utsträckta i solen. Och rätt vad det var förde hon händerna hastigt framåt och grep i luften, som man gör när man vill fånga en fjäril. Då hade Judith sagt:

— Kors vad Brita är dum. Tror Brita att man kan fånga solstrålen? Det är ingenting att ta i —

Brita rodnade av skam, därför att hon visste så mycket mindre om denna världen. Och för att icke helt och hållet giva tappt inför lilla syster, sade hon:

— Kanske om man övade sig —

Och det fann Judith så löjligt, att hon måste berätta det för flickorna i köket och för envar som ville höra på. Men när domedagen kom visade det sig vara ett brott så stort, att handplagg icke räckte till. Utan måtte hon draga upp den lilla kjolen.

Lill-Abraham och Marianne kunde också få stut och handplagg. Fast icke så ofta som Judith. En gång hade Brita fått skarpa bannor, men när hon självmant räckte fram händerna, skrek mor till och sprang ut på gången och grät. Och genast tog ekot mors gråt och rullade den från vägg till vägg.

Det var domedagen. Under själva helgen läste mor i böckerna, där de fromma kvinnorna lågo som märken. Mor satt i karmstolen på stora salen och mitt emot henne satt far, tyst med slutna ögon. Bakom fars stol stod rättaren och alla drängar, bakom mors stol stodo hustrur och pigor. Mitt på golvet stodo barnen, uppställda så att de icke vände ryggen åt varken far eller mor. De höllo varann i händerna.

När mor slutat att läsa, nämnde hon den, vars tur det var att läsa Herrens bön. Därpå föll hon på knä. Far spratt till, reste sig hastigt och föll suckande på knä. Och hela församlingen sjönk i knä, så när som på det barn, vars tur det var att läsa.

När Brita skulle bedja, hände det någon gång, att hon fick skälva i benen och icke kunde hålla sig upprätt. Då blev det ett suckande i salen, och mor måtte stödja Brita under armarna. Eljest var det ingen som läste så skönt och så väl som den blinda. Men Judith var den, som läste högljuddast, dröjde vid orden, sjöng på stavelserna och gärna hörde sin röst. — —

När Judith var nio år, blev mor sjuk och stannade i sängen en hel vinter. Om det nu var varjedagsfrossa eller någon annan elakartad feber. Fru Gunhild trodde själv att det var döden. Och det gjorde, att hon alls icke fruktade att ligga där ensam, utan verksamhet i tystnaden. Det föll henne in, att nu skulle hon få se den där människan i styft förkläde och med klirrande nyckelknippa, nu skulle hon få se henne ligga under ett vitt lakan med knäna sammanpressade, med händerna knäppta över bröstet, med ögonen slutna. Det var en människa, som gjort henne mycken oro, och som hon i sin tur spionerat på, jäktat och förföljt. Nu skulle hon få se henne ligga där som någonting likgiltigt och ofarligt.

För fru Gunhild var detta den bästa eller åtminstone den lugnaste vinter, hon haft på Hvisingeholm.

Men för herr Abraham blev det en svår tid. Allt gick vind för våg, tjänarna bestulo honom, kreaturen dogo. Tillpåköpet låg mor i sängen och funderade ut, hur hon fortast skulle kunna förskingra hans fattiga ägodelar. Hon förskrev från staden ett svart kläde till fyra riksdaler alnen. Byskräddaren fick skära till kläder åt far och Lill-Abraham, och Marianne sömmade åt sig själv, Brita och Judith. När dräkterna voro färdiga ville mor se, om de passade; barnen satte på sig stassen och visade sig för mor. Men far ville inte. Han hade icke råd att slita på ett kläde till fyra riksdaler alnen.

Då tröstade mor och sade:

— Jag lovar dig, Lilja, att du inte ska behöva slita på klädet, förrän jag är borta. Men du kan veta, att jag vill se er anständigt klädda, ifall det skulle bliva sorg i huset. Sådant tänker du inte på.

Far blev röd och stor i ansiktet. Aldrig kunde det vara Guds vilja, att kära Gunhild skulle dö före honom? Så bleve han ensam och eländig och kunde gärna gå som tiggare från gården.

— Men nu lovar jag Gunhild, sade han, att jag ska bära dräkten varje helgdag,

försåvitt inte vädret är sådant, att den kan taga skada.

Därvid blev det. Var helgdag buro far och barnen sina nya dräkter. Och det såg präktigt ut, när de samlades till bön på stora salen. Men mor dog icke det året. Bebådelsedagen kunde hon själv sitta i karmstolen och hålla bön, fast hon måtte gå på kryckor både dit och där. Far gav sig i kast med att tala och bad husfolket, att de skulle tacka Gud för fru Gunhilds återvunna hälsa. Hårtill svarade fru Gunhild:

— Vi tackar Gud var dag för hans outtömliga godhet. Men inte behövs det något särskilt för detta.

Det var fru Gunhilds allvar och ingenting löjligt. Men en av pigorna, ny på gården, var så full av skälmskhet och löje att hon måste skratta i tid och otid. Och så fnissade hon till. Därför blev hon bestraffad med handplagg och förlust av aftonvard.

Hon hette Elin och var dotter till fiskaren. Fattigt var det i hemmet, och på gården gick hon för maten och kanske något slitet klädstycke. Men därför att hon var sexton år och så tämligen vacker, trodde hon, att hon kunde skratta åt allting. Gång på gång hörde fru Gunhild, hur den nya jäntan slamrade och larmade i köket. Hon hörde också herr Abraham gnälla och banna, men ingenting hjälpte. Flickan höll i med att skratta och illfänas, och snart nog fick hon en bundsförvant i Judith.

39

Till sistone blev det så galet, att fru Gunhild måste ta till sig kryckorna och linka fram den långa gången ända till spiraltrappan. Hon ropade på Elin och flickan kom. Fru Gunhild bannade, och flickan hörde på med nedslagna ögon. Men fru Gunhild såg ganska väl, att hon hade all möda att hålla tillbaka skrattet. Då rann sinnet på henne, och hon lyfte kryckan. Men flickan blev alls icke rädd utan sade:

— Ska hennes nåd stuta mig, så går jag väl efter riset. Eljest kanske hennes nåd faller ikull.

— Gå du ned till ditt, sade fru Gunhild, och låt bli att slamra.

Fru Gunhild återvände till sin kammare. Ofrivilligt förde hon kryckorna mera sakta och varligt, rädd för det ihåliga, dova bullret, som mångdubblades av ekot.

Längre fram ville herr Abraham köra flickan ur tjänsten. Sedan fru Gunhild tillfrisknat behövdes ej så mycket tjänstefolk. Och dessutom var en sådan där hoppetossa inte mycket att lita på. Men fru Gunhild behöll henne. Slamret i kök och pigkammare kunde man väl tåla. Och hon var snäll mot barnen. Om sommarkvällarna gick hon ut på ängen och plockade blommor åt Judith och Brita. Visst var det ju en onyttig sak, men fru Gunhild ville icke hindra henne. Ibland stod hon i fönstersmygen eller på trappan, och såg hur flickan dansade nedför allén. Hon följde henne med blicken ända till dess att hon försvunnit under lindarna.

40

Att herr Abraham gnällde, det hjälpte icke. Fru Gunhild bestämde över pigorna. Och det var dock ingenting ont i att flickan efter slutat arbete gick under lindarna för att plocka blommor.

Men framot jul blev Elin sjuk. Och nu triumferade herr Abraham. Han visste väl, vad det var för en sjukdom. Hon skulle genast ur tjänsten. Eller skulle han hysa en slinka i sitt hus? Skulle de oskyldiga flickebarnen gå i lek med en slinka? Bort skulle hon.

Häremot kunde fru Gunhild ingenting invända. Elin fick draga i väg till fiskartorpet eller vart hon gitte. Och att det skarnet ingenting tog från gården, det vaktade herr Abraham.

Om det var det, att sjukdomen åter tog fatt på fru Gunhild, eller om hon verkligen fäst sig vid flickan och leddes efter henne, det är svårt att säga. Två gånger sände hon bud efter fiskaren. Han visste alls intet om sin dotter. Hade hon drivits från gården för lösaktighets skull, så fick väl skarnet ta sig fram bäst hon kunde. Svårt hade han det ändå, och inte var han karl att jäva fru Gunhilds dom.

41

Det var ju sant, domen hade varit rättvis. Flickan, som dansat utför allén, försvunnit under lindarna, hade varit en slinka rätt och slätt. Där fanns egentligen icke någon jämförelse.

Ångesten kom väl därav, att fru Gunhild icke längre kunde arbeta som förr. Hon blev så pass helbrägd, att kryckorna kunde ersättas med käppar. Men utomhus vågade hon icke gå och herr Abraham regerade enväldigt på fält, i ladugård och stall. Värst var det, att höra kreaturen böla av svält. När hon själv ingenting kunde uträtta, måste det vända sig i vrede mot herr Abraham. Och var hon väl där, att hon icke längre kunde tåla herr Abraham, så skulle nog vännen passa på.

Han var kanske icke så långt borta, kanske vandrade han under lindarna. — — —

En dag i augusti fick Judith höra, att Elin återvänt och nu satt i köket. Genast tog hon den blinda i hand och förde henne genom gången och nedför spiraltrappan. Brita trevade sig fram till Elin och började smeka henne. Men Judith blev stående vid dörren. Hon kände icke igen sin lekkamrat.

— Ser du på mig, Judith? Nog är jag eländig. Men se på den här.

42

Hon kastade åt sidan trasorna, och Judith såg en blågul liten kropp. Hon såg även Elin's bröst och fann dem olika mot förr.

— Här ligger han och suger. Ingenting får han. Hur ska jag kunna ge honom något, när jag inte har ätit på två dar. Va ska jag klä honom med? Barmhärtiga människor, ge mig något!

Köksan satte fram bröd och mjölk.

— Vad ska vi ge dig? Patron har själv kört bort dig. Hur ska det gå, om han får veta

— Marianne och Lill-Abraham kommo till. De ställde sig längst bort i spiselvrån och stirrade på Elin. När pigorna bådo Marianne, att hon måtte hämta ett stycke lärft,

vred hon sig oroligt och kom sig icke för att svara. Brita trevade omkring sig, och när hon funnit Judiths arm, sade hon:

— Kom, syster. Jag ska hämta min svarta klädnad och min speciedaler.

Alla barnen gjorde nu som den blinda, de hämtade var sin speciedaler och var sin klädnad. Mynten staplade de upp i en liten hög på bordet, kläderna lade de i Elin knä. Men Elin blev rådlös och visste icke, vad hon skulle taga sig till med kläderna. Då förstod Brita, att barnet måste vara helt litet. Hon rodnade över sin dumhet.

43

— Jag blinda kräk, mumlade hon och trevade sig bort till dörren. I detsamma inträdde herr Abraham.

Alla barnen så när som på Brita makade sig ut genom köksdörren och ställde sig under fönstret.

Far gnällde så sakta. Först tog han ifrån Elin kläderna. Därefter tog han den lilla högen speciedaler. Det var faddergåvor från onkel Bourmaister, och barnen kunde inte vara så otacksamma, att de kastade bort sina faddergåvor. Under det han talade om detta, makade han sakta bort mjölkbunken och limpan. Och plötsligt skrek han till så att det hördes långt ut på gården:

— Inte ska du ha mat i mitt hus, ditt lösaktiga stycke!

Därpå blev det tyst, och barnen trodde, att far hade gått sin väg. Judith stack huvudet inom dörren och vinkade åt de andra, att de skulle följa. Men när de väl kommit in, sågo de, att far stod bakom dörren till spiraltrappan. Och i dörröppningen stod mor.

Nu sker här en stor olycka, tänkte Judith. Hon fick genast klart för sig, att endera skulle mor eller far duka under. Endera skulle far gnälla och jämra, så att de allesammans måste ut ur huset och vandra på vägarna med tiggarpåse. Eller också skulle mor hålla domedag med bok och ris. Och far skulle aldrig mer drista sig till att gnälla.

44

Men mor höll icke domedag. Hon steg fram till bordet, där Elin satt och grät. Hon talade med henne så lågmält, att barnen ingenting hörde. Far stod alltjämt bakom dörren. Kanske trodde han, att mor icke skulle upptäcka honom. Mor gick några slag av och an över köksgolvet. Ibland var hon far så nära som handen är lång. Då tryckte han sig upp emot väggen. Och mor tycktes verkligen icke se honom. Hon vred huvudet en smula åt sidan och talade sakta för sig själv. Slutligen stannade hon mitt framför barnen, och det var som om hon först nu hade fått sikte på dem. Hon strök Judith över hjässan och såg henne in i ögonen, även de andra barnen gav hon smekningar.

Och plötsligt sade hon alldeles högt men på samma gång stilla och lågmält.

— Kära mina barn, varen barmhärtiga.

Hon upprepade flera gånger:

— Varen barmhärtiga!

Brita, som trodde, att hon önskade ett svar, sade:

— Kära mor, vi ha givit efter vår förmåga. Men kanske att far tog det ifrån henne —

Då steg far fram ur skamvrån, han smög sig på tå bort till Elin och lade mynten framför henne. Han tog kläderna och vägde dem obeslutsamt i handen. Därpå sade han:

45

— Kära Gunhild, låt väga upp så mycket lärft, som kläderna väga, och giv åt Elin. Inte vill jag hindra barnen.

Mor tillsade Marianne, att hon skulle väga upp lärftet. Vidare sade hon:

— Barn, gå nu först bort till kära far, kyss honom på hand och tacka.

Alla barnen gingo i tur och ordning fram och kysste på hand. Far upprepade mors ord:

— Kära barn, varen barmhärtiga.

Hur mor kunnat segra utan domedag och ris, det förstod icke Judith. Men hon trodde för visst, att nu skulle det bli annorlunda på Hviskingeholm. Det skulle bli som en enda lång helg. Mor skulle lägga bort käpparna och gå som förr, rak och vacker. Far skulle icke gnälla. Och Judith skulle dansa och sjunga.

Mitt i natten vaknar fru Gunhild. Hon sätter sig upp. Månen är i nedan men det är dock tämligen ljusst. De tjocka buktiga fönsterglasen lysa blågrönt som stora lysmaskar.

Fru Gunhild undrar över, att hon vaknat så hastigt och utan anledning. Kanske har herr Abraham jämrat i sömnen och väckt henne. Han sover vid väggen mitt emot. Han snarkar icke, men det rosslar i hans strupe. Det är ett ljud, som fru Gunhild vant sig vid.

Hon kan icke förstå, varför hon med ens blivit så klarvaken. Ingenting har hon drömt, ingenting svårt hade hon i tankarna, när hon gick till sängs. Ingenting oroar henne. Sista tiden har varit lugn och lycklig. Det är icke längre så svårt med herr Abrahams girighet. Saktmodig och tålmodig har fru Gunhild drivit sin vilja igenom. Till sist har hon förmått herr Abraham att skaffa sig en förvaltare, och nu skötes gården så, att både folk och fä har utkomst och trevnad. Barnen gå snyggt klädda, och både av mat och av gamla kläder blir det ett och annat över för landstrykare och fattighjon. Elin är åter i tjänst. Barnet har dött, men hon är glad som förr. Det är en skuld som betalats.

47

I gengäld för allt detta goda har herr Abraham nöjt sig med att lägga beslag på fru Gunhilds smycken. Han har lagt dem i ett litet järnskrin, och skrinet står under hans säng. Det är ju möjligt att någon tjuv kunde smyga sig in och stjäla skrinet. Därför har han fastgjort ett snöre vid låset och knutit dess andra ända kring sin arm.

Fru Gunhild förstår nog, vem den fruktade tjuven är, och hon småler. Vad skulle hon också göra med smycken? Hon är nu en gammal kvinna, utan fåfänga. Hon har fullgjort sitt arbete, hon är nöjd.

Men desto besynnerligare förefaller det henne, att hon skall vakna så plötsligt mitt i natten. Hon lägger sig ned och blundar. Det är omöjligt. Hon kan inte somna, hon kan inte ens bli liggande.

Så reser hon sig mödosamt upp ur sängen, hon tar sin käpp, vars doppsko är klädd med en skinnpata. Det är kallt, och hon lånar herr Abrahams slitna nattrock. Om han nu skulle vakna, så tror han visst, att trollen tagit både fru och nattrock.

Hviskingeholm har sina spöken och överallt där fru Gunhild går fram, passa de på, rassla med tyg, knacka i möblerna, knäppa och sucka. Men fru Gunhild har icke ont av spöken. Hon känner det bara som ett svagt hetsande obehag, och hon vänder ogärna ryggen åt en öppen dörr.

48

Hon stiger in i gröna kammaren, där Judith och Brita sova. De ligga i syskonbädd och hålla varandra i hand. Judith har till och med lagt Britas arm över sitt bröst. Hon är nog rädd för spöken. Sloge hon nu upp ögonen och finge se en krokig käring vid bädden, så bleve det säkert skrik.

Och när allt kommer omkring, så är hon kanske ett spöke, fru Gunhild. Det finns kanske icke längre rött blod och varm anda i hennes kropp. Det kan nog hända att Gunhild Bourmaister varit död i många herrans år. Och den som nu vandrar i gången är endast hennes vålnad, dömd att tjäna andra, därför att hon i livet endast tjänade sig själv.

Fru Gunhild småler åt sina äventyrliga spekulationer. Nu kan hon säkert gå till vila, nu har hon sett var sak på sin plats. Barnen sova. Nu kan hon säkert somna.

Hon somnar verkligen. Efter en liten stund spritter hon upp. Hon ser av månljuset, att hon endast sovit en liten stund. Och nu är hon åter klarvaken. Hon känner ingen oro. Ingen har ropat på henne. Hon kan icke tänka sig, att någon kär vän skulle kunna vara i nöd, skulle kunna sända henne en hälsning. Fru Gunhild har icke någon kär vän. Och dessutom känner hon sig varken beklämd eller rädd.

49

Det är som om det vore nyårsnatt, nyårsvaka. Det är, som om hon blott väntade på tolvslaget.

Men inte är det nyårsnatt, och klockan har för länge sedan slagit tolv. Så blir hon sittande vaken, utan att vänta. Månen går bort och de lysande fönsterglasen slockna.

Nästa natt sker detsamma, nästa natt detsamma. Det är väl det, att jag börjar bli gammal, tänker hon. Jag får tacka Gud, att det varken är oro eller ånger eller kroppsliga plågor som hålla mig vaken.

För att timmarna icke skola gå så långsamt, börjar hon sticka. Likaväl som stackars Brita kan hon väl sticka i mörkret. Men första natten, hon sticker, vaknar herr Abraham.

— Jag har nog märkt, säger herr Abraham, att kära Gunhild har svårt med sömnen nu för tiden. Är det kanske något som Gunhild sörjer över? Så säg det hellre —

Nej, hon sörjer icke, och för att icke längre oroa herr Abraham, lägger hon ifrån sig arbetet och kryper ned under täcket. Somna kan hon i alla fall icke. Nu bli nätterna långa, när hon icke törs röra på sig. Herr Abraham vaknar av minsta buller. Kanske tror han, att hon ligger där och funderar på sina smycken.

50

Men det är inte det, som håller henne vaken. Någoting är det, men icke smyckena. Herr Abraham frågar flera gånger: varför sover inte Gunhild? Vad tänker Gunhild på? Någoting måste det ju vara.

Ja, någoting måste det vara.

Kanske har hon likväl någoting att ångra? Och nu håller Gud henne vaken för att hon skall besinna sig. Om dagen är det så liten tid för tankar. Arbetet växer eller också ha hennes krafter förminskats. Sömlösheten gör väl sitt till. Huset har blivit

så stort. Hon hinner icke. På år och dag har hon icke satt sin fot i parken. Söndagen tar barnen, hon hinner icke tänka.

Men nu har hon nätterna.

Herr Abraham vaknar vid att någon står tätt intill hans huvudgård. Genast trevar han under sängen, skrinet är på sin plats. Herr Abraham makar sig inåt väggen och fru Gunhild sätter sig på sängkanten. Det är alldeles mörkt, men han hör, att hon vrider händerna och stryker upp och ned över linnet.

— Gör nu inte så med händerna, säger herr Abraham. Vad är det som oroar Gunhild?

Hon börjar viska, herr Abraham sätter sig upp för att höra bättre. Slutligen säger han:

— Kära Gunhild, kära Gunhild, vad är nu detta? Du har alltid varit en god och trogen maka. Det säger jag inför Gud, och vem kan då säga annat?

Alltjämt viskar hon. Han överröstar henne och säger:

— Kan väl hända, att Gunhild varit en smula slösaktig både i stort och smått. Det har hennes goda hjärta vållat, och det vill jag gärna förlåta.

Hon säger:

— Om nu barnen få veta det, om nu barnen få veta det —

Herr Abraham:

— Inte skall jag berätta om Gunhilds fantasier. Det kan hon veta. Jag har varit en gammal skräpuk i all min dar, och Gunhild kan väl haft skäl att önska sig bättre. Så vacker och fin, som kära Gunhild var och med ett livligt sinne. Jag får väl tacka Gud, att kära Gunhild icke gjort mig större oförrätt —

Fru Gunhild reser sig och börjar vandra i mörkret. Hon har icke längre behov av kappen. Hon går som förr. Plötsligt stannar hon och säger:

— Hur skall det bli? Hur skall det bli?

Men herr Abraham vill alls icke oroa sig. Nu är fru Gunhild gammal och sinnet blir väl lugnt och kallt med åren. Stod hon frestelsen emot i sin ungdom, så behöver hon väl icke oroa sig på gamla dagar.

— Men han är ju här, säger Gunhild. Inte hjälper det, att Lilja säger nej. Han har alltid varit här. År ut och år in har jag vaktat mig. Men nu gitter jag inte. Se nu kan jag inte sova längre. Var natt väcker han mig. Men han smyger sig genast bort. Han vet nog, att jag skall vara riktigt trött, innan han får bukt med mig.

— Ack det är ju bara griller, suckar herr Abraham. Gå nu vackert och lägg sig, så skall jag läsa Fader Vår —

Han sätter sig upp och läser med hög röst. En gång till, ber fru Gunhild. Hon har svept täcket ikring sig, men sitter och skakar och huttrar. En gång till! Herr Abraham läser.

Om dagen kommer Brita till henne. Hon brukar eljest icke lämna sin kammare, där solen skiner. Men nu kommer hon och sätter sig bredvid mor och stryker och kysser hennes händer. Den tanklösa Judith kommer självmant till henne för att läsa högt ur Werldsens Fåfängligheetz Föracht. Lill-Abraham stryker inom dörren, bugar förläget och frågar efter kära mors befinnande. Marianne ger henne att smaka av baket.

Kanske att det alltsammans är feberyrsel, tänker fru Gunhild. Frossan har kanske kommit tillbaka svårare än förr, och barnen förstå, att jag snart skall dö. Till och med Elin i köket håller sig tyst och flickorna gå på tå i gången. Det är tydligt, att hon snart skall dö. Om hon nu bara kan hålla tand för tunga och ingenting yppa i yrseln. Så att barnen få höra —

Hon säger till herr Abraham:

— När jag blir liggande, så ska inte Lilja släppa in barnen. Med mindre än att jag är fullt redig. Så länge jag är redig, ska de nog ingenting förmärka —

— Se det! ler herr Abraham. Se det, kära mor, att det bara var feberyrsel, som satte åt.

Om julen trodde hon, att stunden var kommen. Vaknätterna hade gjort henne mager, hon tyckte sig åter se den där stela besynnerliga människan med styva förkläden och ringande nycklar, se henne ligga naken och utmär glad under ett lakan.

Hon gjorde sig i ordning, stödd på Mariannes arm vandrade hon genom huset och ställde med stort och smått. Hon ordnade även för Brita och Judith.

Men julen gick förbi, nyår, fastlag och påsk. I maj fingo lindarna löv. Fru Gunhild gick ut på trappan och såg ned mot parken. När herr Abraham bad henne stiga in, vände hon sig häftigt emot honom.

— Har jag inte skött ditt hus? Har jag inte arbetat för dig i trettio år? Vad vill du nu? Ska jag inte ens få se på lindarna?

Hon låg vaken hela natten. Först i dagbräckningen steg hon upp, kastade över sig herr Abrahams nattrock och gick ut. Marken var fuktig och kylde hennes nakna fötter. Då blev hon rädd för kylan och ville vända om. Men han stod tätt bakom henne. Hon kunde icke vända. Till och med att han sköt på henne. Hon gick över gruset ned i parken. Det var så underbart nytt allting. Stammarna glänste fuktigt svarta, savstinna. Hon måste ta på dem. Hon måste pillra så smått på de rynkiga små löven, släta ut dem mellan fingrarna. Där stod en asp och skakade över hela kroppen. Det förundrade fru Gunhild. Men han, som stod bakom, berättade att det ännu var tidig vår och kallt. Och aspen är så frusen. Då tyckte hon synd om aspen och hängde över honom herr Abrahams nattrock. Därigenom blev hon också lättare till sinnes och ville dansa. Men han pekade på gräset, som hon trampade ned. Hon slog armarna kring hans hals och gick så lätt över gräset, att inte ett strå böjdes. Men väl

kittlade de hennes fötter, de skälmarna.

Och de vandrade länge och vida, stannade, sågo, rörde vid allt och voro mycket lyckliga och tanklöst glada som barn.

I skogsbrynet mötte de en karl. Bakom tallen stod ännu en. Och ett litet stycke längre bort bakom enröset gömde sig många. Det var gårdsfolket. Gunhild tänkte, att det nu var tid att springa. Men det ville han icke. Det skulle se galet ut. Folk kunde tro, att hon var sjuk, och genast skulle de kasta sig över henne. Därför gick hon lugnt framåt. Han lämnade henne, det var bäst hon var ensam. Hon redde sig bäst ensam. Hon gick rakt på karlen och han vek åt sidan. De gömde sig alla bakom träd. De vågade icke komma under hennes ögon.

Hon gick väl många mil och ingen vågade röra henne. Hon gick väl så långt som till månen. Ända till dess, att den räven Lilja blev henne för slug. Han tog henne så vackert under armen, och hon kunde alls inte tro, att det var Lilja. Men när hon kom i allén förstod hon, att Lilja lurat henne. Då började hon skrika:

— Tar du mina smycken, du girigbuk? Tar du mina ögon, du girigbuk? Tar du min salighet, du girigbuk?

Därmed fortsatte hon hela allén uppför och kände en stor lättnad vid att få skrika. Men när hon kommit upp på gårdsplanen, såg hon Lill-Abraham och Marianne. Nu tiger jag, tänkte hon, nu måste jag tiga. Jag är väl inte människa att skämma ut mig inför mina egna barn. Vad ska de tänka om mig?

Hon gjorde våld på sin mun, hon höll armen för. Det hjälpte icke. Hon var maktlös. Den där människan, som hon vaktat så många långa år, nu hade hon sluppit lös. Det var hon som skrek.

Och hon skrek ännu i förstugan och trappan. Men i alla fall skulle hon väl tystna, när hon gick förbi Britas dörr. Där stod den blinda i dörröppningen. Nu skulle hon väl visa, att hon var en kristen människa. Hon kunde väl inte plåga livet ur sitt blinda barn.

Och verkligen gick det lyckligt. Ty just som hon kom uppför trappan mötte hon Judith. Herr Abraham gjorde ett tecken, att Judith skulle gå åt sidan, och flickan tryckte sig upp mot väggen. Det var som förr, när hon hade dansat och mor kom på gången. Och nu fick hon äntligen makt med sin mun och sade:

— Du! Du har vackra ögon, du!

Hon sade det alldeles lugnt och naturligt. Kanske endast lite för högljutt. Och strax därpå brast hon i skratt och måste åter trycka armen mot munnen.

Herr Abraham förde henne uppför trappan in i tornkammaren. Han skruvade igen fönsterluckorna och Lill-Abraham satte en järnslå för dörren. Så måtte de väl vara belåtna.

Och fru Gunhild kände det som vila efter stora, årslånga ansträngningar. Nu behövde hon icke längre rädas för vännen, som ville locka henne ut på all världens krokiga vägar. Nu behövde de alls icke tvista, de två. Dörren var stängd.

Till slut var det endast Brita, som hörde ljudet av mors steg, när hon vandrade av och an i tornkammaren. Det hördes i gröna rummet men ännu tydligare i gången. Det var likt det jämna dunkandet i ett stort urverk. Det kunde också förliknas vid ett hjärtas slag. Mitt på dagen blev det ojämnt och upphörde, för att åter begynna strax efter solnedgången.

Ibland kom herr Abraham in till Brita för att trösta. Men han fick icke sagt många ord, förrän den blinda kröp bakom sängen och gömde sig. Så länge far höll mor innestängd, ville hon icke tala med honom. Alla hade de svikit mor. Marianne och Lill-Abraham hade gått över på fars sida. Om mor låtsades de ingenting veta. Aldrig smögo de sig uppför tornttrappan, aldrig lyssnade de utanför dörren, aldrig gjorde de ett försök att rubba järnslån.

Och Judith dansade och sjöng.

Men slutligen lyckades Brita övertala Judith. En dag, när far och bror rott över Vassviken, sprang Judith ned i slöjdboden efter fil och hammare. Hon rusade uppför spiraltrappan och utan att få fram ett ord räckte hon verktygen åt Brita. Den blinda undersökte dem med händerna. De gingo bort till tornttrappan och öppnade dörren. Men kommen mitt i trappan greps Brita av skälva och måtte sätta sig.

59

Judith fortsatte ensam. Hon stod framför dörren, med vänster hand tog hon järnet och började fila. Gång på gång slant filen ur skåran. Hon stödde skaftet mot bröstet och filade uppifrån och ned. Knogarna blödde, bröstlappen fläckades. Hon hörde Brita skrika i trappan. Då tog hon till hammaren och började slå av alla krafter. Bäst hon slog, gick hammaren av skaftet. Brita kom uppför trappan. Och bakom henne herr Abraham.

Far tog hammaren och satte den åter på skaftet. Han granskade bekymrad filen och stängden.

— Kära barn, jag förstår, att ni vill komma in till mor. Men inte går det an att förstöra låset.

Han tog fram den lilla hänglåsnyckeln och den stora nyckeln till dörren, lyfte av bommen och öppnade. Han sköt Judith framför sig, tog Brita kring livet och lyfte henne över tröskeln.

— Där sitter kära mor, sade han och pekade in i halvmörkret. Judith blev stående. Brita började treva sig framåt, men Judith grep henne hastigt i klänningen.

— Det är inte mor, viskade hon.

60

— Jo, sade herr Abraham. Det är nog kära mor. Fast hon har förändrats. Mor har blivit gammal.

Han gick bort och öppnade fönsterluckan.

Fru Gunhild förblev orörlig, hon såg varken på herr Abraham eller på barnen. Hon höll huvudet vridet åt höger, ögonen rörde sig och läpparna rörde sig.

— Ja, ja, sade herr Abraham och torkade pannan med rockärmen. Här kan kära Gunhild se Brita och lilla Judith. De vill veta, hur mor har det.

Han fuktade läpparna med tungspetsen och fortsatte:

— Barnen ha visst fått för sig, att mor gärna skulle vilja gå ut, men att jag hindrar. Är det så? — Ja, vi ska fråga, så att kära mor vill svara. Så här ska vi fråga: När vill kära mor gå ut?

Fru Gunhild svarade:

— När han kommer.

— När han kommer, upprepade herr Abraham. Nu ska vi fråga så här: Vet jag, eller vet barnen vem han är? Eller när han skall komma?

Fru Gunhild fällde ögonlocken till hälften och smålog:

— Det vet inte du.

Nu började Brita åter treva sig fram, men för varje steg makade sig fru Gunhild längre in åt väggen. Brita hörde, hur klädet rasslade mot muren. Hon stannade.

61

— Jag är mors blinda flicka. Kanske att mor vill säga mig något? Eller kanske att mor vill klappa mig?

Med en snabb rörelse vred fru Gunhild huvudet från höger till vänster, inåt väggen. Hon sade:

— Jag minns inga blinda.

— Kära barn, sade herr Abraham, låt oss nu lämna mor i fred.

Han slog åter armen kring Britas liv och skjutande Judith framför sig lämnade han tornkammaren. — —

Fru Gunhild visste väl, att dörren var stängd med regel och bom. Men det bekymrade henne icke. En dag skulle han komma, och han hade nog medel att spränga en dörr. Under tiden väntade hon lugnt och blev slutligen så bekväm, att hon knappt gitte resa sig ur stolen. Om natten vandrade hon, därför att hon måste vandra.

Varje morgon kom Elin med mat, öppnade fönsterluckan och städade rummet. Fru Gunhild talade med henne. Hon frågade aldrig efter barnen, men hon frågade efter skörden, efter korna, efter lin och ull, väv och garn. Ibland klagade Elin över herr Abraham. Nu var han värre än någonsin, det var knappt att tjänarna kunde härda ut. Fru Gunhild rynkade pannan och skakade på huvudet.

— Jag skulle kanske ha stannat lite längre, sade hon. Det var ju inte så brått.

62

Elin för sin del trodde, att fru Gunhild ganska väl skulle kunna sköta hushållet.

Sjukare var hon icke. Bara att hon sluppe se sina barn, tydligen var hon rädd för barnen. Det behövdes bara att Brita eller Judith stod bakom dörren, för att hon skulle krypa längst in i fönstersmygen och vända ansiktet mot väggen.

Eljest var hon så förnuftig, att hon kunde läsa i bok. De små kopparsticken använde hon som spelkort och lade patience efter obegripliga regler. De sju Dygderna bytte ofta valör, men ständigt stack Visheten över de andra, varande den förnämsta bland dygder.

Så pass klok var fru Gunhild.

Och när general Bourmaister — kusin Albrecht — kom på besök, kände hon genast igen honom och räckte fram hand. Kusin Albrecht var hetsig till humöret och stark i rösten. Han bannade herr Abraham för hans snålhets skull och befallde honom att bära kistan med smyckena upp i tornkammaren. Han knuffade kusin Gunhild i sidan och frågade:

— Det är väl ändå trevligare för ett litet fruntimmer att ha sina smycken hos sig?

— Ja, du! sade fru Gunhild och skrattade. Från den stunden använde hon mycken tid till att pryda sig. Det beredde henne en stor fröjd. Men hon hade delvis glömt, hur man använder smycken. Därför kunde det hända, att hon satte en brosch i håret, knöt en halskedja kring midjan, fäste en kam i bröstslappen eller behängde klänningsfållen med örhängen. För andra människor kunde det ju se besynnerligt ut. Men hon kände hans smak, och det var för honom ensam, hon smyckade sig.

Och barnen finga icke se henne.

— — —

Var hon en dag riktigt dristig och oförsagd, ställde hon sig i fönstret för att se på Judith. Kastade Judith en blick uppåt tornfönstret, drog hon sig hastigt tillbaka. Men det hände så sällan. Judith hade fått en lekkamrat. Hon var väl femton år nu, eller sexton.

När generalen besökte Hviskingeholm hade han fört med sig sin yngste son, sin Benjamin, Henrik Bourmaister, nyligen bortkörd från kadettskolan för sju gånger sjuttio synders skull. Herr Abraham var icke glad åt besöket, som skulle räcka från påsk till jul. Men generalen domderade och svor och tog slutligen till plånboken för att betala i förskott. Det bevekste. Och sålunda blev Henrik Bourmaister Judith Liljas lekkamrat. Men för fru Gunhild skulle detta få en oväntad betydelse.

Knappt hade Henrik Bourmaister varit två månader på Hviskingeholm, förrän han övertalat kusin Judith att följa honom till främmande länder. Eller också var det Judith som övertalat kusin Henrik — det är ovisst vilketdera. Det gällde att passa en dag, då herr Abraham farit till staden för att sälja smör och hudar. Vanligen gav han sig i väg vid tretiden på morgonen och återvände till aftonvarden. Under tiden skulle Henrik och Judith taga de snabbaste hästarna och före kvällen skulle de vara långt utom räckhåll.

Brita blev genast invigd i planen och höll den för god. Själv var hon blind och kunde gärna sitta i gröna kammaren på Hviskingeholm. Men med Judith var det en annan sak. Var icke Judith lik mor? Hade hon icke fått mors livliga sinne? Dröjde hon länge i hemmet, skulle väl far göra henne förryckt med sitt eviga gnäll. Och när far slutade, skulle Lill-Abraham taga vid. Till slut skulle väl Judith spärras inne i kammaren liksom mor, och Brita skulle ständigt höra samma ljud av steg, gagnlösa steg. Så var det bättre, att hon red med kusin Henrik till främmande land.

Om mor visste, så tänkte hon säkert som Brita. Och hölle det icke heller för orätt att taga strumpkassan och giva åt Judith.

Midsommarafton som var en fredag, skulle det ske.

Brita kunde nästan tro, att mor i alla fall anade något. Ju närmare den dagen kom, desto snabbare och oroligare ljödo hennes steg. Icke ens om dagen höll hon sig stilla. Kanske att Elin, den lösmynta snärtan, sladdrat bredvid mun. Elin hade också fått del av hemligheten. Det var hon, som ändrade kusin Henriks helgdagsdräkt, så att den skulle passa Judith. Judith skulle resa som en förnäm ung herre, och Henrik skulle vara hans ridknekt.

— Så låter du bli att pussa mig, sade Judith. Aldrig såg man väl en ridknekt pussa sin herre.

Kvällen före midsommarafton gick Brita in i fars kammare och tog hundra riksdaler ur skåpet. Det hade hon väl förtjänt på alla sina strumpor. Och dessutom skulle hon ju ständigt sticka strumpor, som far finge sälja —

Klockan fyra på morgonen åkte herr Abraham bort från gården. Genast steg Judith upp och klädde sig. Byxorna voro snäva, livrocken lång och vid med sammetsuppslag, västen guldstickad.

Brita klippte hennes hår.

När hon tog farväl, stack hon mors nycklar in under Britas huvudkudde. Den blinda hörde dem skramla, hon viskade:

— Kanske att Judith skulle ta farväl av mor först —

Judith hörde henne icke eller tänkte icke på, vad hon sade. Hon sprang genom gången och nedför vindeltrappan. Hon hörde, hur hästarna skrapade i gräset under lindarna.

I detsamma kom hon att tänka på, att Brita hade sagt henne något om mor. Det oroadde henne. Hon tänkte: jag springer upp och frågar Brita. Det tar ett ögonblick.

När hon kom i gången, hörde hon Brita snyfta.

— Varför gråter Brita? skrek hon. Och genast tog ekot hennes ord och kastade från vägg till vägg.

Brita satte sig upp i sängen.

— Skall jag inte gråta, när syster vill fara sin väg utan att taga farväl av mor.

Judith blygdes över sin glömska.

Hon undrade, om hon borde gå rakt fram till mor, kyssa henne på kinderna och genast vända om? Eller om hon skulle säga något? Mor skulle ingenting förstå, och det tog alltid sin tid. Kanske mor sov, då borde hon icke väcka henne. Eller kanske att hon talade med sin vän, eller lekte med smyckena, då borde hon icke störa henne.

När hon lyfte av järnet, hörde hon, att mor började springa omkring i kammaren. Hon vred om stora nyckeln och gläntade försiktigt på dörren. Det var skumt i kammaren, hon såg ingenting. Men plötsligt stack mors hand ut genom dörrgläntan. Judith blev mycket förskräckt och ofrivilligt stötte hon till dörren. Mor skrek till. Judith slog upp dörren på vid gavel och tog mor i famn.

— Kära hjärtanes, lilla mor, klagade hon, att jag skulle göra dig illa just nu!

Fru Gunhild sköt henne varligt ifrån sig.

— Så så, sade hon. Jag kommer ju, jag kommer ju. Jag är strax färdig.

Hon sprang bort till fönstersmygen, till skrinet. Hon krafade ihop smyckena och hängde dem på sig, var hon bäst kunde. Judith gick fram emot henne för att ännu en gång taga henne i famn.

Då hände det, att fru Gunhild för första gången på många år icke vände bort sitt huvud utan såg dottern rakt i ögonen.

— Ja, ja, sade hon, nu skall du icke behöva vänta längre. Nu är jag färdig.

Hon gick mot dörren. Judith ställde sig framför henne.

— Känner icke mor igen mig? Det är väl för klädernas skull?

Fru Gunhild log emot henne.

— Jo, käre, jag känner dig nog. Kom nu, kom nu. Herr Abraham reste till staden. Känner du Lilja, käre vän? Kom nu och gå vid min sida. Du har vackra ögon, kära min vän. Jag har ju väntat på dig, kan tänka. Kom nu.

Judith förstod, att mor icke kände igen henne. Hindrade hon henne med våld från att lämna kammaren, skulle hon kanske skrika och väcka hela huset. Judith sprang därför in i fönstersmygen och ropade att mor glömt sina vackraste smycken. Fru Gunhild tvärstannade. Hon började treva över kläderna och håret. Slutligen vred hon huvudet åt sidan och skrattade till:

— Kom nu. Något skall väl Lilja ha. Kom nu.

Hon lyfte sina kjolar och steg över tröskeln. Judith rusade förbi henne ned i gången in i gröna kammaren.

— Mor kommer! skrek hon. Mor kommer!

Brita stötte henne ifrån sig.

— Vad är det nu, du säger?

— Mor kommer. Hon tror att jag är han, som hon väntar. Mor kommer i trappan.

Då började den blinda skälva i hela kroppen.

— Hjälp mig, syster, för guds skull hjälp mig! Hjälp mig ut i gången. Aldrig mer får jag höra mors steg i gången.

Hon tumlade ur sängen. Judith måtte stödja henne under armbågarna. De gingo ut i gången och ställde sig upp mot väggen. De hörde att kära mor gick i torntrappan. Hon stannade ett ögonblick på varje steg. Slutligen kom hon till synes. Hon såg sig icke omkring, hon gick gången framöver bort mot vindeltrappan.

— Gud hjälpe oss, nu stiger hon nedför trappan!

Brita sade:

— Vill du inte unna mor att vara fri en enda dag? I år har hon suttit däruppe och i år skall hon sitta där. Vill du inte unna henne en enda dag? Gå nu vid hennes sida och gör som hon befäller.

Judith snyftade till:

— Nu gör Brita mig olycklig för allan tid.

Brita sade:

— Kära syster, var barmhärtig mot mor.

Judith gick då efter mor och sällade sig till henne. Mor viskade i Judiths öra. Och de gingo arm i arm in under lindarna.

När Henrik Bourmaister såg dem komma, slog han hästen på länden och skrek:

— Nu är djävulen lös! Skall jag rida med moster på sadelknappen?

Judith tecknade, att han skulle vara tyst. Men Henrik fortsatte att svärja. Han drog i tyglarna, så att hästen stegrade och gnäggade. Fru Gunhild viskade i Judiths öra.

— Mor vill åka härifrån, sade Judith. Kära Henrik, spänn för kareten och låt oss åka.

Henrik ledde hästarna mot stallet, han vände sig om och sade:

— Jag skall spänna för kareten. Men sen är det jag, som rider i sporrsträck härifrån.

— Kusin har sin vilje.

Men när Henrik gått in i stallet, brast Judith i gråt. Och fru Gunhild frågade:

— Varför gråter kära min vän? Nu får vännen sin vilje, jag följer honom så långt det än bär. Kära min vän har vackra ögon. Kom nu.

Henrik körde fram med kareten och fru Gunhild steg upp. Henrik frågade, vem som skulle köra, och Judith svarade:

— Det finns nog inte dräng på gården, som vågar köra för mor. Jag får väl klättra upp på bocken, jag.

Henrik sköt henne åt sidan och klättrade upp på bocken. Judith bad honom, att han

måtte gå sina egna ärenden och icke göra sig olycklig för deras skull. Men Henrik klatschade med piskan och bjöd henne att taga plats bredvid mor. När allt var färdigt, vände han sig mot Judith och frågade:

— Vet också kära kusin, vad hon gör? Har kusin tänkt efter en smula? För moster är det här ett påhitt, för oss kunde det ha varit något annat.

Härpå visste Judith ingenting att svara. Och sedan Henrik dröjt några ögonblick, klatschade han ånyo med piskan. Brita hade hunnit utför trappan, ut på gården. Hon stod i solen och vinkade med båda händerna. Hjulrasslet hörde hon, men visste icke rätt, var vagnen för fram. Därför viftade hon än åt det ena hållet än åt det andra. —

Liljornas gamla kare, fjäderlös, med nött lackering, glappande dörrar, skallrande spräckta fönster skramlar vägen framåt. I samma vagn för Gunhild Bourmaister, tjuguarig, till Hviskingeholm.

Nu är hon lycklig och hon vill gärna, att goda människor skola se henne. När hon möter någon, sticker hon ut huvudet och nickar eller hälsar vänligt med handen. Och människorna stanna och kunna icke taga sina ögon ifrån henne.

En och annan ropar något eller slår ihop händerna eller slår sig på knäna. Som man gör när ett brudfölje drar fram.

De åka en mil och två mil, det går i raskaste trav. Kärvännen är blek. Men fru Gunhild är alls icke trött.

Vid Lillhammars kyrka måste hästarna rasta. Där håller en gammal bonde med sin kärra. Smörbyttor och hudar har han i vagnen. Han skall åka till staden för att sälja. Kan tänka, att det var fint för honom att komma i följe med bruden.

Fru Gunhild är icke riktigt nöjd med att ha bondkärnan skramlande bakom sig. Men det är en småsak. Bara kusken ville köra fortare. De stampa och stampa på samma plats. Därborta glittrar Vassviken. Det är naturligtvis en annan sjö. Men den glittrar som Vassviken.

Fru Gunhild skriker till.

Kareten har stannat framför Hviskingeholms breda trappa. Där står Lill-Abraham, där står Marianne, där står Brita. Och herr Abraham själv öppnar vagnsdörren. Fru Gunhild kastar sig över sin vän och ber honom hjälpa. Skall hon nu spärras inne till evig tid?

Då hör hon vännen viska: Mor kära — mor kära —

Med ens blir hon lugn och sansad. Hon har ju barnen ikring sig. Hon är väl inte människa att skämma ut sig inför sina egna barn. Och för att visa dem, att hon alls icke är så tokig, vänder hon sig till sin spenslige kavaljer och säger med ett kort skratt:

— Nog vet väl jag, att du är Judith Lilja.

Hon följer herr Abraham upp i tornkammaren. Dörren stänges. Dagarna äro varann lika, nätterna äro varann lika. Så till vida har fru Gunhild Bourmaister redan inträtt i evigheten.

Kroken heter en sjö, som ligger inom Raslinge, Hulinge och Stora Hammars socknar. Den sträcker sig från Frötjärns häll i norr till Falla forsar i söder. Mellan Frötjärn och Raslinge är sjön smal och grund med vassrika stränder och ett yvigt sjögräs, som endast lämnar en trång ränna öppen för båtarna. På västra stranden ligger Stenbyböndernas gårdar, Storgården, Lillgården och Mellangården, som också kallas Losätra. På norra stranden ligger Frötjärn och på den västra Frösevi, en utgård under Bourmaistrarnas Hilleborn. Kring Raslinge klint gör sjön en vid båge. Där lyser en vit kyrka ut över bukten, och där är vattnet djupast och mörkast. På klintens sydslutning ligger Herrlestorp, släkten Schagers stamgods. Sjön svänger nu åt väster och når, smalnande mellan höga stränder, berget Vesslan. Bakom Vesslan ligger Hoby, bergmästare Rygells gård. Från berget studsar sjön tillbaka mot sydost. Här går en ström med ständigt oroliga små vågor och virvlar, ett ständigt sorlande glitter ända fram till Bånga. Åter flyter sjön ut i en vid bukt, stillsam med låga, odlade stränder; svänger varligt kring lövträdsuddar och riktar sin spets mot söder, mot Falla. Det är Kroken, en ganska djup sjö med stränder av granit mellan Raslinge och Vesslan med höga grå hållar, som här och var öppnas i gulröda, skimrande skrevor, med mörka skogar av gran och tall, med björkar vid Frötjärn, ekar, lindar och lönnar vid Vassbro, med de präktigaste åkrar vid Bånga, med gruvor vid Hoby, svarta smedjor vid Falla.

76

På Kroken färdades mamsell Malin Hamrin, när hon om lördagskvällarna for till dansgille. Hon var då om dags den, som dansade mest i Raslinge, och aldrig behövde hon sakna tillfälle eller kavaljerer. Det dansades på Herrlestorp, det dansades på Falla, det dansades vid pingst och Johannes och skördefest på Stenby backe. Men på Bånga dansade fänrik Billman var dag i veckan, så snart ett kjoltyg fanns att tillgå, och dansade med mycken kraft och hurtighet. Mamsell Hamrin rodde helst till Bånga. Gården var ett ungarlsnäste med dåligt rykte, och kära far Hamrin såg ogärna, att hon tog den vägen. Kära far var eljest en beskedlig karl, som gav dottern all tänkbar frihet. Hon brukade den så länge och grundligt, att det till sist blev skvaller och ledsamma ord i lönnedom.

77

Då kom Rygell från Hoby och tog henne till sig. Han ville lära henne att arbeta. Fin sömnad räknade han inte för arbete. Han gjorde henne till fru på Hoby, som då var hans enda gård och ett skräpigt och förfallet näste. Hon fick bara två pigor, som tillika skulle mjölka korna och klippa fåren, hon fick inte ett enda dagsverke av drängarna varken i köksträdgården eller parken. Hon skulle arbeta. Och hon arbetade. Men om helgdagskvällarna rodde hon över till Bånga eller till Falla eller gick till fots hela den långa vägen till Hilleborn, där det också dansades. Det kunde Rygell inte lida. Hon dansade bort sina krafter och hennes krafter voro hans, så sant som maten var hans, som hon åt. Han knappade in på maten, lilla frun fick svälta. För skams skull kunde hon inte glupa på bjudningarna, och hemma fick hon litet. Från dansen lät hon icke omvända sig utan arbetade, dansade och svalt. Till slut blev hon liten och lätt, så att fänriken svängde henne, som man svänger en fjädervippa. En midsommarnatt dansade hon tolv timmar i sträck på Bånga. Då bröt blodet fram ur lungorna, kavaljeren blev röd och damen vit. Hon dog under linden på Bånga. Där leker väl själen än, när linden blommar.

78

Bergmästare Rygell rodde själv över och hämtade kroppen. Han rodde så taktfast och lugnt att alla människor förvånade sig, ty på den tiden var han inte så känd i Raslinge. Han begravde hustrun i Hulinge och trivdes sedan illa i den socknen. Då köpte han Frötjärn, som ligger avväga, en halvmil från stora landsvägen och ungefär lika långt från Raslinge kyrka. Ensamheten passade honom bäst, han var en hart när otröstlig änkekman, fast sorgen kom litet till synes.

På Frötjärn uppförde han en manbyggnad av sten i två våningar, putsad, med stor stentrappa och med sandstensornament kring dörrar och fönster. Inredningen blev därefter, ganska frikostigt tilltagen. Han gav stället i morgongåva åt sin andra hustru, en prästdotter från Stora Hammar. Hon var tjuugu år yngre än bergmästaren, och han önskade att den ensliga gården skulle bli hennes änkesäte. Han ägnade mycken omsorg åt trädgården, gärdade den med dubbla häckar och diken, djupa som gravar. Han satte galler för bottenvåningens fönster, införskrev från Danmark tvenne jättestora doggar med svarta, hiskliga gap och satte en enögd, besvärligt ful karl till rättare. Rygell hade själv förlorat vänstra ögat och ansågs i övrigt vara ovanligt ful.

79

Frötjärn ägde likväl sina behag. Trädgården hade full södersol och var särdeles rik på rosor. Rummen voro lagom stora, något mörka, möblerade med de vackra Battwhylska möbler, som räddades vid stora branden på Falla anno 42. Fru bergmästarinnan fann sitt nöje i att hålla dessa möbler fria från damm och mal. Hon födde dessutom sin man tre barn, en gosse och två flickor, vilka av någon anledning sändes till släktingar för att uppfostras. Huruvida hon hyste någon böjelse för dans är okänt. För resten dansade man inte längre så flitigt kring Kroken. Stenbybönderna skördade numera för Rygells räkning och funno ingen anledning att dansa. På Frösevi satt mamsell Hamrins bror Karl som arrendator under sin svåger. På Herrlestorp vankade gamla nåden Schager av och an, vred sina händer och räknade skulderna på fingrarna utan att de därför blevo färre eller lättare att gälda. På Falla var allting slut. Gamle greven och grevinnan bodde som inhysseshjon i bottenvåningen, som förut varit ekonomivåning, och unge greven tjänstgjorde som

bruksbokhållare. Bånga var väl ännu i Billmans ägo, men skulderna växte oavslått.

Kommerserådet Bourmaister kallade bergmästaren till Hilleborn. Där steg ingen in utan att först ha skrapat smutsen av fötterna. Men när bergmästaren såg de dyrbara mattor, som täckte golvet redan i förstugan, nöjde han sig icke med att skrapa utan drog av stövlarna och lämnade dem på trappan. Det roade kommerserådet. Han höll sig emellertid allvarsam och gick rakt på sak.

— Min bäste Rygell, sade han och höjde sig något på tåspetsarna, Billman lär ska sitta trångt på Bånga. Vaba? Och nu förljudes det, att min bäste herre skulle vilja fiska i grumligt vatten. Lyd mitt råd och låt bli. Min bäste herre har grävt gropar förr, sägs det. Namnet börjar bli beryktat. Det är inte riktigt honnett, och väcker till sist ont blod.

Härtill svarade Rygell:

— Seden tar man sig i ungdomen, herr kommerseråd. När jag gick i latinskolan, hade jag ingen matsäck. Då satte jag mig bredvid dem, som hade. Och vad som föll ur deras påsar, och vad de ratade, det tog jag och mättade mig. Sen dess har jag för vana att taga upp, vad andra tappa. Men vill kommerserådet satsa något på Bånga, så tör väl Billman hålla sig kvar ett år eller två.

Kommerserådet visste inte, hur han fort nog skulle bli av med bergmästaren. Gubben tassade i strumplästen ur rum i rum, som om han inte funnit vägen ut. Och det tycktes kommerserådet, att han med sitt enda öga upptäckte så många dolda sprickor och hemliga skavanker i all härligheten, att Hilleborn inte längre kunde räknas för ett solitt och burget hem. Billman fick sedermera någon hjälp av kommerserådet men icke tillräcklig.

Rygell blev allt sämre tåld vid Kroken. Hans båt, som var ett svarttjärat åbäke till eka, utsattes för åtskilliga missöden och sjönk slutligen utanför Raslinge klint tack vare två borrhål i akterbrädan. Rygell sam som en gammal utter och lyckades även föra sin rättare i land. Han hette Jon och var sin husbondes redskap både i stort och smått. Efter den betan gingo de ögarna i båt. Bergmästaren skaffade sig en stadig trilla och en seg och sedig häst, som inte ens de svarta smederna vid Falla förmådde skrämma. Hovarnas takt och hjulens gnissel voro snart väl kända kring Kroken. Den som hörde dem, släppte genast vad han hade för händer, gick in i sitt hus, reglade dörren och sköt till fönsterluckorna.

Vad fru bergmästarinnan beträffar, var och förblev hon så gott som okänd för grannarna. Ingen såg henne, ingen visste någonting om henne. Tiggare, som vågat trotsa de hiskliga danska doggarna och den ännu hiskligare rättaren, påstodo, att hon var trind och saktmodig och givmild. Hennes andhämtning var plågsamt kort och tung, antingen på grund av fetma eller därför att hon led av astma. Hon talade föga och lågmält. Hon gick tyst och följde alltid utmed väggarna. Hon skydde färger, så att man i halvdunkel svårigen urskilde hennes gestalt. Ansiktet var gulgrått, ögonen höll hon alltid nedslagna, som om hon sökt någonting på golvet.

I början av femtiotalet dog bergmästarens andra hustru. Få människor hade reda på, när det skedde, eller hur det skedde. Även begravningen försiggick i all tysthet. Ett urblekt, från hattkullen slakt hängande sorgflor angav, att bergmästaren åter var änking. Under två eller tre månader var hans öga rött och sjukt av gråt.

Bergmästarens tredje hustru tillhörde den släkten Backe, som före Siedlar och Bourmaistrar ägt och bebott Hilleborn, åtta mantal ypperligt frälse i Hulinge socken. Gården har sitt namn efter Hillarius Petri, hertig Karls skrivare. Hans far var prästen Petrus, kallad Petter Slägga, en styvsint och nitisk man, som för den rena lärans skull förföljdes under Johan. Tre år levde han fågelfri i Hoby skogar, hårt ansatt av konungens män. Till sitt försvar använde han en vanlig smedslägga och fick därav namnet. Hans sonson, Jacobus Hillarii, var en särling och druckenbolt, därtill stor scepticus, lärjunge av Cartesius. Han skrev sig Jacobus Baccalaureus Artium, och härav kom det sig, att gemene man kallade honom Jacob Backe eller Jacob på Backen, vilket passade förträffligt, eftersom Hilleborn verkligen ligger i en backslutning. Namnet gav han i arv åt sina efterkommande och även gården fastän illa skuldsatt. Hans sonsons sonson var den siste Backe på Hilleborn, en skötsam karl, ihärdig i arbete och omtanke, sparsam ända till snålhet. Han gifte sig med en rik köpmansdotter, som icke var särdeles väl känd. Grannarna gjorde narr av honom för den töitans skull, och prästen i Hulinge vägrade henne nattvarden, vilket ock dessförinnan hade skett i staden. Det var tungt nog för Backe, men tyngre hade han väl burit för att få behålla Hilleborn. Likväl gick det honom illa. Hustrun slog på stort och mannen måste cedere. Han fördes till häktet i Örebro. När han med lånsman bredvid sig körde ned på Frötjärnsslätten, just där man förlorar Hilleborn ur sikte, skall han ha bitit sig i högra armen för att öppna pulsådern. Även härutinnan misslyckades han. Med honom försvann släkten från Hilleborn och från trakten.

84

Den levde dock kvar i Västergötland och Småland. Vårvintern 57 reste bergmästare Rygell omkring i Västergötland för att uppköpa hästar. I medio av mars anlände han till Skara och träffade där en Petter Backe, pensionerad fanjunkare, som drev handel med hästar. Det blev livligt ordbyte och snart nog tvist och träta. Rygell ville draga sig undan, men Petter Backe släppte honom icke. Han påstod, att främlingen skällt honom hästtjuv och ville prompt ha vittnen på hans mun. Han tillkallade sina vänner, gesäller, löst folk, avskedade knektar och en hop lustiga scholars. De drevo bergmästaren kors och tvärs över torget ropande, att en utböling icke skulle komma med skamsord till ärliga västgötar. Gubben lunkade snällt undan men fastnade till sist i en fyrkant av slädar och såg sig ingen utväg. Då drog han av helgdagsrocken, stoppade plånboken innanför byxlinningen och gjorde sig redo att slåss. Men när nu gubbarna kommit varandra in på livet, är det troligt att fanjunkaren misstrodde sina krafter eller att något annat kom i vägen. Han ryggade nämligen baklänges, höll händerna för ögonen och ropade:

85

— Nej, tvi, det var den fulaste karl, jag har sett. Nej, tvi, om jag tar i det vidundret. Låt oss då hellre dricka öl tillsammans.

Bergmästaren fann det icke rådligt att vägra. Han bjöd fanjunkaren och hela hans sällskap på varmt öl. När drycken gjort sin verkan, började gubbarna skrodera. Fanjunkaren bullrade som en tom tunna, Rygell bjöd över snabbt och fåordigt. Fanjunkaren skröt med sitt stall, Rygell svarade:

— Nog har jag fler gårdar än du hästar och bättre.

Då krossade fanjunkaren sitt krus och ropade:

— Din himla hund! Vet du vem jag är? Jag är Petter Backe till Hilleborn. Det är jag. Fast den knävla Bourmaister sitter på gården. Jag är välborne herr Petter Backe till Hilleborn. Känner du gården, gubbe?

86

Rygell svarade:

— Gör väl det, eftersom jag har pant där för femton tusen riksdaler.

Nu blev fanjunkaren stillsam, sörplade ur ett nytt krus och talade med sig själv i ölfradgan. Att bergmästaren hade pant i Hilleborn, som för alla Backar var ett förlovat land, det krossade honom. Men när han nått botten i kruset, kände han sig åter vara karl att ta fatt på leken.

— Nog tror jag, att du är rik, sade han. Men vad har du för glädje av dina rikedomar, ditt åbäke? Flickorna lär väl sky dig som pesten.

Svarade Rygell:

— Två gånger var jag gift. Och det var behagliga fruntimmer av god härkomst och fin uppfostran. Tör väl hända, jag gifter mig en gång till, men inte blir det med någon fanjunkaredotter.

Fanjunkaren försjönk i än djupare funderingar. Slutligen sade han:

— Har du pant i Hilleborn, så är du min landsman mycket mer än det här knävla packet. Du skall äta vid mitt bord och sova under mitt tak.

Där help inga föreställningar. Fanjunkaren och hans vänner satte bergmästaren i släden och det bar av. Sålunda fördes Rygell mot sin vilja och nästan med våld till Barbro Backes hem.

87

Det var en liten gård halvannan mil söder om Skara. En rödmålad stuga, gråspräcklig av väder och vind, fattigdom och mossa. Petter Backes barn mötte på förstukvisten, en hel hop, gossar och flickor, däribland Barbro, som var äldst och husmor. Fanjunkaren gitte inte föreställa gästen, han sade endast:

— Här är en kar, som har pant i Hilleborn. Duka nu upp, om du har något.

Han gick genast in på sin kammare för att sova bort ölruset. Bergmästaren ställde sig vid järnugnen i salen och betraktade Barbro, som gick från och till bordet med duktyg, tallrikar och glas. När allt var färdigt, stannade hon kvar för att betjäna

honom men deltog icke själv i måltiden. Bergmästaren åt grundligt och unnade sig god tid. Sedan han tagit två gånger av varje fat, suckade han djupt och sade:

— Nu tackom och lovom Herren! Mamsell lilla ska vara så god och läsa en bordsbön.

Han reste sig, slöt ögat, knäppte händerna. Barbro betraktade honom med förvåning. Hans rygg var kullrig, huvudet så framskjutet och nedtyngt, att hakan med två väldiga, grågula skäggtofsar nästan vilade mot bröstet. Stora blågrå öronlappar stodo rakt ut från huvudet, ansiktet var oregelbundet och uppsvällt, vänstra ögonhålan tom, hoprynkad i ett mattgult ärr. Endast munnen var välskapad, liten med fylliga, bågformade, ljusröda läppar. Framtänderna jämna och friska.

Barbro läste dröjande sin bön, här och var stapplande på orden. Men Rygell fann hennes röst obeskrivligt mild. Han torkade ögat med rockärmen, bugade till tack för välfägnaden och klappade Barbro under hakan. Barbro neg. De stodo en stund helt nära varandra och visste varken att säga något eller att gå var åt sitt håll. Slutligen frågade han efter hennes ålder, som var nitton år. Vidare frågade han, om hon någonsin sett en fulare gubbe. Barbro svarade, att hon aldrig sett någon så ful. Bergmästaren tog henne då på nytt under hakan och sade:

— Nog finns det vackra unga karlar vid Kroken, där jag bor. Men det är i alla fall jag, som råder över dem alla. Det är roligt det, mamsell. Vad henne beträffar, lilla mamsell, så tycker jag om henne. Hon är mild och lågmäld. Hon är så vacker, så det lyser om henne. Vacker och välväxt.

Barbro skrattade och sade:

— Herrn ska inte ha omak med artigheter. Jag har redan den jag håller av och lyssnar inte till andra. Följ mig nu, så skall jag visa herrn till sovkammaren.

Han följde henne uppför den mörka trappan, som luktade av mögel och fattigdom. Han tog efter henne, men hon slank behändigt undan och lämnade honom ensam i mörkret.

Följande morgon gick han ned till stallet och mötte där fanjunkaren, som frågade, när han tänkte resa. Rygell svarade, att han först ville se hästarna. Men när han väl kom in i köpenskapen, blev han åter sig själv, kinkig och vaksam, stor på sitt och mäktiga vresig mot fattiglappen. Det förtröt Petter Backe. Likväl ville han icke vara ohövlig mot gästen utan sökte vända alltsammans i skämt, sägande:

— Mig tycks, att bror kikä oftare åt köket än åt stallet. Skulle mina flickor behaga bror bättre, så kan vi lägga handeln på den bogen.

Genast svarade Rygell.

— Ja, Barbro. Om jag får Barbro.

Fanjunkaren blev bestört över att hans plan lyckats så hastigt och väl. Han gjorde invändningar. Förliden vår hade han hyst en ung Bourmaister, brorson till kommerserådet, en knävel att ha hand med hästar. Han hade lärt Barbro rida och fanjunkaren fruktade, att flickan fäst sig vid pojken.

Rygell sade:

— Då har hon fäst sig vid en fattiglapp, och det kan aldrig vara meningen. Vad det lider, ska jag vräka kommerserådet själv från Hilleborn. Gå nu in och lova flickan Hilleborn eller vad hon behagar. Kära bror ska också få en dusör, som förslår.

Nu tog fanjunkaren illa upp. — Dra för knävel i våld! ropade han. Tror kära bror, att jag säljer mina flickor åt fula gubbar? Slå i stället till och köp hästarna, så kan vi alltid tala om det andra sedan.

De gingo in i salen, och Barbro tillkallades. Hon skulle vara köpvittne.

— Räkna upp hästarna, befallde Rygell, och nämn priset för var och en.

Fanjunkaren räknade upp hästarna och nämnde priset, varvid han efter god sed tilltog en rundlig prutmån. Men bergmästaren lade pengarna på bordet utan att pruta, och där summan var ojämn, rundade han av uppåt. Han vände sig till Barbro.

— Vad säger nu mamsell? Är jag kanske ett uns vackrare i dag än i går?

Barbro svarade:

— Jag tycker att bergmästaren är fulare vid dagsljus.

Rygell besinnade sig några ögonblick. Därpå sade han:

— Här i rucklet är det aldrig tal om annat än Hilleborn. Som om den gården vore så präktig. Jag har väl det, som är bättre. Men nu lovar jag mamsell att inom år och dag köpa Hilleborn och ge henne i morgongåva.

Petter Backe slog samman händerna. En värre skrävlare hade han aldrig mött! Vem hade bjudit Hilleborn till salu? Och hur kunde han om än aldrig så rik, köpa, när ägaren icke ville sälja?

Rygell svarade:

— Det blir min sak. Men har mamsell räknat på att komma till Hilleborn med Bourmaisters brorson, så har hon räknat bra galet, eftersom kommerserådet har egna söner. Nej, räkna hon omigen, mamsell. Mitt bud står till klockan fem i kväll.

Klockan fem höll han med släden utanför framför trappan. Han lyfte just piskan ur hållaren, när Barbro kom ut till honom.

Hon sade:

— Jag hör, att bergmästaren lovat hjälpa far, ifall jag gör honom till viljes. Gå in till far då och gör upp. Det är inte lönt att avslå hjälpen.

Och när han icke genast steg ur, blev hon otålig.

— Se så, stig ur nu. Räck mig tömmarna, jag ska köra hästarna till stallet.

Tre veckor senare stod bröllopet. Brudgummen drog alla kostnader, utrustade bruden på det präktigaste och klädde upp svärfar, svägerskor och svågrar.

Vigseln förrättades om morgonen, och redan vid middagstid lämnade brudparet bröllopsgården. Under första dagsresan inträffade den olyckan, att vagnen stälpte i ett dike. Därvid blev fru Barbro illa klämd och klagade över smärtor i bröstkorget. Resan måste avbrytas vid närmaste gästgivargård. En läkare tillkallades, han kunde varken finna benbrott eller annan allvarlig skada. När det led mot natten, och då Barbro alltjämt klagade över smärtor, gick bergmästaren in till henne och satte sig på sängkanten. Han sade:

— Barbro behöver inte förställa sig. Jag vet nog, varför hon jämrar. Men jag vill, att Barbro skall vara nöjd. Sov hon sött i sin säng, jag finner väl annan liggeplats.

Han blev emellertid sittande på sängkanten med armarna hängande över gaveln, huvudet vilande mot armen. Han andades tungt med ett snörvlande ljud. Barbro trodde, att han somnat. Men ljudet blev allt starkare och mera jämrande. Barbro frågade:

— Vad är det nu med bergmästaren?

Han svarade:

— Jag har en sådan vanda.

Barbro satte sig upp i sängen. Hon ville lugna honom och lade sina händer på hans huvud. Plötsligt vände han sig om, grep henne kring handlovarna, klämde och skakade. I det svaga ljuset från nattlampan fick hans ansikte en askdunkel färg, det friska ögat glänste som ett svart kol, läpparna glänste. Han sade:

— Du har det bra, du. Du är nitton år. Du kan ödsla. Å, det gräver i mig, att jag ska vara så gammal. Det gräver i mig. Sjuttio högst åttio år varar en människas liv. Det står i Skriften du! Sen är det slut. Å, herregud!

Och han började tala om sina gårdar, sina fält, sina gruvor, ugnar, hammare. Han talade som ett barn om sina leksaker, sina älsklingar, sina favoriter, sina nya leksaker, som ännu gömma många hemligheter, många nöjen. Han talade också om Barbro. Han räknade:

— Då du blir trettio, då blir jag sjuttioåttio. Herregud, sen är det slut. Du förstår, jag dör. Det är slut alldeles. Och då är du ung. Du är ung, du.

Hon frågade:

— Vad vore svårast att lämna: gårdarna eller mig?

Han svarade:

— Alltsammans. Det är ingen skillnad. Alltsammans.

Men Barbro trodde, att hans vanda gällde henne. Hon bedyrade, att det verkligen sved olidligt i bröstet. Säkert hade hon tagit allvarlig skada därborta i diket.

— Trösta sig! bad hon. Bergmästaren blir hundra år och mer till. Och säkert blir han änklung för tredje gången.

Han slog ifrån sig, den sorgen skulle han aldrig överleva. Men tydligen fann han någon tröst i Barbros ord. Han satte sig till rätta, kröp upp mot sänggaveln, slog armarna kring knäna. Barbro förundrade sig åter över hans utseende, mest över hans läppar, som voro så egendomligt friska och röda, så ungdomligt mjuka.

— Ja, sade han, den som lever återhållsamt och ärbart blir gammal. Far blev nittiofyra. De säger, att jag ska bli blind på andra ögat också. Men vad gör det mig, om jag bara får leva.

När nu Barbro såg honom lugnare, lade hon sig ned och drog täcket upp under hakan. Plågorna började på nytt och hon jämrade sakta. Hon bad honom berätta om Frötjärn och om gårdarna däromkring. Så skulle hon glömma plågorna och kanske somna. Han var genast redo. Han berättade om sitt rike vid sjön Kroken, landet från Frötjärn till Falla. Han talade också om Hilleborn. Då sade Barbro:

— Och när nu Hilleborn blir mitt, då gör jag med Hilleborn, vad jag vill? Lova! Vill jag bo på Hilleborn, så bor jag på Hilleborn. Och vill jag skänka bort Hilleborn, som man skänker bort ett äpple, så kan ingen hindra mig.

Bergmästaren hajade till. Det flög för honom, att hon kanske ville locka honom i en fälla, att hon någonstans dolde vittnen, som kunde edfästa ett löfte. Han vred sig omkring och sökte med den enögda blicken i alla vrår. Men när han slutligen böjde sig fram och betraktade flickansiktet, mjukt, sömnstilla, med det vaga leende, som varken är list eller lycka endast ungdom, kände han sig lugnad. Och besinnande att ett löfte, givet åt ett halvsovande barn i en vittneslös kammare icke har särdeles stor giltighet, sade han:

— Alltsammans hör Barbro till. Barbro får allt i morgongåva. Lilla Barbro skall vara som en drottning. Alla måste lyda min Barbro, unga som gamla.

Halvt i sömnen upprepade hon:

— Unga som gamla, alla —

Bergmästaren sparade varken på tid eller pengar, när det gällde att bereda Barbro en glädje. Han gjorde täta stadsresor och medförde varje gång någon ny leksak eller klädnad eller smycke eller vad eljest kan förnöja en ung kvinna. Barbro tackade med nigningar och goda ord. Och bergmästaren sade:

— Bevars, jag vet hur det skall vara. Jag har varit gift två gånger förr. Kvinnfolk tycker om sånt där.

En morgon spände han två par oxar för största skrindan och körde till staden. Nyheten spreds genom fem socknar, folk gjorde sig ärende ut på vägarna för att se, vad bergmästaren skulle hämta i skrinda så här års. Fram mot kvällen kommo oxarna i sakta mak stretande med en taffel av så väldiga mått, att skrindan tycktes färdig att gå i flintor. Då sades det allmänt, att bergmästaren äntligen mött sitt öde, att han gick i barndom och att om också skrindan höll så skulle helt säkert det Rygellska väldet vid Kroken falla sönder.

Till sist var Frötjärn alldeles uppfyllt med allehanda bjäfs, schweiziska speldosor, tyska klockspel, italienska lutor, fågelburar med flerfaldiga sorters sångfåglar, fiskkupor och annat krafs. Bergmästaren fann då nya medel att förnöja Barbro. Han skaffade henne en kammarpiga och två leksystrar eller sällskapsdamer. Kammarpigan var Tilda i Lillgården, en hurtig flicka, som blev Barbro till behag. Leksystrarna voro Lotten Schager från Herrlestorp och Brita Billman från Bånga. Lotten Schager fick till uppgift att lära Barbro spela på det stora åbäket till taffel. När änkenåden på Herrlestorp hörde, att hennes välborna dotter skulle förvandlas till en liten musikmamsell, blev hon mycket bedrövad och kände nu först till fullo, vilken olycka fattigdomen är. Men bergmästaren satte flickan utan vidare krus i vagnen och med lika litet krus lassade han av henne vid Frötjärn. Brita Billman kom självmant. Hennes far flackade land och rike omkring för att skaffa pengar, och var han nu befann sig var ovisst. Men till Bånga kommo utmätningmännen och förseglade löst och fast, stort och smått. Brita såg sig då ingen annan råd än att söka tjänst på Frötjärn.

Det blev vår, glänsande gullvivor i rabatternas mörka mylla, äppelblomst på svarta, fuktiga grenar, vita sippor under ljusgrönt björklöv. Flickorna vandrade långsamt och makligt omkring i trädgården. Barbro med armarna i kors under bröstet och huvudet något framåtböjt. De andra, oroligare i sina rörelser, än böjande sig till marken efter blommor än lyftande armarna upp mot trädgrenarna. De dröjde vid buskar där fåglarna redan börjat häcka. Svartvingade flugsnappar med vita, ulligt mjuka bröst fladdrade oförskräckt omkring dem, ärlor, finkar, rödbröst gitte knappt väja. Allt detta betraktade bergmästaren med största välbehag. Han smög sig ut på terrassen, där en tät och ganska förvildad rosenhäck gav ett gott gömställe. Han granskade Barbro och fann, att han ingalunda betalt detta stycke ungdom för dyrt. Hon var verkligen välväxt, mjuk och behaglig i alla sina rörelser. Höfterna vaggade icke som tarvliga flickors höfter, hon bar sin kropp med styrka och lätthet. Hennes hals lyste vit med ett svagt skimmer av bärnsten.

Ibland följde han henne ned i trädgården och gick då ett par steg bakom henne. Han böjde sig än åt höger än åt vänster för att bättre kunna betrakta hennes armbågar, som doldes av den pösande kjolens veck. Någon gång kom han henne så nära, att hon kände hans andedräkt. Och när hon hunnit ned till stranden eller när hon stannade vid grinden, som leder ut till vägen, hände det, att han helt plötsligt grep henne i armen eller tog henne om livet och förde henne tillbaka in i trädgården. Eljest rörde han henne icke.

Och han fann ännu ett sätt att bereda henne nöje. Han förde till Frötjärn en viss magister Ekmarck, en karl i fyrtioårsåldern, en riktig slarver som för dryckenskaps och många upptågs skull körts ur latinskolans tjänst. Han var en mästare i allt, som är onyttigt. Han trollade med kort och tärning, han härmade alla djur och alla människor på det förträffligaste sätt, han deklamerade med mycken känsla, trakterade luta och flöjt och sjöng med en något hes men kraftfull stämma. Han var vidare den störste pratmakare, som gått i ett par nedkippade stövlar, han kände alla människor, sprang i alla gårdar och förde allt skvaller på gott och ont från socken till socken. Han sjöng för Barbro och gjorde sina konster. Rygell, som aldrig haft tid att lyssna till gyckelmakare, skrattade omåttligt och kunde icke alltid skilja mellan det avsiktligt löjligen och det patetiska, vilket förtröt magistern. Ekmarck förde då Barbro upp på Frötjärns häll, som också kallas Kungsstenen. Härifrån är utsikten vidsträckt, till vänster ser man över Stenby och Raslinge ända bort till Vesslan, åt höger ser man över det flacka Vassbrolandet Bånga och längst i söder Fallas vita murar. Barbro frågade om man även kunde se Hilleborn. Magistern spejade förgäves. Slutligen klättrade han upp i en tall, som står längst ute vid stupet. Från tallens topp kunde han skönja taket på Hilleborn. Han föreslog, att man skulle uppföra ett utsiktstorn något högre än tallen. Bergmästaren sade:

— Jag har lovat Barbro, att hon skall få se Hilleborn både utan och innan och så mycket det henne lyster. Därmed får hon vara nöjd.

Barbro visade intet missnöje, men bergmästaren var hela den dagen sur och tvär och såg snett på flickornas lekar. Han kunde inte längre förstå, att vuxna människor ville förslösa sin tid så gagnlöst. Magistern lät sig icke avskräckas, han tog till lutan och sjöng i skymningen så att göken vaknade och begynte gala. Genast var magistern

färdig att härma göken och det blev dem emellan en ursinnig sångartävlan, som ändade med att göken drog sig ur striden med ett sprucket och ängsligt kuku.

— Det var göken, sade Ekmarck. Han har nu dött för sin fåfängas skull och ligger på rygg i mossen. Låt oss ta fatt på de andra.

Han härmade människorna, som bo vid Kroken. Han härmade gamle greven på Falla, när han en söndagsmorgon kliver ut på smedjebacken för att hälsa sitt folk som inte längre är hans och ängsligt vaktar sig för att vända dem den del av ryggen där syrtuten skiner i kapp med solen. Han härmade hennes nåd på Herrlestorp, när hon plirande och rädd att begå ett brott mot etiketten, stiger ut på trappan för att möta en gäst, om vars börd och ställning hon ingenting vet. Han härmade bröderna Fielding på Vassbro, sprättar och kvinnotjusare, han härmade patron Sundin på Haddinge när han äter i kapp med sin hjärtevän den store kreaturshandlaren herr Gellin och så småningom armbågas bort från fatet. Plötsligt sköt han rygg, tryckte ned huvudet, så att hakan vilade mot bröstet, slöt vänstra ögat. Han ryckte till sig Barbros redikyl och hängde den över armen, med tunga steg lunkade han fram över hällen, då och då böjde han sig ned och tog upp en kotte, ett strå, en sten, granskade den, luktade, bet i den och stoppade den med ett belåtet grymtande i påsen. Bergmästaren sade:

— Vem ska nu det där vara? Kanske det är rättarn, eftersom han är enögd.

I stället för att svara smög sig Ekmarck alltjämt förvriden på samma sätt, bakom Barbros rygg, böjde sig ned så att hans panna snuddade vid hennes nacke, slöt ögat, vidgade näsborrarna och andades in hennes doft med synbart välbehag. När Barbro kände den kittlande heta pusten brast hon i skratt och ropade:

— Det är bergmästaren!

Magistern återtog hastigt sin rätta gestalt, förläget leende gick han bort mot Rygell och bad honom icke tycka illa vara. Bergmästaren reste sig långsamt och begynte stiga nedför hällen. Han vände sig om och sade:

— Som man bäddar får man ligga. Föder jag en lathund får jag väl inte ta det illa, att han rapar mig i synen. Men nu ser jag, att Barbro inte leds på Frötjärn, och då får jag väl gå till det som är nyttigare.

Samma afton for han till Hoby och därifrån ända upp till Älvsnäs, där timmer skulle flottas. Han stannade vid älven en vecka. När han återvände till Hoby, möttes han av rättaren på Frötjärn.

— Vad gör du här? frågade Rygell. Har de nu slutat att sjunga och trolla på Frötjärn?

Rättaren sade:

— Sjunger gör de, så att en aldrig får sova. Och nu trolla de, så att jag tänker det blir knappt med sömn för bergmästaren. De ha trollat till sig en eka. När jag for, höll magistern på och tjärade botten därnere vid hällen.

Rygell lät spänna för trillan och körde till Frötjärn. Han höll bakom ladulängan och kom osedd in i trädgården. Fönstren stodo öppna, han hörde magistern och flickorna sjunga. Barbro stod på terrassen och klippte rosenhäcken.

Bergmästaren letade utmed stranden efter ekan. Han tog en stör och gick långt ut i vassen för att undersöka sjöbottnen. Ingenstans fann han någon eka. Han steg då upp till Barbro och hälsade. Hon sade:

— Det var gott att bergmästaren kom. Här börjar bli ensamt.

Han räknade på fingrarna:

— Barbro har två leksystrar, en magister och en kammarpiga. Hur kan det vara ensamt?

Barbro svarade:

— Minns inte bergmästaren, vad han lovade, när han tog mig med till Frötjärn? Han lovade, att alla skulle lyda mig, gamla som unga. Nu tänker jag bygga en klockstapel på hällen, och när det blir helgdagskväll, skall jag ringa samman till dansgille.

Rygell gick förbi Barbro utan att svara, han gick in i salen, där magistern och flickorna alltjämt sjöngo och spelade. Han tog lutan från magistern och hängde den på väggen. Han befallde honom att stiga in på gårdskontoret, där han skulle få vidare besked. Han befallde flickorna att skyndsamligen packa sig ned i köket för att sköta de sysslor, som där kunde finnas att sköta. Nu var det slut med dagdriveriet, eho, som ville äta, skulle ock arbeta. Undantagandes Barbro, som enligt överenskommelse hade sin frihet.

När allt sålunda var ordnat, magistern fängslad vid pulpeten och flickorna satta till grova och tunga göromål, gjorde han sig redo att återvända till Hoby. Men Barbro ställde sig i vägen för honom och påminde honom än en gång om löftet. Bergmästaren svarade, att han icke kände annat löfte än det, han givit inför prästen. Han sköt Barbro åt sidan och steg upp i vagnen. Barbro ställde sig med foten på vagnssteget och ville inte gå därifrån, förrän han erkänt sitt löfte.

Rygell sade:

— Ja, jag lovade, att folk här vid Kroken skulle lyda Barbro. Det är sant. Men Barbro lovade mig inför prästen att vara mig underdånig och lydig ...

Barbro brast i skratt.

— Bergmästaren tör inte vara god att knäppa nötter med, sade hon. Men nog vill jag försöka.

Hon svängde sig hastigt om och sprang ned i trädgården. Bergmästaren dröjde en stund villrådig, han satte trillan i gång och körde långsamt ned på vägen. När han

åkt ett stycke, fick han se rättaren, som svängande med armarna och hojtande kom springande tvärs över havreåkern. Bergmästaren hoppade ur trillan, som ännu var i gång och lunkade ut på åkern.

— Frun, flämtade rättarn, frun har gett sig ut på sjön. Det är kammarpigan, som hämtat henne i ekan. Nu rör de mot Frösevi brygga. Om bergmästaren kör upp på Hillebornsvägen, så kan han genskjuta —

Byvägen, som leder från Stenby till Hilleborn, skär Hobyvägen vid pass en kvarts mil från Frötjärn. Det blev en dryg sväng, och bergmästaren körde så hårt, att trillan dansade från dikeskant till dikeskant. När han kommit ett stycke fram på byvägen, fick han fri utsikt över sjön. Han såg, att ekan redan landat vid Frösevi brygga, och att Barbro ensam stigit i land. Hon tog genvägen över ängarna upp till Hillebornsvägen. Hon gick inte särdeles fort. Bergmästaren saktade farten och måste likväl vänta en stund vid vägskalet. Han trodde, att hon skulle vika av inåt skogen och höll sig redo att lämna häst och kärria i sticket. Men Barbro närmade sig helt lugnt. Som vanligt höll hon armarna korsade under bröstet, huvudet något framåtböjt. Bergmästaren frågade, vart hon ämnade sig. Hon svarade: Till Hilleborn.

— Sätt dig då upp i trillan. Det är onödigt att du tröttar dig. Helst du har den där värken i bröstet.

Hon satte sig upp i vagnen och de körde i sakta mak ett stycke framåt. Efter en stund frågade Barbro:

— Hur långt är det nu till Hilleborn?

— Det är väl en kvartsmil.

De körde ytterligare ett stycke. Då märkte Rygell, att hästen ville svänga av åt vänster. Det var Barbro som sakta och varligt drog i vänstertömmen.

— Vill du nu vända? frågade Rygell, och Barbro nickade. Men bergmästaren gav hästen ett duktigt rapp.

— En får väl något veta, vad en vill, eljest blir det snett och vint. Nu kör vi till Hilleborn.

Barbro gjorde ett försök att kasta sig ur vagnen, som hade god fart. Bergmästaren grep henne i kjolen. Han räckte henne tömmarna och sade:

— Vill du hellre fara ensam, så går jag hem igen.

När Barbro fått tömmarna i hand, vände hon med ett så häftigt ryck, att hästen blev skrämmd och satte av i sken mot Frötjärn. Bergmästaren lade armarna i kors och lät henne hållas. Så småningom fick hon bukt med hästen, och de kommo oskadade fram till Frötjärn. Men när Barbro skulle stiga ur vagnen, kunde hon inte längre hålla sig upprätt, utan bergmästaren måtte bära henne in i huset.

Bergmästaren stannade sedan någon tid på Frötjärn och skickade rättaren i sitt ställe till Hoby. Lotten Schager och Brita Billman skötte från morgon till kväll sina sysslor och sattes till så grovt och tungt arbete, att lekluften alldeles förgick. Vad magistern beträffar, höll Rygell honom under lås och regel på gårdskontoret och tvang honom med svält och ännu mer med törst att arbeta. Kammarpigan hade återvänt till föräldrarna i Lillgården.

Barbro vandrade alltså ensam i sin trädgård och hade intet annat att förnöja sig med än de luftslott, hon byggde. Med bergmästaren talade hon föga, men de ord, som växlades, voro vänliga nog. En dag frågade Rygell, om hon inte leddes vid att gå sysslolös.

Barbro svarade:

— Hur skulle jag kunna ledas, som har så mycket i tankarna?

Bergmästaren sade:

— Jag vet nog, vad Barbro tänker på. Hon tänker på, att jag lovat henne Hilleborn. Det löftet står jag för. Och har väl redan något i görningen. Men hon får tåla sig till hösten. Först måste jag ordna affärerna med Bånga.

Barbro sade:

— Och när nu Hilleborn blir mitt, då gör jag med Hilleborn vad jag vill. Och vill jag skänka bort Hilleborn, som man skänker bort ett äpple, så kan ingen hindra mig.

Den gången blev bergmästaren varken ond eller rädd. Att skänka bort Hilleborn, som man bjuder ett äpple, föreföll honom övermåttan löjligt. Han skrattade sitt tysta skratt, som egentligen endast bestod i att den kullriga ryggen guppade och ögat rann.

— Nej, tokigare än ett tokigt kvinnfolk, det finns inte. Men Barbro har slitit för länge på bröllopskläderna. Sätt nu på sig en grov kjortel och se till att någonting blir utträttat. I mjölkkammaren finns det göra för mer än en. Där kan Barbro börja.

Barbro svarade:

— Nog kan jag kärna bergmästarens smör. Men löftet, som han gav mig, det skall han hålla, vilket han vill eller ej.

Barbro Backe tog från kistbotten den grova arbetsdräkten och begav sig till mjölkkammaren. Den ligger tätt intill ladugårdslängan och utanför trädgårdens häckar och diken. Huset har två dörrar, av vilka den ena vätter åt stallgården, den andra utåt ängarna och sjön. Här ställde sig Barbro med sin kärna, och under det att hon kärnade, sjöng hon. Magisterns lustiga visor hade hon glömt och Lotten Schagers ballader. Hon hade aldrig lärt sig annat än barnvisor, om troll och jättar och skogsrå och hon sjöng:

”Trollet sitter vid sin vägg
kammar ut sitt silverskägg
sjunger vid den gråa häll:
Litet kid kom hit i kväll,
dig så vill jag lova
under guldlås sova —”

Det gjorde arbetet lättare och kom henne att glömma smärtorna i bröstet. Men sången oroade bergmästaren. Han tog ofta vägen förbi mjölkammaren, dröjde vid husknuten och lyddes med hand bak örat. Ibland satte han sig på mjölkpallen, som stod utanför gaveln och blev sittande rätt långa stunder, sysslolös och tungsint.

Och det hände en gång, när Barbro sjöng en visa om vårens blommor, att han gick ut på fältet och letade samman en handfull gullvivor. Han masade sig långsamt fram till dörren, bidade till dess att Barbro slutat sjunga och sträckte då det gula knippet på rak arm in genom dörröppningen.

Barbro tackade och fäste blommorna vid sin klädnad. Men bergmästaren blev helt förlägen, väl ej för blommornas skull utan därför att han spillt så mycken tid vid mjölkkamardörren. Han for till Hoby och stannade i skogarna mer än en vecka.

Vivecka van Deen, dotter av bergsrådet van Deen på Falla och hans hustru Anna Rosenhane, gifte sig anno 1807 vid tjugu års ålder med capitainen greve Ulrich von Battwyhl, känd för sitt sneda ansikte och sin obegripliga enfald. Vad som förmådde mademoiselle van Deen till äktenskapet, var troligen den omständigheten, att greve Ulrich i henne såg ett orakel, vars råd ovillkorligen måste lydast. Och lilla Vivecka hyste en ödesdiger passion för att ombedd eller oombedd förmana och ställa till rätta.

Under trettio års tid ingicks icke ett äktenskap inom Raslinge, Hulinge och Stora Hammars socknar utan att grevinnan Vivecka först rådfrågats av oroliga föräldrar eller kärlekskranka ungdomar. Hon hade ett utomordentligt mildt och oförståndigt och kärleksfullt hjärta och hennes råd gingo alltid i positiv riktning, så snart hon spårade minsta tecken till öm böjelse. Resonemangsäktenskap voro henne innerligen emot, likaså varje klokt hänsynstagande till materiella omständigheter. Hon övertalade fattigt gott folk att älska varandra. Och det påstods icke utan skäl, att den stora fattigdom som på fyrtio- och femtitalen lade Kroken och dess stränder under Rygells skräckvälde, till icke ringa del hade sin orsak i grevinnan Viveckas rådgivande verksamhet.

111

Efter stora branden på Falla anno 42 tog denna verksamhet ett brått slut. Den grevliga familjen råkade i en fattigdom, som på grund av ovana vid att tigga sig fram, så småningom blev nästan fantastisk. Var greven och grevinnan vistades åren 42—48 är okänt. Hösten 48 fann Rygell dem i ett ödestorp norr om Gårnsnäs. Grevinnan var då fullständigt nedbruten, minnesslö och en smula enfaldig. Greven var visserligen också enfaldig men icke annorlunda än vad han från födseln varit, snarare då en smula mer rådig, sedan han nu blivit sin kära Viveckas stöd och förmyndare. Rygell erbjöd dem fri bostad i bottenvåningen på Falla, som bergmästaren återuppbyggt, därtill några andra förmåner. I gengäld lovade greven att vårda slottet och parken. Sonen Ludvig togs från det skäligen knappa nådebröd, han ätit hos släktingar, och gjordes till bruksbokhållare. Herrskapet på Falla levde således således numera i omständigheter, som voro ungefär lika avlägsna från ödestorpets nöd som från den van Deenska härligheten. Greven matade höns, utträttade en del småsysslor, och bjöd vid högtidliga tillfällen "sina smeder" på brännvin. Trots sina sju och sjuttio år var han utomordentligt rörlig, trippade på tå, huvudet tillbakakastat, det strida vita håret rakt till väders. Händerna höll han vanligen på ryggen under syrtuten, så att skörten putade och guppade värdigt som stjärten på en tupp. Hans stämma liknade tuppens i gäll styrka.

112

Grevinnan höll sig för jämnan i sin länstol, stilla som en sovande. Hon gav varken råd eller befallning. Hon skulle på gamla dagar ha varit en fullständigt onyttig människa, om hon icke förstått att bereda en alldeles förträfflig dryck, en holländsk pomeranslikör enligt grevens utsago men som i själva verket endast bestod av brännvin och pomeransskal jämte ytterligare två eller tre kryddor. Denna dryck skattades högt av herrarna kring Kroken.

Man får nämligen icke tro, att den grevliga familjen sedan den åter kommit till ett visst välstånd, saknade goda vänner och trogna grannar. Prästen i Raslinge, som en gång i tiden haft grevinnan att tacka för sitt skäligen magra pastorat, skrev alltjämt ett ode till hennes födelsedag och uppläste det under överdrivna vördnadsbetygelser. Grevinnans födelsedag var i själva verket de tre sjösocknarnas stora fest. Visserligen dansade man icke längre på Falla, men minnet av otaliga danser, och av otaliga kärleksmöten under den ömma grevinnans beskydd, begicks ännu med en viss pomp och ståt. Kvällen förut anlände från Herrlestorp, från Bånga, från Vassbro, Haddinge, Frösevi, Hilleborn hela lass av den första sommargrönskan, de första juniblommorna. Greven vågade icke bryta en kvist på Falla, det var därför nödvändigt, att grannarna kommo honom till hjälp. I junikvällens skymning gled oypigt grönskande små holmar in mot Fallas brygga, där greven, resande sig på tåspetsarna och öppnande stora famnen ungefär som en kråkskräm, hälsade dem med ett gällt:

113

— Tyst, mina vänner, tyst! Vivecka får ingenting ana.

Och grevinnan Vivecka anade ingenting. Hon satt i sin länstol, mild, sömnig, glömsk av allt. Varken smedernas druckna sorl eller gästernas kiv och skratt eller grevens gälla befallningar, när han från slottstrappan ledde arbetet, förmådde återkalla henne till en värld, som hon lämnat för länge sedan.

Det år, då Barbro Backe blev Krokens härskarinna och mejerska på Frötjärn, fick grevinnan Viveckas födelsedag en särskild betydelse tack vare tre omständigheter. Gumman fyllde sina sjuttio och det grevliga äktenskapet sina femtio. Den tredje omständigheten var den, att Rygell utfärdade ett ännu strängare förbud mot att skada eller ens rubba något, stort eller smått på Falla. Detta förbud var en skymf mot herr greven som städse vårdat park och slott exemplariskt, det var vidare en skymf mot samtliga herrarna kring Kroken, som någon gång när den förträffliga pomeransen led mot sitt slut råkat trampa i en eller annan rabatt eller bryta några värdelösa grenar. Skymfen svaldes emellertid och man kom endast överens om att bereda grevinnan en pompösare hyllning än någonsin förr.

114

Till det ändamålet hämtade herr greven med hjälp av sin son ur källarens djup tvenne ankare brännvin, avsedda för smederna. Vidare smög han sig så nått in till den sovande Vivecka och lossade nyckelknippan från hennes förklädesband.

— Nu min käre Ludvig, sade han till sonen, skall vi bereda din kära mor ett nöje genom att välfägna hennes gäster. Du känner mamma, Ludvig, det är riktigt i hennes smak.

Och de båda grevarna dukade på marmorbordet under almarna, dukade upp vad huset och den stackars grevinnan förmådde, vilket icke var särdeles mycket. Några pepparnötter, några skorpor, en bit skinka, en ost och något mer. Desto präktigare var servisen, gammalt ostindiskt, ett van Deenskt arv, som tillfallit Battwhylarna efter branden. Vidare ett schatull av rosenträd och ebenholts försett med sex flata flaskor. Dessa flaskor buro olika inskrifter men innehöllo alla grevinnan Viveckas förträffliga pomerans. Greven återlämnade nyckelknippan till sin hustru klappade henne på axeln och sade:

— Det sker till din ära, min Vivecka. Det blir en triumf!

Vid åttatiden anlände herr Hugo Schager från Herrlestorp med en vagnslast drivhusblommor. En halvtimme senare började båtarna anlända, båtar från Stenby, från Frösevi, Haddinge, Vassbro, Bånga. Smederna lossade och släpade det gröna och blommiga bråtet upp på gårdsplanen. Humlor, getingar och bin församlades i stor myckenhet och fyllde luften med ilsket surr, hundarna skällde och greve Ludvig skrek:

— Pappa, var ska jag börja? Var ska jag sluta?

Greve Ulrich besteg slottstrappan för att därifrån leda arbetet. Hans plan var att resa tre äreportar, den ena vid trappan, den andra vid parkgrinden, den tredje vid bryggan. Och från port till port en välvd gång av löv och blommor.

På gårdsplanen rådde en utomordentlig förvirring. Mellan gästerna uppstod gräl och mellan gästerna och greven och mellan gästernas drängar och smederna på Falla. Bröderna Fielding, som fört två båtar lönnlov från Vassbro, tålde inte se lönnlövet från Stenby. De vräkte undan böndernas kransar och skyndade att hänga upp sina egna. Den dödssjuka Karl Hamrin förde en hel endunge från Frösevi, han sade:

— Enar och granris är alltid vackert.

Men hans enar blevo utskrattade och vräkta över ända. Och nu kom Anton Sundin, grevinnan Viveckas systerson, bred och myndig, herre till det präktiga Haddinge, som han visserligen förlorat på spel, dryckjom och dryghet. Han förde en flottilj av fyra pråmar, och han kom uppför backen som en vandrande skog, följd av halvtjoget drängar, var och en med gungande, skälvande lindar över axlarna.

— Undan med krafset! skrek han. Här ska Sundins skog stå. Dunder och slagregn den som rör ett träd i min skog.

Nu grälade drängar och smeder. Och knappt var denna tvist bilagd förrän en ny uppstod. Jägmästar Wendt, som en gång i tiden varit trolovad med Karl Hamrins syster, kunde inte lida att se Frösevis enar försmådda. Han tog Stenbybönderna till hjälp och ställde upp enar i dubbla rader på ömse sidor om trappan. Falla blev då likt ett sorgehus, och det togs som dålig varsel. Men gubben Wendt slog på bösskolven och fräste, så att ingen dristade flytta Frösevi enar.

Hugo Schager, som ängsligt vaktade sina dyrbara drivhusblommor, ropade:

— Vad är meningen, go vänner? Har vi kommit hit för att gräla? Vad bergmästarn ska skratta åt oss, när han ser, att vi inte ens kunna resa en äreport åt grevinnan Vivecka!

— Han har rätt, sade Anton Sundin. En skall befalla och de andra lyda. Gör därför som jag säger!

Men greven sade:

— Min bäste, är jag inte herre här? Är det inte min stackars hustru? Är det inte mig, som bergmästarn förföljt i trettio års tid? Skulle jag inte veta, vad som passar?

Och smederna begynte ropa:

— Drängarna ska bort! Bort med dynggreparna!

Vartill drängarna genmälde:

— Svartnosar! Byxlösa!

De trängdes och gåvo varandra knuffar. Smederna voro flera till antalet, men, då de kommo direkt från valsverket, halvnakna och illa utrustade gentemot drängarna, som gingo i broddade storstövlar. Sundin var därför hågad att låta sitt folk slåss. Greven åter ansåg det nödvändigt att lugna sinnena. Ett brännvinsankare ställdes på gårdsplanen och överlämnades åt drängarna och Stenbyfolket. Smederna förstängades att tömma sitt ankare i bruksbacken.

Greven tog därpå schatullet i famn och förde sina gäster ned till gula paviljongen i parken. Här tömdes några glas och förlikning ingicks. Man beslöt att rätta sig efter grevens plan. Endräkt var nödvändig, om man skulle åstadkomma något, som kunde hedra grevinnan och förarga bergmästaren. Gubben Wendt drog fram ett par kortlekar ur stövelskaften. Natten var lång och ljus, äreportarna kunde resas på ett par timmar. Herrarna bänkade sig kring bordet.

Vid tiotiden anlände major Billman. Han kom i sällskap med Albrecht och Gert Bourmaister, kommerserådets son och brorson. Förödelser på gårdsplanen, där löv och blommor kastade om varandra redan börjat vissna, roade dem. Billman grinade och sade:

— Vad detta är likt Raslingarna! Och vad det ska glädja vännen Rygell.

Han gick ned till paviljongen, och inkommen hälsade han icke utan vräkte sig tungt på en stol. Han satte en halvfylld flaska till munnen och tömde den. Han var stor och bred, rödbrusig och svartmuskig, hans skägg var strävt, grovt som tagel och pekade

rätt ut.

— Jag är ledsen, sade han. Tvi vad jag är ledsen. Min flicka tjänar piga på Frötjärn.

Greven sade:

— Kära bror skulle inte använda så chockerande uttryck. Kan det var ett nöje att kalla sin dotter piga?

— Jag har varit borta två månader, fortsatte majoren. Jag har besökt åtta av mina käraste vänner och alla åtta uppsade vänskapen. I morse kom jag hem. Jag red förbi Frötjärn. Då fick jag se en piga, som bar ett ämbar skulor till svinhuset. Hon hade en kort grå kjol och den höll hon upp med näven, som pigor brukar. Den där är välgjord, tänkte jag. Alldeles som man tänker om pigor. Jag red tvärs över havren för att se på henne. Det var Brita. Det var Brita Billman.

Herrarna vid spelbordet låtsades icke höra. Majoren fortsatte:

— Då red jag till Hilleborn. Det vet ni, att jag ber hellre fan om hjälp än den apan. Men jag red till Hilleborn. Hör nu på Raslingar! Det är likadant i Hulinge. Det finns inte pengar på Hilleborn. Gubben tror jag inte, men sonen tror jag eftersom han är knekt. Inga pengar. Han är fast som vi. Han har skulder som vi. Han är gjord efter samma beläte. I morgon säljer jag Bånga.

Det blev oro vid bordet. Herrarna fällde korten och betraktade varandra med häpnad, förskräckta blickar. Här och var glittrade ett stänk av skadeglädje, men förskräckelsen var större. Slut även på Hilleborn? Skulle Rygells rike ökas med ännu en provins? Fattiglapparna kring Kroken förlora sitt sista skydd?

Majoren fortsatte:

— Bjud er nu åt Rygell med hull och hår, med döttrar, hustrur och fänad. Så kvittar han mot skuld. Sen är det slut. Vad tar han nu ifrån mig? Jag äger inte en stol, inte ett bord, jag äger inte de här trasiga sulorna. Jag äger inte så mycket, att jag kan köpa fem alnar svart tyg åt Brita Billman. Å! Vad gör det mig, när hon i alla fall håller kjolen i näven som en piga. Men i morgon säljer jag Bånga. Kvittar mot skuld, och får inte ett rundstycke. Slut. Adjö. Vart går jag sen?

I sin stora enfald var greven genast redo att bjuda honom en fristad på Falla. Majoren tog honom i famn och kramade, så att gubben kippade efter andan.

— Du hjärtans stolle. Vill du bli vräkt? Ska jag bo på Falla? Var då? I källaren? Men du är en hjärtans kar och nu ska jag hjälpa dig att resa en äreport åt grevinnan.

Han sprang tvärs över rummet och sparkade upp dörren. — Holla! ropade han. Smeder och drängar, ohoj! Brännvin! Brännvin!

Och han behövde icke ropa länge förrän de kommo, drängarna tungt stegande i stövlarna, smederna tassande barfota, svarta, brända av eld och dricka. Majoren ordnade dem i två led ansikte mot ansikte. Han sade till greven:

— Hämta mera brännvin. Gör som jag säger Ulrich. Hämta ett ankare och ställ vid grinden. Nu ska vi visa, att grevinnan Vivecka är det förnämsta fruntimret vid Kroken. Den äreporten du har tänkt dig, kan passa för Brita Billman, som tjänar piga på Frötjärn. Mer brännvin!

Till herrarna vid spelbordet sade han:

— Såna stackare, mina vänner! Har ni sprungit hos gumman i trettio år, ätit hennes mat och druckit hennes vin och vill nu löva med löv, som redan vissnat? Finns det inte friskt löv på Falla? Men därför att Rygell sagt nej, vågar ni inte bryta en gren, inte en kvist, inte en kotte. Så ska ni också lämna gummans pomerans i fred, struntar!

Han tog schatullet och gick ut till smederna. Han kommenderade: Upp med käften! Han gick hela raden utefter och hällde en duktig slurk i var strupe.

— Så, pojkar. Rättning. Var har ni yxorna? En yxa eller såg per man. Giv akt. Nu springer ni efter yxorna, pojkar. Helt om marsch. Språngmarsch. Språng! Marsch! För knäveln rör på skankerna ludna består.

Men en av smederna ville inte springa. Det var en ung karl, som inte kände vanorna. När kamraterna med fladdrande skjortor rusade sicksack mellan träden, gick han helt lugnt uppför gången och stannade ett ögonblick för att riva sig på benet. Då föll majoren över honom med hela sin tyngd, skakade honom och släpade honom tillbaka till paviljongen.

— Du ska springa.

Smeden svarade:

— Inte lyder jag dig, om du inte är som folk.

Majoren lade sin näve över pojken nacke och sade tämligen lugnt och lågmält:

— Ska jag vara som folk? Du är tokig. Vad heter du?

Han hette Karl-August.

— Det är fint, sade majoren. Det är kungligt. Karl-August, vill du gifta dig med Brita Billman, som tjänar piga på Frötjärn?

Smeden svarade:

— Det beror väl på. Jag är ny i orten, så jag känner inte pigorna.

Majoren rev upp västen och drog fram sin revolver, som han bar i hölster vid svångremmen. Han behöll sedermera revolvern i hand hela natten och använde den som kommandostav.

Till smeden sade han:

— Nu räknar jag till tre. Sen skjuter jag dig.

Och han räknade: Ett —

Smeden såg honom rakt in i ögonen.

— Ja, du är galen nog till det, du.

Och han satte av, kastande som en hare mellan träden.

Under fyra timmar gick förödelserna över Fallas park. Sågarna gnisslade, yxorna sjöngo. Ett trettiotal träd och buskar fälldes, ännu fler avskalades. Alla trädgårdsmöbler av träd jämte en god del av staketet sönderhöggs till ved. Klockan tolv voro äreportar och lövgångar resta, så lummiga och rika, att de kunnat anstå ett furstligt bröllop.

— Vilken triumf, ropade greven. Vilken triumf för Vivecka och för oss alla!

Greve Ludvig sade:

— Kära pappa, bara vi inte bli vräkta —

Men gamle grevens klena förstånd var nu alldeles omtöcknat. Han omfamnade Billman och grät av tacksamhet och glädje. Det tycktes honom, att vännen återerövrade Falla och insatt honom och Vivecka i alla deras rättigheter. Han trodde, att de stora festernas och överflödets tid åter var inne.

Han förde sina gäster fram till bordet.

— Kom, mina vänner, låt oss äta och dricka.

När han nu såg den skrala anrättningen, blev han förlägen. Och för att trösta sig och sina gäster började han tala om den dyrbara servisen, vars make varken fanns på Hilleborn eller Frötjärn.

Billman lyfte då sin tallrik över huvudet och krossade den mot bordskanten.

— Rygell! skrek han. Är det inte bättre att krossa var tallrik? Vi dumma raslingar! Hade vi bränt våra gårdar, kalhuggit våra skogar, lagt våra åkrar för fädot! Nu är det hans.

Wendt sade:

— Bättre att det är hans. Han förstör ingenting.

Billman böjde sig ned över honom och viskade:

— Bättre? Var det bättre att han tog Malin Hamrin ifrån dig? Var det bättre att han pinade ihjäl henne? Är det bättre att han lockat Brita till Frötjärn?

Albrecht Bourmaister sade:

— Jag tror att Billman konspirerar. Vad har han för ont i sinnet?

Billman svarade:

— Inte värre än vad jag själv lidit och andra med mig. Aldrig hade jag trott, att en hel socken skulle låta sig ätas av en enda varg.

Mitt på gården hade han lagt upp ett väldigt bål. Han gick nu fram till bålet, lade en risknipa på vindsidan och tände. Lågan svepte raskt in i bålet och steg med mycken kraft. Smeder och drängar som sovo i klungor här och var på planen och i parken, skreko högt i sömnen, vaknade och begynte stamma och springa runt bålet. Billman sade:

— Syns den här elden från Hoby? Lägg mera på, pojkar, tag av stängslet och bänkarna i parken.

Hugo Schager, bröderna Fielding och Stenbybönderna hade i tid dragit sig ur leken och begivit sig hem. De kvarvarande slog sig ned på lämpligt avstånd från elden. Smederna flyttade sitt brännvinsankare och lägrade i närheten. Majoren strövade fram och tillbaka, hans breda svarta skugga dansade på Fallas vita mur. Plötsligt sprang han bort till bordet, tog tre tallrikar och ställde upp dem mot tre trädstammar.

— Nu, sade han, ska vi se, om jag kan sikta i det här eldskenet. Det påstås, att min salig stamfar var den säkraste andskyttan vid Kroken. Särskilt styv om nätterna. Han var nämligen tjuvskytt till yrket, gubben —

Han siktade och träffade tallrik efter tallrik. Greven mumlade halvsovande:

— Vilken triumf för Vivecka.

Gert Bourmaister sade:

— Låt nu vara, Billman, eller tag ett annat mål —

Billman svarade:

— Jag får väl göra dig till viljes. Måka åt er bröder och giv mig plats. Jag sitter för sista gången i laget.

— Sista? Sista? mumlade greven. Var nu inte ledsen. Drick, drick! Pomeransen är god —

Och Hamrin sade:

— Nej var inte ledsen. Se på mig, som är dödsdömd både av doktorer och klokt folk. Jag är inte ledsen. Jag dricker. Sommaren är varm och skön. Det doftar så gott. Det är så mjukt på marken. Varför skulle jag leva, när det blir vinter?

Billman förhöll sig nu tämligen lugn. Ingen anade, vad han hade i sinnet. Mer än en timme blev han sittande bland vännerna och deltog om också fåordigt i deras samtal och skämt. Ibland lyfte han sig upp på händerna, sträckte på halsen och stirrade ned i parken. Gert Bourmaister, som satt ytterst i kretsen, frågade:

— Vad ser du efter? Kommer det någon?

Men han låtsades icke höra utan kastade sig åter in i samtalet. Först när elden började slockna och dagen nalkades med röda flammor och glittrande vita moln, blev han åter orolig.

Och plötsligt sade han:

— Nu gitter jag inte vänta längre.

Någon frågade:

— Vad väntar du på?

— Min stamfar tjuvskytten, sade han, brukade tända en eld i skogen för att locka sina ovänner till sig. Ser du någon i parken, Gert?

Gert svarade:

— Någonting ser jag, som rör sig. Jag tror, att det är en gubbe —

— Hans ovänner, fortsatte Billman och reste sig från sin plats. Hans ovänner ville ogärna möta honom, den hedersgubben. Men han lockade dem till sig i skogen. Nu ser jag också, att det är en gubbe. Vem kan det vara? Å, en sån fuling!

Sundin sade:

— Det anar mig, att Billman väntar storfrämmande. Låt oss se efter.

De reste sig och gingo nedför sandplanen, stannade vid stängslet. — Vem är det? frågade greven, som såg illa. Han klev över det till hälften nedbrutna staketet och tog några steg in i parken. Plötsligt vände han helt om, slog ut med armarna, spretade med fingrarna. Han viskade hest och gällt:

— Det är bergmästarn! För tusan, mina herrar, hjälp mig då. Vad vill han här? Är han drucken?

Han lyfte än det ena benet än det andra men kom icke ur fläcken. Han nöp i byxorna, ordnade västen, slätade ut syrtuten. Och under tiden närmade sig bergmästaren. Han gick med krokiga knän och starkt framåtböjd lik en bonde som lukar jorden. Då och då rafsade han till sig en avbruten kvist, en nedtrampad blomma, vände den mellan fingrarna och tycktes ganska villrådig. Hunnen fram till äreporten rätade han på sig och upptäckte nu sina åskådare. Han drog sävligt av sig hatten och gjorde en bugning, som herrarna skyndsamt och artigt besvarade. Greven stammade:

— Min käre! Min bäste! Herr Rygell, var välkommen!

Bergmästaren tog några steg baklänges, satte handen som en kikare för ögat och betraktade ståten. Därpå vände han sig till herrarna, som alltjämt stodo kvar vid staketet.

— Hur tycker herrarna, att här ser ut? Man kan tro att en svinjord gått fram här och bökat. Likvisst måste det ha varit bra stora svin.

Greven sade:

— Betänk då min bäste, att det är Viveckas födelsedag. Hon fyller sjuttio år. Det ska glädja henne att se bergmästarn. Stig då på min bäste, stig på!

Bergmästaren sade:

— Tackar som bjuder. Eljest är jag kommen att säga upp greven till fardag. Vad förstörelsen beträffar, får jag väl kräva ersättning vid domstol.

Han steg upp på gårdsplanen och närmade sig bålet. Billman stod ensam kvar vid de rykande bränderna. Då bergmästaren kommit på några stegs avstånd, höjde han revolvern och sade:

— Inte närmre, Rygell, inte närmre.

Rygell låtsades varken se eller höra men vände tämligen hastigt. Han blev varse de krossade tallrikarna. Han tog en korg, som stod under marmorbordet och började plocka upp skärvorna.

Albrecht Bourmaister sade:

— Lugna dig, Battwhy! Han tör hitta så pass värde i lumpen, han plockar, att det ersätter, vad du förstört.

Han tog Gert under armen och gick bort till marmorbordet. Sundin, Wendt och Hamrin hade dragit sig längre ned i parken, greven hade gömt sig i lövgången för att få gråta i fred med sin son.

Nu sade Billman:

— Varför hotar du oss, Rygell? Låt lumpen vara och res på dig. Allt, vad du äger, har du plockat på våra sopbackar. Låt lumpen vara, säger jag dig.

Han vände sig till Bourmaistrarna.

— Mina herrar, sade han, gå åt sidan. Jag vill tala med Rygell. Jag vill se om det finns bot för girighet.

Avståndet mellan Billman och Rygell var nu vid pass tjugufem eller trettio fot. Majoren lyfte revolvern och sade:

— Stå genast upp. Eljest skjuter jag dig. Du vet, att jag skjuter.

Rygell rörde sig långsamt, framåtböjd, nedhukad så att de långa grå skäggtofsarna släpade på marken. Han plockade skärva efter skärva och underlät icke att syna och passa ihop deras kanter, innan han stoppade dem i korgen. Han tycktes alltjämt varken se eller höra Billman, men när första skottet brann av, kastade han sig med otrolig vighet baklänges och undgick kulan. Gert Bourmaister skyndade till hans bistånd, böjde sig ned för att stödja hans huvud.

Billman ropade:

— Undan, Bourmaister! Nu får han nåden!

Bourmaister kastade sig då fram över Rygell. Kulan träffade honom under skulderbladet. Han gjorde ett försök att resa sig men föll på sidan över Rygells bröst och förlorade sansen.

Billman bar honom in i slottet. Rygell reste sig hastigt och utan hjälp. Han var fullkomligt oskadad. Han sade till herrarna:

— Jag reser efter länsman. Om herrarna låter Billman fly, så blir ni delaktiga i mordförsök och kanske dråp. Kom det ihåg.

Albrecht Bourmaister svarade:

— Hämta hellre en läkare. Bergmästarn har ju intet ont vederfarits.

Men bergmästaren fann det viktigare att hämta länsman. Då uppstod bland

smederna en rörelse, som till sin upphovsman hade smeden Karl-August, densamme som Billman förmått att springa. De trängde sig rusiga och ursinniga kring bergmästaren och hotade honom till livet, om han gjorde sak mot Billman. Haddinge drängar, måhända hetsade av sin husbonde, förenade sig med smederna. Rygell slog ikull två av de närmast stående. Säkerligen hade han blivit ihjälslagen om icke Albrecht Bourmaister och Wendt med våld släpat honom in i slottet. Falla belägrades hela natten av smederna. Ingen släpptes ut, som kunde misstänkas vilja gå Rygells ärenden. Endast Karl Hamrin fick fri passage för att hämta läkare. Likaså Anton Sundin, som i smyg vältrade ut till de belägrande ännu ett ankare brännvin.

Smeder och drängar vakade över Falla hela natten och hela morgonen. Bergmästaren vakade över Billman. Majoren förhöll sig fullkomligt lugn och stilla. Han såg sin olycka fullkomnad, det fattades honom ingenting. Men fram på förmiddagen begynte drängarna knota. De ville föra Billman till Bånga för att sedan i lugn och ro återvända var och en till sitt. De bultade på porten och hotade att krossa fönstren.

Allt detta buller och støj väckte grevinnan Vivecka. I förstone trodde hon, att elden var lös, men likgiltig för allt här i världen hade hon ingen brådska att komma ur sängen. Så småningom kom hon på andra tankar. Hon erinrade sig dagens betydelse och trodde, att de sedvanliga hyllningarna tagit sin början. Bullret föreföll henne väl larmande, men Ulrich hade antytt att någonting stort var i görningen. En verklig triumf!

Grevinnan Vivecka längtade icke längre efter triumfer, hon längtade efter vila, en fullkomlig, tyst, ljuvlig vila. Men alltför länge hade hon varit slottsfru på Falla för att kunna stanna i sängen, när gäster från tre socknar stimmade utanför porten. Pliktkänslan förmådde mer än rädslan för elden. Hon makade sig sakta och varligt och med många suckar och stönanden ur sängen.

En timme senare trädde hon ut i den långa, välvda gång som i bottenvåningen leder tvärs genom huset från gavel till gavel. Grevinnan bar sin högtidsdräkt av grått, tjockt men här och var tämligen nött siden. Vissa ränder angåvo, att den förr i tiden garnerats av spetsar. Som grevinnans figur under de nio länstolsåren tilltagit betydligt i omfång, var kjolen tämligen kort, en brist som i någon mån utjämnades av ett tilltråcklat släp, vars siden var av en något ljusare och rätt obestämbar färg. Det gulvita håret låg i stora bucklor över tinningar och öron, en helt liten och mager fläta hade av förbiseende lämnats lös och hängde spikrakt ned över Maria Stuartskragen. I vänstra handen höll grevinnan en luktdosa utan svamp och lock och i den högra en lornjett med ett enda spräckt glas, vilket i och för sig icke hade någon betydelse, eftersom hon var mer än halvblind.

Stödjande sig mot väggen följde hon gången ut i förstugan. Här mötte hon sin man, sin son och Karl Hamrin. De hade nyss fört fruktlösa underhandlingar med de rusiga smederna, som alltjämt eggades av Sundin och Wendt till nya våldsdåd. Greven skyndade emot sin hustru och omfamnade henne gråtande. Hon missförstod hans rörelse.

— Ack kära Ulrich, sade hon, varför gråter du? Är det inte skönt för vart år som går?

Hon gick fram mot porten, greven höll henne tillbaka. Hon lyckades framställa det där barnsligt egensinniga och förväntansfulla leendet, som tillhör alla födelsedagar från vaggan till graven. Hon slog honom med lornjetten över fingrarna.

— Ånej, Ulrich, nu vill jag se, vad du har ställt till. Se så, se så — jag vill se.

Och hon drog ifrån regeln och steg ut på trappan. Den väldiga äreporten grönskade mitt framför henne och på alla sidor trängdes hopar av människor. Att det var svarta halvklädda smeder och druckna drängar, kunde hon icke se. Hon trodde att vännerna i Raslinge, Hulinge och Stora Hammar så mangrant församlats. Detta kärleksbevis väckte hennes ömma hjärta till nytt liv. Hon neg några gånger åt höger och vänster, men rörelsen blev henne övermäktig, hon brast i gråt. Och då hon icke hade någon näsduk eller solfjäder för att dölja sitt gamla av gråten förvridna ansikte, vände hon sig mot väggen och torkade sina tårar med klänningsärmen.

Smederna å sin sida, som, då porten öppnades, väntat sig majoren eller möjligen bergmästaren, blevo alldeles förbluffade över att möta hennes nåd. Och när grevinnan först ägnade dem sina nådigaste nigningar och sedan vände sig bort för att gråta, kände de sig skamsna och djupt nedslagna. De stodo där med hängande armar och sänkta blickar. Och där det ännu fanns en mössa på huvudet, drogs den skyndsamt av antingen genom ägarens försorg eller närmsta grannes.

Allt detta iakttog herr greven från sitt fönster. Hans rädsla förvandlades till stolt glädje. Vem kan också se Vivecka, tänkte han, utan att beundra och hylla henne? Han skyndade ut på trappan, slog armen kring sin hustrus liv och med handen behagfullt lyftad ropade han:

— Leve hennes nåd, mina vänner. Längre leve grevinnan Vivecka. Nå så hurra då, era tölpar!

Smederna hurrade. Och som avståndet mellan sorg, vrede och glädje är vida kortare för den rusige än för den nyktra, flammade glädjen plötsligt upp som en eldsvåda. Gubbar och pojkar togo varandra i famn och började dansa. De, som förut bevakat bakvägarna och fönstren, skyndade upp på gårdsplanen för att taga del i dansen, skrattet och hurraropen. Jublet ekade över Fallaviken och nådde väl ända till Raslinge kyrka. Greven njöt sin och Viveckas triumf. Bergmästaren begagnade tillfället att osedd komma till stallet, där häst och trilla väntade.

Men när han svängt nedför bruksbacken och kört ett stycke utmed stranden, blev han varse trenne båtar, som med tämligen stort mellanrum sinsemellan, roddes mot samma mål, Falla. Bergmästaren lät hästen stanna, han ville anteckna sig till minnes alla dem som i dag besökte Falla. Det skulle bliva nödvändigt att till tinget instämma ojäviga personer, som kunde vittna om förödelser i parken.

Den första båten hörde prästgården till, kyrkoherden satt vid styret antagligen

tuggande och omtuggande sitt ode till grevinnan. Den andra båten hörde Herrlestorp till. Bergmästaren urskilde rätt väl hennes nåds kantiga former och långnästa profil. Sonen Hugo satt vid årorna och i fören halvlägo två eller tre av dottrarna, till hälften dolda bakom väldiga, färgstarka och hjulformade buketter.

Den tredje båten kände bergmästaren varken till form eller färg. Han stirrade så länge och uppmärksamt på de tre personerna i båten, att ögat började svida och rinna. Han blundade. När han åter kunde se klart, igenkände han Lillgårds-Tilda. Hon låg på magen i fören och hennes huvud, betäckt med en blå och rödrutig schalet, reste sig som en gallionsbild. Magister Ekmarck skötte årorna hurtigt men något ojämnt. I aktern satt Barbro Backe.

Bergmästare Rygell ansåg det nu vara klokare att tills vidare uppskjuta besöket hos länsman. Han återvände till Falla, lämnade åkdonet på stallgården och begav sig ned till bryggan. Några karlar ställde sig i vägen för honom och gjorde hotande åtbörder. Han sköt dem åt sidan, varligt men med ett så hårt grepp i skuldrorna att de icke funno skäligt följa honom. Han lunkade ned till bryggan, ställde sig tätt intill äreporten, gömd i dess yviga grönska. Härifrån åhörde han prästens ode och kunde mycket väl se, om det så behagade honom, den stora omfamningen mellan hennes nåd från Herrlestorp och grevinnan. När de båda gummorna beredde sig att arm i arm vandra uppför lövgången, ropade unge greven:

— Här kommer ännu en båt. Den känner jag inte. Det sitter en bondjanta i fören.

— Om jag inte misstar mig, sade kyrkoherden, så är det magister Ekmarck som rör. Jag känner slarven på knyckarna.

Greve Ulrich sade:

— Vem det än må vara, kära Vivecka, så anser jag det mest passande, att du tar emot dem här.

Grevinnan suckade, hon var redan förfärligt trött. Emellertid lyckades hon ännu en gång trolle fram sitt festleende, korsade armarna över den framskjutande magen och bidade.

Båten lade till tämligen ovarsamt. Magistern räckte Barbro handen, och hon steg i land. Greven närmade sig med framsträckt huvud och närsynt plirande ögon. Min nådiga, mumlade han, min nådiga, jag ber om ursäkt —

Barbro rodnade. Hon tyckte, att de båda gamla damerna betraktade henne bra ovänligt. Hon tyckte, att någon borde taga henne i famn och hälsa henne välkommen. Magistern, som såg hennes bryderi, ropade med hög röst:

— Herr greve! Fru grevinna! Detta är välborna fru Barbro Backe till Hilleborn, bergmästarns tredje hustru. Hon har kommit för att göra hennes nåd sin uppvaktning.

Barbro tog ett steg fram mot grevinnan, nöp i kjolen, lyfte den några tum från marken och neg mycket djup. Denna hälsning, som påminde om en hovnigning, var icke bruklig mellan damer av samma stånd. Fru Schager smålog med hoprynkad mun. Grevinnan besvarade emellertid hälsningen och mötte sin gäst på halva vägen. Barbro kysste hennes hand, och fru Schager log ännu syrligare. När grevinnan såg det unga huvudet ödmjukt böjt, greps hon ånyo av öm rörelse. Hon slog armarna kring Barbros hals, kysste hennes panna och grät med ögonen tryckta mot Barbros skuldra.

Fru Schager ansåg tiden vara inne att göra ett slut på dessa ömma scener. Hon tog grevinnan under armen och snarare släpade än förde henne uppför lövgången. Barbro följde, hon var tämligen förvirrad och visste icke att besvara herr grevens komplimanger. De stolta äreportarna och det vördnadsvärda slottet gjorde henne blyg och förlägen. Hon tänkte på den mossiga och förfallna stugan i Västergötland och fann, att hon varit bra djärv, som givit sig i lag med så förnämliga människor. Hon önskade att magistern eller Lillgårds-Tilda eller själva bergmästaren skulle komma henne till undsättning. Folket som alltjämt skralade och dansade på gårdsplanen, skrämde henne. Hon snubblade över trappstegen. Albrecht Bourmaister, som gick vid hennes högra sida, tog henne om livet för att stödja. Han viskade:

— Jag hör att fru bergmästarinnan redan lagt Hilleborn till sitt namn. Är det inte väl tidigt?

Hon förstod honom icke. Magisterns presentation hade hon icke hört. Hon sade:

— Ja, bergmästarn har lovat mig Hilleborn.

Då släppte han så plötsligt sitt tag, att hon åter var nära att falla. Hon steg in i förstugan, hon följde alltjämt de båda långsamt framskridande damerna. Hon kom in i den mörka gången. Bländad av vattnets morgonsolsskimmer kunde hon i dunklet ingenting urskilja. Hållande händerna framför sig, gick hon efter frasen från grevinnans släp. Herrarna hade stannat i förstugan. Barbro befann sig ensam i gången som tycktes henne oändligt lång. En dörr öppnades tätt bredvid henne. Hon steg in i ett rum, som upplystes från tvenne fönster. En svartklädd herre trädde fram till henne och frågade, om hon kom från Hilleborn. Barbro jakade, kanske därför att hon icke uppfattat frågan eller därför att Hilleborn städse lekte henne i hågen. Den främmande sade:

— Han har återkommit till sans.

— Vem? frågade Barbro. Läkaren sade:

— Han ligger där. Mamsell får inte anstränga honom med något längre samtal. Jag tänker, att han kan flyttas till Hilleborn om några timmar. Jag går ut och tvättar mig.

På soffan mellan de båda fönstren låg Gert Bourmaister. Hans överkropp var

naken, endast betäckt av ett lakan, som fått åtskilliga stora och små blodfläckar. Ansiktet var blekt.

Barbro kände genast igen honom. Hon rodnade häftigt men blev i nästa ögonblick lika blek som den sårade. Hon föll på knä vid soffan och började kyssa lakanet. Hon betraktade hans arm som hängde slappt ned över soffkanten, men hon vågade icke röra honom.

Plötsligt reste hon sig upp och böjde sig fram över honom.

— Se på mig, bad hon. Nej se mig in i ögonen.

Hon trodde, att om han såg henne djupt in i ögonen, skulle han där läsa förklaringen lika tydlig, självklar, ovedersäglig, som hon själv kände den.

Men han slöt ögonen och vred huvudet långsamt mot väggen.

Barbro lämnade Gert Bourmaister. Hon letade sig fram genom gången till förstugan men fann ingen människa. Hon steg då uppför trappan till övre våningen och kom in i en stor nästan omöblerad sal. Mitt på golvet stod bergmästaren och framför honom kommerserådet Bernt Bourmaister, en liten mager, kvickögd gubbe, som ständigt grinade och ständigt roade sig på andras bekostnad. Grevinnan och fru Schager hade tagit plats i en fönstersmyg. Tätt vid dörren stod Billman omgiven av sina vänner. Greven trippade av och an och pratade i ett utan att bliva hörd.

Kommerserådet skyndade fram till Barbro, tog hennes händer i sina och betraktade henne med en på en gång faderlig och lysten min.

— Detta är Barbro Backe. Jag känner den slakten på de briljanta ögonen. Mon dieu, min nådiga! Anledningen är sorglig men jag prisar mig bra lycklig att få kyssa en sådan hand —

Och nu, mina vänner, fortsatte han, vilja vi vädja till högre rätt. Min nådiga lilla har en förbålt sträng herre och man, vilket vi alla nogsamnt känna. Saken är den, att stackars Billman, som står där, råkat i misshugg — ja i rent misshugg — skadskjuta min käre brorson Gert, som nu ligger någonstans mycket väl ompysslad och säkert utom all fara. Nåväl, min nådiga, bergmästarn vill partout inte låta nåd gå före rätt, han vill smida stackars Billman i järn och gud vet allt. Medgiv min nådiga, att det är för strängt —

Barbro frågade hastigt:

— Skall jag döma?

Utan att vänta på svar, sprang hon fram till Billman, sträckte sig på tå och slog honom med baksidan av handen över kinden.

— Seså, sade hon, nu är han straffad.

— Min gud, suckade kommerserådet, unna mig samma straff.

Barbro smålog.

— Å, jag slog honom hårt. Men nu kan det vara nog. Om jag inte misstar mig är herr Gert Bourmaister en fattig yngling utan särdeles stora egenskaper?

Kommerserådet sade:

— Han är en rätt vacker gosse, min nådiga, och dessutom min brorson. Några andra goda egenskaper känner jag inte hos Gert.

— Nåväl, sade Barbro, jag har själv varit fattig. Jag försäkrar er, att man betyder bra litet, när man är fattig. Nej inte ett smul. Låt därför saken falla, kära Rygell, och ro mig i stället hem. Och skulle han också vara en vacker gosse, som herr kommerserådet påstår, så finns det väl fler av den sorten.

— Ack, suckade grevinnan Vivecka, vars hjärta sårats av de grymma orden, så dömde man icke i min ungdom —

— Min nådiga grevinnan, avbröt kommerserådet, så dömde redan drottningen av Saba, när hon vandrade den långa vägen till gamle Salomo. Just så. Och jag bjuder den unga drottningen av Frötjärn, av Kroken av hela det Rygellska riket min åttioåriga arm och mitt tjuguåriga hjärta.

Bergmästaren förekom honom, bjöd sin hustru armen och förde henne ned till bryggan. När båten kommit utom hörhåll, gjorde kommerserådet ännu en sirlig bugning utåt sjön, viftade med hatten och sade:

— Järngryta krossar lergryta. Bergmästarn är för visso av järn, men lilla Barbro Backe tyckes mig vara av härdat stål. Kanske kunna vi därav draga både nytta och nöje.

Kommerserådet ställde nu till med följande upptåg.

På Hilleborn levde en ung flicka, som gemenligen kallades mamsell Majken. Hennes farsnamn, börd och födelseort äro okända. Hon var svart och ganska vacker, möjligen tillhörde hon någon tattarsläkt. Hon gällde för att vara husmamsell på gården, men tog i själva verket ringa del i sysslorna. Kommerserådet, som trots sin höga ålder var en ivrig beundrare av könet, visade för Majken den största tillgivenhet, och det påstods allmänt, att hon var hans älskarinna.

Han beslöt att använda henne till ett ypperligt skämt, som på en gång skulle förödmjuka Rygell och så split och misstankar mellan honom och Barbro Backe. Till det ändamålet lät han flickan iföra sig sin helgdagsdräkt, vidare hämtade han från staden en gammal jurist och ökad brännvinsadvokat vid namn Rådberg, en ful och snuskig gubbe, som närmade sig sjuttioalet. Rådberg utpyntades som en ung brudgum och gjorde i den stassen ett ännu mera avskräckande intryck. Slutligen utvalde han bland sina drängar en axelbred och ståtlig ung karl, honom klädde han i lumpor.

På den tiden var det ännu sed i Bergslagen, att trolovade kort före eller kort efter första lysningen gjorde en rundresa bland grannar, släktingar och vänner dels för att mottaga lyckönskningar, dels för att göra sig påminna, så att det icke skulle felas gåvor och förning vid bröllopet. Det var också vanligt att en hopper ungt folk följde de trolovade från gård till gård för att dansa, sjunga eller eljest förlusta sig. Kommerserådet samlade ett dylikt följe, men i stället för ungdomar sökte han upp alla traktens gubbar och gummor, helst sådana, som hade ett anskrämligt yttre. Grannarna vid Kroken deltog också i tåget, Hugo Schager, Anton Sundin, grevarna på Falla, Hamrin, bröderna Fielding och några fler.

En tidig junimorgon lämnade följet Hilleborn, instuvat i fem höskrindor, som drogos av oxar. Skrindorna voro präktigt utstyrda, mest dock med tistlar, törne, mollor, åkersenap, nässlor och annat ogräs. I första skrindan åkte brudparet, vackra Majken och den fule gubben Rådberg, vidare kommerserådet själv, gamle greven på Falla, som hade förbålt roligt, när han inte stack sig på nässlor och tistlar, Anton Sundin den tjocke, Abraham Lilja på Hvissingeholm som lockats med traktering och andra förmåner, två eller tre fattigstugubbar, lika många gummor och slutligen drängen, som höljts i lumpor. När de kommo ut ur skogen vid Frösevi manade Bourmaister de gamla att uppstämman någon vid dessa tillfällen övlig sång. Hårtill hade de ingen lust, men Sundin och den gamle luvern Rådberg voro genast färdiga att sjunga visor av tvetydigt innehåll och med nog så grova refränger. Fattigstufolket skrämdes och ondgjorde sig över alla dessa hädelser och för att råda någon bot på eländet uppstämde de psalmen 462 "Du som förhärdad gäckas —" Och då syndarna icke läto sig tystas, fortsatte de med Lucidors "O evighet! Din längd mig fast förskräcker, som början har men ändan aldrig räcker. O evighet! en tid förutan tid —" Denna psalm räckte till början av Frötjärnsallén. Fattigstufolket tog då upp den nästa: "Ho satans boning tänker på och de fördömdas pina — hans blod av fasa stelna må, hans kraft av ångst förtvina —"

Jon i Losätra, den enögde rättaren, var den, som först varnade tåget. Han skyndade upp till gårdskontoret och varskodde sin husbonde. Rygell, som i nära ett halvsekel trotsat tre socknars samfälda ovilja, blev nu så rädd, att han fullständigt tappade huvudet. Han förstod att skälmsstycket på något sätt skulle drabba Barbro och genom Barbro honom själv. En människa, som länge känt sig osårbar, blir ytterligt feg, när hon plötsligt upptäcker en ömmande, oskyddad punkt. Rygell lunkade omkring som den gången på torget i Skara. Han rafsade till sig några dyrbara papper och lufsade ur rum i rum för att finna ett gömställe. Barbro, som hört oljudet från vägen, lämnade genast mjölkkommaren och kom honom till undsättning. Hon tog ifrån honom papperna, drog på honom helgdagsrocken och slog snuset från krås och väst. Hon bytte kjortel och hängde en vid vit silkesschal över skuldrorna. När skrindorna körde upp på gårdsplanen, stod Barbro Backe på trappan, neg och önskade välkommen.

Kommerserådet sade:

— Vi ha kommit för att visa fru bergmästarinnan ett nog så vackert brudpar. Kanske blir det en slant på tallriken för de unga eller åtminstone en hjärtlig lyckönskan.

Barbro bad dem stiga upp i salen, där bergmästaren väntade. Kommerserådet lagade så, att Majken kom att gå mellan gubben Rådberg och drängen. Själv bjöd han värdinnan armen. När de gingo uppför trappan, frågade Bourmaister, om Barbro kunde gissa, vem av de båda som vore brudgummen. Barbro svarade:

— Att döma av åldern är det väl den där unge trashanken. Men att döma av stassen — och det håller jag för säkrare — är det den gamle sprätten.

Kommerserådet sade:

— Min nådiga tror då, att en ung kvinna mera ser till kläderna än till skinnet?

Barbro svarade:

— Det vet nog kommerserådet, att skinn kan köpas, både det som är slätt och fint och det som är skrynkligt. Det kan köpas likasåväl som granna kläder. Men vad en ung kvinna håller förmer, det är kärleken. Och jag menar, att den icke kan köpas om det så vore med livet. Det är en gåva, som Gud ger och som Gud tar. Välsignad vare

Han.

Bourmaister märkte väl, att Barbro icke lät sig förbryllas. Han lade ut en ny snara, han sade:

— Min nådiga som är ung och vacker och därtill nygift kan säkert förklara texten för mig gamle. Vad är kärlek?

Svarade Barbro:

— Kärlek är försakelse.

Under det att kommerserådet grubblade över, hur han bäst skulle kunna fälla henne med hennes egna ord, trädde de och hela följet in i salen. På bordet hade Barbro låtit duka fram alla de förfriskningar, som äro vanliga vid ett dylikt tillfälle. Sockertårtor och mandelkonfekt, rhenskt vin att dricka brudparet till välgång och lycka. Bergmästaren skyndade att slå i glaset för att så fort som möjligt bli av med plågoandarna. Men kommerserådet höll honom tillbaka och sade:

— Vänta ett ögonblick, min bäste. Saken är ännu icke avgjord. Vi ha tvärtom kommit hit för att av bergmästarn eller ännu hellre av fru Barbro erhålla ett gott råd. Den här unga flickan, Majken, som jag av barmhärtighet upptagit i mitt hus och som betraktar mig nästan som en far eller åtminstone som en beprövad vän, har anförtrott mig sin brydsamma belägenhet. Hon har nämligen fått två giljare på halsen. Den ene är Rådberg, aktad jurist som var man vet och därtill smått förmögen. Den andre är den här drängen. Han äger platt ingenting förutom sin ungdom och till och med garderoben tycks vara skäligen bristfällig. Under sådana omständigheter har den kära Majken begärt mitt faderliga råd. Men jag erkänner, att jag trots min ålder och visdom inte ser fullt klart i saken. Skulle därför fru bergmästarinnan —

Barbro avbröt:

— Jag? Varför skulle just jag —?

Kommerserådet böjde sig ned och kysste hennes klänningsärm.

— Därför att en person med min nådigas utseende säkerligen förstår kärleksaffärer bättre än någon annan. Kanske har också min nådiga själv eller en syster eller en väninna befunnit sig i liknande belägenhet —

Barbro bleknade. Hon korsade armarna under bröstet och tryckte dem ganska hårt mot bröstkorgen för att döva smärtan, som ständigt gnagde. Hon sade:

— Det är icke svårt att råda. Om det är sant, som kommerserådet påstår, att den där gamle mannen har sin rikliga utkomst, så bör hon gifta sig med honom och låta drängen löpa. Han finner väl i sin tur en kvinnsperson tillräckligt förmögen för att kunna köpa honom en gård.

Bourmaister bugade sig.

— Återigen har min nådiga dömt vist som drottningen av Saba. Själve bergmästarn, som är vår tids Salomo, kunde icke klarare utlagt en oklar sak. Men för mig enfaldige tyckes dock utslaget stå i strid med en sats, som min nådiga nyss uttalade: Kärlek är försakelse. Jag misstänker nämligen, att mamsell Majken i själ och hjärta föredrar ynglingen framför gubben.

De, som nu med ivriga och skadeglada blickar betraktade Barbro, funno henne så blek, att deras skadeglädje byttes i fruktan och medömkan. Hon drog schalen tätare om skuldrorna, som skälvde i frossbrytningar. Pupillerna vidgades till det yttersta, så att ögonen glänste svarta som en nattfågels ögon. Det dröjde en stund innan hon svarade:

— Kommerserådet tar fel. Jag motsäger mig icke. Om flickan verkligen håller av den där unga personen, kan hon icke ålägga sig en bittrare försakelse än den att vara honom utan. Likväl — vill hon hellre taga den mindre försakelsen, vill hon hellre försaka ett rikligt bröd, vackra gåvor, varma mjuka kläder för att leva med sin vän i armod — gott, jag avråder henne icke. Men om så sker — låt oss då kasta sten på dörren när vi gå förbi deras ruckel. Möter vi dem på vägen, så låt oss skratta åt dem, låt oss håna dem, låt oss spotta på dem. Låt oss trampa ned deras gröda, låt oss så tistlar på deras åkerlapp. Låt oss slå dem i ansiktet, när de äntligen komma för att tugga bröd och kläder åt sina ungar. Tvi dem, som plocka sin lycka, där den växer. Ja, ja, ja! Må de njuta den. Men vi ska kasta dem i fattiggraven. Och det skall varken finnas trä eller sten över den lyckan.

När hon sagt detta, brast hon i gråt, och var det första och sista gången, som någon av Barbro Backes undersåtar såg sin härskarinna gråta. Kommerserådet fann, att han träffat rätt och ville nu med hycklat deltagande strö salt i såret. Men när han med faderligt öppnad fann nalkades Barbro, avspisades han med en skälmaktig nigning och ett ganska illparigt leende.

— Herr kommerserådet skall inte hysa någon oro därför att jag fällde en så sträng dom över vissa lättsinniga människor. Kommerserådets skyddsling hör säkerligen icke till dem. Jag slår vad om att hon tager den friaren, som är bäst klädd och hädd.

Vadet ingicks och vadsumman bestämdes på Barbros förslag till tre tusen riksdaler. Kommerserådet fann summan väl stor men ville för skam skull inte neka. Han skrev en revers ställd till innehavaren, Rygell skrev likaledes en revers och de båda papperen lades på bordet. Nu uppmanades Majken att göra sitt val, och den stackars flickan råkade ur ett låtsat rakt in i ett verkligt bryderi. Drängen hade i trots av hennes dåliga rykte friat upprepade gånger, och det var endast fruktan för husbonden, som förmått henne att vägra. Nu visste hon varken ut eller in. Gummorna dunkade henne i ryggen och bad henne tänka med förståndet. Gubben var visserligen ful, men drängen skulle nog med tiden bli ful han också. Barbro sade:

— Eftersom mamsell verkligen tvekar, så vill jag lägga ytterligare en vikt i

vågskålen till min förmån. Om hon tar gubben och jag således vinner vadet, så lovar jag att lämna de båda reverserna åt den där unga personen. Mamsell kommer på så sätt att göra hans lycka.

Kommerserådet grinade illa, han var icke särdeles angelägen att förlora tre tusen riksdaler, helst tiderna voro onda. Han sade:

— Eftersom min nådiga icke aktar för rov att inverka på vadets utgång, så torde det också vara mig tillåtet. Jag lovar därför, att om jag vinner och Majken tar den där trashanken, så skall han bland Hilleborns torp få åt sig utvälja det bästa.

Barbro skrattade:

— Kommerserådet är mig för slug. Men tillåt nu, att jag i förtroende ger Majken ett råd, som jag vill viska henne i örat.

Bourmaister hade svårt att hålla god min och svarade vresigt, att han i så fall också hade rättighet att viska något till Majken. Han tog henne kring huvudet och passade därvid på att nypa henne rätt försvarligt i örat. Han tillsade henne på det strängaste att välja drängen. Det blev nu Barbro tur. Hon viskade rätt länge med flickan, som i förstone icke tycktes fatta, vad Barbro tillrådde. Men plötsligt sken hon upp, neg djupt för Barbro, och vändande sig till kommerserådet, sade hon:

— Det är väl inte för mycket begärt, att hans nåd tillåter mig att tala i enrum med mina friare?

Bourmaister nickade, han kunde icke avslå en så billig begäran. Majken tog sina båda friare med sig in i nästa rum. I salen avvaktades utslaget med spänd förväntan. Kommerserådet gjorde ett överslag av skäl och motskäl och fann, att han ovillkorligen borde vinna vadet. Flickans tycke och löftet om torpet kunde väl uppväga löftet om de sex tusen riksdaler, som drängen i vidrigt fall skulle få att trösta sig med.

— Min nådiga, sade han till Barbro, skall säkerligen bli övertygad om, att unga kvinnor i allmänhet icke äga ett så klart och skarpt förstånd som fru Barbro Backe. Nej, de styras av sina ömma känslor. Det är på min ära skinnet och inte kläderna, som ge utslaget. I den leken kan trashanken för en gångs skull ha större chanser än sprätten.

Barbro smålog och menade, att han nog kunde ha rätt. I detsamma öppnades dörren och Majken och hennes tillbedjare inträdde i salen. Majken densamma som nyss men tillbedjarna ganska förändrade. Drängen tycktes ännu ståtligare, gubben ännu eländigare. Majken hade helt enkelt förmått dem att byta kläder. Hon gick fram till kommerserådet, och ehuru hon synbarligen var ganska rädd, lyckades hon likväl framstamma Barbro läxa:

— Som Johan numera innehar ett gott torp och dessutom äger sex tusen riksdaler, bör han väl vara klädd därefter. Och som herr kommerserådet förlorat processen, bör väl hans jurist vara klädd därefter. Därför tar jag den här välklädde drängen och gör därmed husbond till viljes, eftersom han nöp mig i örat och sa att jag skulle. Och fru Barbro gör jag också till nöjes, eftersom hon vinner vadet.

Kommerserådet betänkte sig ett ögonblick. Därpå svängde han om på klacken, vände sig till Barbro och sade:

— Jag erkänner mig besegrad. Jag avstår godvilligt från torpet, från pengarna ja, till och med från dig min kära Majken. Men efter ett sådant nederlag anhåller jag att fru Barbro måtte styrka mig med en måltid och att till festen inbjudes alla mina vänner härifrån till Falla.

Hans sista förhoppning var nu den, att Rygell, vars motvilja mot alla fester, allt støj och fåfänglighet var väl bekant, skulle vägra och att därav en tvist skulle uppstå mellan honom och Barbro. Men även denna förhoppning slog slint. Bergmästaren tyckte sig ha undsluppit den elake gubbens anslag för gott pris och detta tack vare Barbro. Han gav henne fria händer.

Magister Ekmarck red runt Kroken och bådade folk till festen på Frötjärn. Han red från Frötjärn till Stenby, från Stenby till Raslinge prästgård, från Raslinge till Herrlestorp, från Herrlestorp till Falla, från Falla till Bånga, från Bånga till Vassbro, från Vassbro till Haddinge, från Haddinge till Frösevi, från Frösevi till Hilleborn, från Hilleborn till Frötjärn. Och så snällt löpte hans tunga och så ivrigt lovprisade han Barbro Backes skönhet och förstånd att han ingenstädes fick nej. Under hela sommaren eller så länge Barbro Backe levde, förblev han hennes trogne tjänare och utomordentliga sändebud.

Men när den första festen på Frötjärn snart följdes av en andra, en tredje, en fjärde, när folket kring Kroken tycktes vilja göra Frötjärn till platsen för ett enda oavbrutet sommargille, upptog magistern Barbro tanke att resa en klockstapel på hällen nere vid sjön. Här staplade han först upp ett väldigt stenkummel, varav man än i dag kan se spåren, och byggde på kumlet en liten klockstapel just lik den, som står bredvid Raslinge kyrka. Bergmästaren lät gjuta en liten klocka med mycket silver i malmen. Dess ton var ganska spröd, men hördes vida. När nu Barbro slutat sitt dagsverke — så länge krafterna stodo henne bi arbetade hon nämligen i mjölkammaren — klättrade magistern upp i klockstapeln och ringde samman. Eho, som då hörde klockan, visste sig kallad till Frötjärn. Och det hände som oftast att många giggjar stodo förspända, att många ekor lurade i vassen med lyftade åror och att många drängar och pigor stodo med hand bak örat för att vid första klämtning styra kosan mot Frötjärn.

Hur allt detta behagade bergmästare Rygell är okänt. Men det sägs, att han liknade en människa, som knappast märker sin vantrevnad eller sin olycka — därför

att han bidar en större.

Det finns ännu människor där på trakten, som ganska väl minnas den sommar, då Barbro Backe höll hov vid Kroken. När magister Ekmarck sent omsider erhållit Ekersta pastorat, begagnade han sig av lediga stunder till att nedskriva sina minnen från denna sommar. Han betitlade manuskriptet:

Dansen på Frötjärn.

I mitten av juli lämnade kommerserådet Bourmaister Hilleborn. Det påstods, att gubben givit sig ut på resor i samma ärende, som kort förut major Billman, och att han var i samma trångmål. Rygell, som väl kände kommerserådets hjälpkällor, lämnade då Frötjärn, och de båda herrarnas vägar korsades gång efter annan till stor förtret för kommerserådet. Barbro Backe levde under denna tid ganska indraget, sökte icke sällskap och hyste intresse endast för de redogörelser, som varje postdag anlände från bergmästaren. Klockan på Kungshällen ringde sällan, magister Ekmarck och flickorna på Frötjärn leddes gruvligt.

En afton, då magistern återvände från ett besök i prästgården mötte han en yngling, vars dräkt och uppförande tycktes honom bra egendomliga. Han gick nämligen av och an som en skiltvakt framför allén till Frötjärn. Då och då böjde han sig ned med händerna stödda mot knäna och blickade ivrigt sökande upp mot gården. På huvudet bar han en hatt som i ålder och skröplighet kunde tävla med herr magisterns egen grågröna cylinder. Syrtuten, av bästa kläde men sliten och lappad på åtskilliga ställen, var synbarligen tillverkad för en person av spensligare byggnad, och magistern tyckte sig ha sett det stackars plagget i greve Ulrich von Battwyhls garderob. Den besynnerliga utstyrseln fullständigades av ett spanskrör utan doppsko, uppslitet som en sönderpiskad rotting och sammanhållet nedtill medelst segelgarn.

159

Magistern slog sig i språk med ynglingen och fick genast besked. Hans namn var Karl-August, smed från Falla. Under den stora fest- och skövlingsnatten, som lyktade så illa, hade han varit major Billmans närmaste man och hjälpare. Majoren hade lovat honom en viss Brita till äkta. Och då smeden sedermera erfarit, att sagda Brita var en fin mamsell och majorens dotter, hade han funnit skäligt fresta sin lycka. För den skull hade han skaffat sig snygga kläder och begivit sig till Frötjärn men kände sig nu oviss om sin framgång och rädd för hundarna.

Magistern åhörde ynglingens berättelse med välvilja och lovade att hjälpa honom till rätta. Han bad honom slå sig ned i diket, där väldiga kardborrblad skyddade för upptäckt. Magistern skulle underrätta mamsell Billman, och om hon upptog frieriet väl, skulle hon säkerligen göra honom ett besök i diket. Karl-August tackade, drog försiktigt upp syrtuten och satte sig på skinnbyxorna bland kardborrbladen.

160

Magistern fullgjorde samvetsgrant sitt uppdrag. Brita Billman vägrade visserligen att besöka smeden, men för att skämtet icke skulle gå om intet, beslöt man att styra ut kammarpigan Tilda på det präktigaste och låta henne gälla för mamsell Billman. Hon ifördes en storblommig kattunsklänning, som ytterligare garnerades med rosetter och bandstumpar i olika färger, på huvudet en schäferhatt likaledes behängd med grannlåt, parasoll och silkesvantar, som råkade bli så omaka att den ena var röd den andra blå. Stolt över denna utstyrsel kråmade sig Lillgårds-Tilda som den finaste mamsell och trippade oändligen nått och förnämt genom allén fram till kardborrdiket. Magistern och mamsellerna försummade icke att på lämpligt avstånd iakttaga hennes fukter. De sågo henne vanka fram och tillbaka vid mötesplatsen, alltmera dröjande på stegen och allt otåligare viftande med parasollet och de brokiga handskarna. Av smeden sågo de inte skymten.

Den myckna grannlåten hade skrämt Karl-August till den grad, att han sakta låtit sig glida ned till botten av diket. Här låg han ganska väl dold och lyssnade med oro till kjortelns fras och mamsellfötternas nätta tripptripp. Han insåg, att han varit alltför djärv och övermodig. Han beslöt att förhålla sig fullkomligt stilla för att dymedelst trötta ut mamsellen.

161

Men den föregivna Brita Billman hade annat i sinnet. Hon förstod, att stackarn var illa därän, hörde honom pusta där nere på dikesbotten. Hon började slå med parasollet bland kardborrarna, hon vräkte bladen åtskils och upptäckte ett högrött ansikte och ett par förskrämda ögon som sneglade under lugg upp mot henne. Tilda låtsades vara mycket vred, hon stack efter honom med parasollskافتet, överöste honom med skymfliga tillmälen och beskyllde honom för att vilja göra henne, en fin mamsell till spott och spe i var mans mun. Okvädinsorden verkade uppmuntrande på smeden, han satte sig på dikeskanten, vändande ryggen åt mamsellen och sade:

— Det var överenskommet, att mamsell skulle komma ned till mig i diket, om hon ville mig något.

Tilda ändrade då ton, hon slog sig ned bredvid honom och talade så vänligt, att han efter en liten stund ville kyssa henne på mun. Men hon avböjde, sägande:

— Karl-August förstår väl, att med en mamsell och majorsdotter kan det inte gå så kvickt. Nej, han får nog vara beredd på att fjäsa för mig många kvällar, innan han kommer så långt.

162

De lovade varandra att mötas följande kväll och skildes efter upprepade bugningar och nigningar, som beredde magistern och hans flickor ett ogement nöje. Men för smeden blev det en tungsam och besvärlig tid. Då bruksklockan ringde ut om kvällen, kunde han varken unna sig mat eller vila. Han måste tvätta och putsa sig som en greve, han måste smyga sig in i Fallas trädgård för att i all hast rafsa åt sig några blommor, han måste slutligen halvspringande tillryggalägga dryga fem fjärdingsväg för att på slaget nio möta sin vän. Och därmed hade hans lidanden endast tagit sin början. Mamsellen visade fuller väl, att hon var dotter av en knekt. Hon exerceerade sin tillbedjare mitt på landsvägen, lät honom gå, göra halt, skrapa

med foten, buga, svänga hatten, göra knäfall, kyssa på hand. Kyssa på mun fick han däremot icke, den lärdomen skulle komma först senare, då hans maner och conduite möjligen kunde anstå mamsell Billmans friare.

Denna lek fortsattes några dagar och den som först tröttnade var icke smeden utan Lillgårds-Tilda. Hon blev plötsligt styvsint och vresig och menade, att om Brita Billman ville skaffa sig ett nöje, kunde hon själv spatsera ut på vägen och driva gäck med pojken. Saken fick då förfalla, och smeden väntade några aftnar förgäves i kardborrasket. Fjärde kvällen gick Tilda åter ut till honom men denna gång i en kammarpigas skepnad. Vad som då avhandlades i diket är okänt. Smeden tycks dock icke ha tagit skämtet illa utan sprang alltjämt lika flinkt den långa vägen från Falla och glömde inte ens att tvätta sig. Slutligen fick rättaren Jon nys om saken. Han tussade hundarna på pojken och drev honom tillbaka över Stenby backar.

Jon i Losätra hade av Rygell begärt Tilda till hustru och fått hans löfte. När han nu såg, att flickan var eftersökt, blev han ivrig på giftermålet. Tilda vägrade, och bonden i Lillgården var inte angelägen om mågen men vågade inte sätta sig upp mot Rygell. Då gick magistern till Barbro och bad henne medla till flickans förmån. När Barbro hörde, att flickan hyste ömhet för en fattig smedspojke, sade hon:

— Inte vill jag hjälpa henne till fattigdom. Det är bäst att hon tar Jon i Losätra.

Magistern sade:

— Fru Barbro har förstånd för tio. Men om flickan en vacker dag blir led vid sin enögde gubbe, vem skall då hjälpa henne att fly?

Barbro svarade:

— Jag förstår halvkväden visa. Det är sant, att jag ville fly från Frötjärn. Och det är sant att Tilda hjälpte mig. Jag får väl därför lov att gälda min skuld. Men har bergmästarn givit Jon sitt ord, så vinner jag ingenting med böner. Då är det bättre jag talar med Jon.

Hon kallade rättaren till sig och bad honom avstå från flickan. Hon bad honom besinna, att Tilda var den vackraste jäntan på trakten. Jon inföll:

— Och jag är den fulaste karlen näst bergmästarn, som ingen liknelse är eller kan vara. Men just för den skull går jag inte ifrån, vad jag har i sinnet. Det ser jag, att många unga karlar vill beta på den ängen. Men jag ska visa, att jag är kar att ta det bästa i socknen. För allt vad de ha skrattat åt mig.

Och då Barbro gjorde ännu ett försök att övertala honom, sade han:

— Bergmästarinnan vet inte, vad det vill säga, att i all sin tid gå hädd som en snok. Om hon ändock hade hundra friare bland de grannaste så är det jag som ska ha henne. Det blir min heder.

Barbro menade, att han kunde ha rätt. Hon tillsade honom att bestämma dagen för lysning och för bröllop. Tildas utstyrsel ville hon själv besörja, likaså bröllopet. Men som flickan säkerligen skulle bli surmulen och besvärlig, ville hon inte längre ha henne på Frötjärn. Hon föreslog, att Jon redan nu skulle taga flickan med sig till Losätra. Stugan hade stått obebodd i flera år och behövde väl rustas upp. Jon hade redan orlov ur tjänsten och kunde när som helst flytta till Losätra. Jon tvekade men samtyckte. Han ställde den dagen med flyttningen. Om aftonen kom han åter till Barbro och var då ännu mera tveksam och osäker. Han sade:

— Är det bergmästarinnans mening, att Tilda och jag ska flytta samman nu genast?

Barbro svarade:

— Det är min mening. Jon är gammal och klok. Han ska nog veta att hålla henne i ära.

— Det är klart, svarade Jon. Efter en stund tillade han: Och skulle det inte gå i längden, så tör det väl inte vara värst. Eftersom vi i alla fall ska giftas till hösten.

Svarade Barbro:

— Nog vore det bäst, att Tilda finge krona. Eljest skulle det heta, att Jon missbrukat flickan och tvungits att gifta sig. Då blir det väl liten heder?

Jon medgav, att hon hade rätt och prisade hennes förstånd. Men han misstänkte, att Barbro ställt försåt och beslöt att vara på sin vakt. Och när Tilda ställde sig lugn och nöjd att lämna Frötjärn, ökade det endast hans misstänksamhet.

Det påstods sedermera, att Barbro velat hämnas på Jon. Hon hade också sina skäl att hysa agg till rättaren. Först och främst hade han skulden till hennes plågsamma sjukdom, som för varje dag förvärrades. Det var nämligen Jon, som välte henne i diket under bröllopsresan, vare sig nu detta berodde på att han såg illa eller att han tagit sig för mycket till bästa. Vidare hade Jon två gånger upptäckt hennes rymningsförsök och varskott bergmästaren. Magister Ekmarck, vars minnen ligga till grund för denna skildring, förnekar emellertid på det bestämdaste att Barbro Backe någonsin låtit leda sig av hämndlystnad.

Säkert är, att Barbro lade en snara för honom och att han gick i snaran, blind som en spelande orrtupp.

Hon sände Alexander Fielding till Losätra. Han var tjugufyra eller tjugusju år, ganska välväxt och med ett vackert ehuru något oregelbundet ansikte. Han lade sig mycket vinn om sin dräkt, sina händer, sina naglar, sitt hår som var friserat i tupé med en liten vårdslös lock vid högra tinningen. Som hans panna hade en svagt blåvit färg, gjorde den där mörka lilla locken en förträfflig verkan. Han var för övrigt en beskedlig gosse men kunde sällan lämna ett ungt fruntimmer i fred.

Han kom till Losätra en lördagsafton. Tilda satt på trappan och täljde en pinne till dörrklinkan. Jon vitlimmade taket i storstugan. Genom fönstret såg han, att Fielding böjde sig ned över Tilda och viskade med henne. Han såg också, att flickan rodnade.

Han tänkte: Nu kommer det. Antingen har bergmästarinnan skickat hit honom för att skrämma mig, eller också har han kommit, för egen räkning. Om jag håller mig i styr, så får jag väl veta.

Efter en stund öppnades dörren och Fielding trädde in i stugan. Han slängde en hagelbössa och en jaktväska på pinnsoffan. Ur väskan drog han upp en tingest av halm och tyg och höll den framför näsan på Jon.

— Ser du, vad det här är för slag, blindbock?

— Det är väl en bulvan, svarade Jon. Fielding sade:

— Gott. Nu går du upp till björkhagen under Rösle klint och sätter den väl, så att det blir tro i morgon. Fördöme dig, om det inte sker efter ordning.

Jon invände, att man inte kunde skjuta orre för bulvan i juni månad. Det var inte god sed. Dessutom hade han inte tid att gå till Rösle klint. Ville patron jaga, borde han hellre ta nattkvarter i prästgården eller på Herrlestorp. Fielding sade:

— Nu gör du, som jag har sagt. Och säg åt Tilda att hon bäddar åt mig. Jag vill genast gå till sängs.

Jon tog lockfågeln under armen och lämnade stugan. I förbigående sade han till Tilda:

— Patron vill ligga här i natt. Det är bäst att vi gör honom till viljes. Han är styv och elak, så en kan bli rädd.

Tilda vände sig bort, sköt rygg och knyckte på huvut, som om hon vart mycket förlägen. Hon dröjde på trappan för att se, vart Jon tog vägen. Jon å sin sida släpade benen efter sig. Men så snart Tilda stigit in i stugan, vände han och sprang tyst och snabbt uppför yttertrappan eller stegen, som på stugans högra gavel leder till loftet. Han hasade sig på magen fram över tiljorna och fann snart en spricka tillräckligt vid för att han skulle kunna överblicka kammaren. Tilda, som stannat i förstugan, hörde stegen knaka och fraset över takplankorna. Hon steg nu in i storstugan och lät Fielding med ett tecken förstå, att leken kunde börja.

Fielding reste sig från soffan, sträckte på sig, gäspade, drog långsamt av sig rocken och lossade halsduken. Tilda öppnade sofflocket, tog fram bolster och kuddar och ristade dem. När hon hållit på en stund, började hon pusta och jämra sig över värmen. Hon knäppte upp klänningen och blottade axlarna. Fielding sneglade på henne från sidan. Han vred sina små mustascher, strök sig över ansiktet och gäspade. Tilda gick fram till honom och började fingra på knapparna i hans skjorta.

— Det är grant det där, sade hon. Är det riktigt guld?

Fielding sade:

— Det är inte lönt, att Tilda ber om de här knapparna. Hon får dem inte.

Han gick ifrån henne och ställde sig vid fönstret med ryggen utåt kammaren. Han bad henne raska på med bäddningen. Tilda klagade ånyo över värmen och krängde av sig klänningen ända ned till midjan. Hon makade sig långsamt och under många krumbukter bort till Fielding och stötte honom med armbågen i sidan. Fielding stirrade oavvänt ut genom fönstret. Tilda sade:

— Vad ser han efter? Jon skulle ju gå ända till Rösle klint. Han lär väl inte komma tillbaka i brådrasket.

Nu förlorade Jon besinningen. Han reste sig så häftigt att han stötte huvudet ganska illa mot takbjälken. Han rusade utför stegen och sprang bort till skogsbrynet. Där slängde han lockfågeln. Han sprang tillbaka till stugan. När han vikit om knuten, stannade han och blev stående alldeles förvirrad. På bänken framför stugan satt Alexander Fielding, fullt påklädd och med bössan mellan knäna. Han frågade:

— Har du redan varit vid Rösle klint?

Men Jon sade:

— Jag trodde väl att patron var i stugan hos Tilda.

Fielding reste sig, ryckte på axlarna, rynkade pannan.

— Det ska tusan sova i bondstugor, sade han. Det är för kvavt. Jag går till prästgården. Vad lockfågeln beträffar, så kan Jon behålla den. Mig lockar hon inte.

Därmed gick han.

Jon var alltjämt lika förbryllad. Han hade sett Tilda bjuda sig åt Fielding lika grant och oblygt som ett körsbär bjuder sig åt skatan. Och likväl flög skatan sin kos utan att röra körsbäret. Jons ansikte ljusnade så småningom till ett brett flin. Han gick in i stugan. Tilda satt på kanten av soffan, hon var vresig och sur och låtsade inte se Jon. Jon log nu ännu bredare men nöjde sig med att säga:

— Vad Tilda ser bedrövad ut. Han var väl inte närgången, patron?

Härpå svarade hon ingenting. Men Jon kunde tydligen skönja, att hon gäckats i sina förhoppningar. Och det gladdde honom så, att han inte ens gitte ond göra sig.

Dagen därpå red magister Ekmarck förbi Losätra. Han hade predikat i stället för prästen, som var sjuk. I lön hade han erhållit god kost, och efter vad det ville synas rikligt att dricka. Han satt något bakåtlutad i sadeln med vänstra handen i sidan och blickade morskt rakt fram. När Tilda fick se honom, tog hon förklädet och viftade.

Jon sade:

— Ja, det är ju också en kar. Ska du inte bjuda honom dricka?

Därtill var hon genast villig, hon sprang ned till vägen, grep grållen utan vidare i tygeln och ledde honom upp till stugan. Magistern svängde sig ur sadeln, hälsade något förstrött och tumlade ned på bänken. Jon förde hästen till stallet. Han ställde sig bakom stalldörren och lyddes. Efter en stund kom Tilda ut med en mugg dricka, som hon förde till magisterns mun. Han tog muggen ifrån henne och sköt henne åt sidan. Tilda satte sig bredvid honom och lade handen på hans knä. Magistern

makade sig längre bort på bänken. Tilda sade:

— Nu ska Ekmarck torka sig om mun.

Magistern svarade:

— Fin om truten går aldrig säker. Maka dig jänta.

Men Tilda flyttade sig ännu närmare, tog sitt förkläde och gjorde en åtbörd, som om hon ville torka magistrern om mun. Jon steg då fram och närmade sig. När magistrern fick se honom, sade han:

— Tag bort henne.

Jon sade:

— Det har en väl inte hört förr, att Ekmarck är blyg för ett kvinnfolk, som vill pussas.

Magistern blåste nu upp sig väldeligen.

— Du est en luns, Jon. Tror du, att jag som lever bland fröknar och mamseller, vill bli kelad av en bondkvinna? Det skulle vara, om hon vore riktigt mjuk i hullet och vit i hyn. Ja, en lilja, din luns, eller en ros. Inte omakar jag mig för en vanlig åkervippa.

Jon betraktade sin kvinna uppmärksam och med bekymrad min. Slutligen sade han:

— Inte för att jag ser någonting hos henne. Men det vet väl magistrern, vad hon var fjäsad.

Magistern svarade, att den som gärna vill bli fjäsad, väl kan truga och locka sig till det. Och den som söker i svinstian efter herden finner väl alltid en galt. Han överöste dem med en sådan massa ordspråk och visdomsord, att Jon kände sig förkrossad och yr som efter en lång predikan. Och Tilda snyftade högljutt bakom förklädet. Han reste sig och vacklade fram mot stallet, men Jon som tyckte sig ha själva prästen till gäst, skyndade att hämta fram grällen och hjälpte magistrern upp i sadeln. Ekmarck klappade honom på huvudet och sade:

— Som du ser ut, Jon, kan du inte räkna på något bättre. Var därför nöjd med det du har. Ingen lär springa bort med henne. Gud signe er båda.

Han red sin väg och ännu bakifrån sedd uttryckte hans gestalt så mycken värdighet, att Jon kände sig helt ödmjuk. Han satte sig bredvid Tilda och strök henne över skuldran.

— Inte är jag grann, sade han, och inte är du grann. Så det kan lämpa sig till hjonelag. Men du får lova mig att inte snegla efter andra karar. Helst du ser, att det inte lönar sig.

Tilda tog då förklädet och skrek så ilsket att det hördes ända ned till Stenby.

— Må pocker ta dig, din luns! Var det inte en smed från Falla som sprang varenda kväll till Frötjärn bara för att få lukta på kjorteln min? Kan du neka till det, din lögnhals? När det ändå var du, som tussade hundarna på honom. Eljest vet en väl inte, vad det hade blivit i diket. Inte är jag snarvacker, men nog duger jag åt vem som helst.

Jon blev ännu mera bedrövad och nedslagen. Han sade:

— Var det en smed från Falla? Jag trodde, att det var en herrekar, eftersom han hade hatt och käpp och långrock. Nej nu ser jag, att jag tagit miste i många stycken. Inte kunde jag tro att det var en smedskrake. Varför hade jag då så brått?

Tilda förändrade nu sitt sätt. Hon gav honom heta ögonkast, och när han gick in i stugan, tassade hon efter och strök sig gång på gång mot hans rygg. Hon försökte också att komma i famnen på honom, men han snurrade runt och vände ryggen till. Tilda bad honom att inte tänka på den där smeden. Hon ville inte se honom vidare, hon längtade efter att få gå till prästen och ta ut lysning. Jon fattade sitt beslut, han sade:

— Det blir inte tal om lysning, förrän jag har träffat smeden. Nog ska jag veta, om det är en kronbrud, jag får. Eljest är det ingen heder med dig, och då får det vara.

Han begav sig till Falla och frågade efter smeden Karl-August. Men han fick det beskedet, att smeden körts ur tjänsten. Han hade försummat sitt arbete för att springa till Frötjärn, till sin käresta. Jon erfor en viss tillfredsställelse. Han måste allt ha varit bra galen i Tilda, den där, tänkte han. Skulle han väl eljest ha burit sig så tokigt åt? Nej det är nog säkert, att Tilda är grann.

Och han beslöt att taga ut lysning så snart han av smeden fått försäkran, att det gått ärbart till där borta i diket. Han sökte pojken både när och fjärran, begav sig slutligen ända upp till Älvsnäs för att se, om han fanns bland flottningskarlarna. Ett stycke norr om Hoby mötte han en trashank, som gick och plockade blåbärskart i skogen. Jon frågade, om han kom från Älvsnäs och om han där sett smeden Karl-August. Trashanken svarade, att han själv hette Karl-August och att han varit smed vid Falla. Jon frågade, om han var densamme, som för någon vecka sedan brukade stämman möte med Lillgårds-Tilda vid Frötjärn. Pojken jakade.

Jon grep honom då i strupen och skakade honom duktigt. Pojken, som var alldeles utmattad, kunde icke försvara sig. Han sjönk på knä i mossan och det var inte långt ifrån, att Jon strypt honom. Emellertid besinnade han sig, släppte sitt grepp och sade:

— Så litet är det för mig att ta livet av dig här i skogen. Jag lägger dig under en rot, och du ser inte dagen mer. Men säger du sanningen, så vet jag inte, hur väl jag vill dig. Sanningen får sen vara vad den vill.

Smeden lovade att tala sanning. Jon frågade, om det varit skamsgörning mellan honom och Tilda. Smeden svarade nej, han hade icke rört henne. Han svor de dyraste eder. Men Jon trodde honom icke. Han sade:

— Det är bättre att lita på, vad en ser. Nu ska du följa mig hem, så får jag se, hur hon betar sig.

Smeden måste följa honom. När de kommo fram till Losätra, lät han smeden gå ensam in i stugan och ställde sig själv på lur vid fönstret. Smeden gläntade på dörren och gjorde miner åt Tilda, att hon skulle vara försiktig. Men vare sig att hon inte förstod hans miner eller att glädjen över att återse honom blev henne övermäktig, kastade hon sig genast om hans hals och kysste honom. Smeden viskade henne i örat, att Jon stod på lur vid fönstret. Tilda sade:

— Låtsas bara, att du inte vill veta av mig och låt mig hållas.

Hon omfamnade honom ännu häftigare och gav honom under tiden tysta förhållningsorder. Smeden strävade emot, stötte och knuffade henne men tycktes för svag att kunna slita sig loss. Jon trädde nu in till dem. Tilda gav till ett skrik och rusade in i spiselvrån. Men Jon småskrattade och sade:

— Inte lurar du mig så lätt, Karl-August. Du visste nog att jag stod vid fönstret, eljest hade det väl inte tövat, förrän Tilda fått bukt med dig. Patron på Vassbro kom hon ingenstans med och magistern sa henne sanningens ord. Men en fattig smedspojke, som sprungit var dag från Falla till Frötjärn och mistat tjänsten för hennes skull, den tör väl inte ha vägrat sig.

Han befallde Tilda att duka fram mat och dryck. Hon gjorde så och stack därvid de bästa bitarna till smeden. När smeden ätit sig mätt, sade Jon:

— Var inte buskablyg du utan tag jäntan i famn och tacka henne för maten, som du tycker det bäst faller sig.

Tilda började genast krumbukta med kroppen och gick villigt emot honom. Men smeden förstod nu, hur landet låg. Han sade:

— Det ska ingen förmå mig att ta den där jäntan i famn eller ens i hand. Hon har skaffat mig mera förargelse än någon annan på jorden.

Och han berättade för Jon, hur som major Billman på Bånga bjudit honom sin dotter till äkta. Han berättade vidare, hur Tilda lurat honom och utstyrd i mamsellens kläder lockat honom till många galenskaper. Nog hade han funnit henne bra grov i hyn och snedväxt som en lagårdspiga. Men mamsell är ändå mamsell, och han hade funnit det hedersamt att umgås förtroligt med dottern till en major. Därför hade han skrutit inför kamraterna och för att visa, vilken kaxe han var, försummat tjänsten. När sedan sanningen uppdagades, hade han genast lämnat orten skamsen över att han låtit sig bedragas av en bondtös.

Jon sade:

— Det där tror jag, så mycket jag vill. Låt oss sova på saken.

Han tillsade flickan att reda tre nattläger, ett i kammaren åt gästen, ett i köket åt sig själv och ett på loftet åt Jon. När allt var i ordning, bjöd han dem vänligt godnatt och klättrade upp på loftet. Han hade inte legat lång stund, förrän smeden kom upp till honom, och bad att få dela bädd. Jon frågade, om han inte fått ligga i fred i köket. Smeden svarade:

— Det vill jag inte säga något om, varken ja eller nej. Men ska någon ligga därnere, så ska det väl vara Jon. Eftersom jag hör, att Jon tänker ta ut lysning till söndan.

Jon menade, att det nog skulle bli bra med lysningen. Han makade emellertid åt sig och gav smeden plats.

Följande morgon sade Jon:

— Nu vet jag, hur det är ställt. Pojken här har legat vaken hela natten och det behövdes bara, att hon vände sig därnere, så spratt han i kroppen som en abborre. Lysning ska det bli, men det ska bli mellan er båda.

Han talade så milt och vänligt, att smeden höll på att falla honom om halsen. Men Tilda kände honom bättre. Hon förstod, att det var arghet, och att han ville locka dem att förråda sig. Hon sade:

— Då får I allt släpa Karl-August med tång till prästen.

— Det har jag väl makt till, menade Jon. Han tog honom i armen. Men smeden förstod avsikten. Han slet sig hastigt lös och rusade på dörren. Och när Jon kommit ut på gården, såg han pojken springa för brinnande livet inåt skogen. Jon ropade efter honom:

— Karl-August! Vill du inte ha henne?

Han vände sig om i språnget och skrek: — Nej, nej, nej! Därpå fortsatte han och försvann i skogen. Jon vankade en stund av och an och kunde icke besluta sig. Men när nu Tilda kom ut till honom, förgråten och uppsvälld i ansiktet och så ödmjuk att hon kysste hans rockärm, sköt han henne sakta ifrån sig och sade:

— Ja, det är synd om Tilda, men jag kan inte hjälpa henne. Att patron på Vassbro gick ifrån henne, det bryr jag mig inte om. Han är så illa gråten. Och vad magistern beträffar, så var han bra drucken. Men att den där stackarn skyr dig, så han kan springa andan ur kroppen, det vittnar bra illa. Packa dig i väg till Lillgården. Jag går till Frötjärn och talar om för bergmästarinnan, att jag åtrat mig.

Tilda grät överljutt men packade lydigt samman sina tillhörigheter och lämnade Losätra. När hon hunnit till Storgårdsleden, hörde hon sitt namn viskas. Hon steg av vägen och gick in i ladan. Där i halvmörkret stödd mot väggen och ännu flämtande efter loppet, stod smeden. Tilda gick fram till honom och gråten stillades.

Barbro Backe infriade sitt löfte, gav Tilda god utstyrsel och höll bröllop på Frötjärn. Det sägs att hon sedermera skall ha givit Karl-August en smedja, i så fall den vid Hilleborn. Andra åter påstå, att hon icke lämnat dem någon hjälp, och att de under många år levde i yttersta armod.

Då kronan skulle dansas av bruden, ställde sig major Billman främst bland kavaljererna. Men bruden gick honom förbi, och ingen av tärnorna ville dansa med honom. Ty om han också undgått sitt straff, hade han likväl blodsskuld. Dessutom dansade han alltför vilt, han kramade som en björn, och hans styva strida skägg rev styggt på kind och hals.

Han försökte då sin lycka hos fruarna och gick ända därefter att bjuda den sura änkenåden på Herrlestorp till dans, hon klippte med ögonen som en vresig uggla och låtsades icke förstå hans anbud. Till sist bjöd han Barbro. Hon skakade på huvudet. Han sade:

— Ska jag ha den skammen, att ingen vill dansa med mig?

Barbro smålog och svarade:

— Den illa gör, han illa far.

— Det är sant, återtog Billman efter en stund. Jag handlade illa, när jag sköt Gert Bourmaister i stället för bergmästarn. Men något gott har jag väl gjort sedan dess. Fru Barbro ska veta, att Gert ligger i drängflygeln. Kommerserådet kan inte fördrå medikamentlukten. Utan Gert ligger i drängflygeln. Men det är en bra bit dit och fröknarna kan inte springa där för ofta. Nu har jag flyttat till honom, eftersom jag inte längre har något hem, och nu är det jag som ömsar förbanden. Jag ger honom att dricka, och jag fördriver tiden med kortspel och sånt. Vill inte fru Barbro ge mig en dans?

Barbro lovade honom en dans. Billman sade till Sundin:

— Där sitter fru Barbro, som jag håller för att vara den vackraste kvinnan vid Kroken, där sitter hon nu så trött efter mjölmätning och smörkärning, att hon inte orkar dansa. Rygell pressar musten ur sina husdjur. Men så sant som jag dansade andan ur fru Malin, så sant ska jag dansa med fru Barbro till dess att hon släpper både stäva och kärna.

Härutinnan höll Billman ord. Han dansade med Barbro till dess att hon miste sansen. Hennes sjukdom tog från den stunden en elak vändning, och det är verkligen sant, att hon aldrig mer kom att röra varken stäva eller kärna. Fyra dygn låg hon till sängs. Det spred sig ett rykte, att hon dött, och ryktet blev så allmänt trott, att Billman fann det vara rådligast att lämna Hilleborn och trakten. På femte dagen for prästen i Raslinge okallad till Frötjärn. I allén mötte han så många av sina församlingsbor, att han trodde dödsbudet redan utgått och att folk strömmade till för att se den döda. Men ingen visste besked. Tjänarna stodo icke att anträffa, huset var tillbommat, fönsterluckorna påskruvade. Alexander Fielding hade klättrat upp i asken, som står vid östra gaveln för att kasta en blick in i magisterns rum, men han hade varken lyckats upptäcka Ekmarck eller någon annan. Anton Sundin hade försiktigt klappat på porten utan att få svar. Nu vågade ingen bulka varken på dörr eller fönster av rädsla att störa den sjuka.

Prästen sade:

— Ligger hon i själåtåget, så behöver hon mig. Och är hon redan död, så behöver hon mig ännu bättre. Jag vill knacka.

Han gick bort och dundrade försvarligt på porten. Efter en stund öppnades den, och Barbro trädde ut följd av magistern och flickorna. I stället för arbetsdräkten bar hon nu sitt brudelin och tycktes raslingarna vackrare än någonsin fastän blek och avmagrad. Prästen tog henne i famn, vilket också var nödvändigt, ty väl utkommen på trappan var hon nära att falla. Prästen rådde henne att åter gå till sängs, men Barbro förklarade, att hon kände sig bättre och, att hon just var på väg till klockstapeln för att ringa vännerna samman. När prästen hörde detta, bugade han sig och började samtidigt gräva i alla den gråslitna rockens fickor. Slutligen tog han fram ett gulnat papper, satte brillorna på näsan och började med ljudlig röst läsa upp ett ode till Barbro. Däri antogs hon visserligen redan vara död men genom att med skickligt anbragta hostningar dölja vissa ord och vändningar lyckades han göra det rätt passande för tillfället. Dikten var väl funtad och lämnade gott bevis på kunnighet även i den hedniska och klassiska mytologien, men som den var tämligen lång, var Barbro upprepade gånger nära att sjunka samman. Prästen gav henne då en sträng blick över papperskanten och höjde rösten. När han äntligen slutat gjorde han ånyo en bugning och sade i samma andedrag:

— Den här struntdikten är just ingenting värd. Jag har gjort bättre och kommer om Gud vill att göra ännu bättre. Hennes nåd, grevinnan Vivecka, var i sin välmakts dagar så glad i mina dikter, att hon ibland och inte så sällan sände ett och annat till min stackars hustru. Och var skulle hon eljest fått några godbitar åt mig och barnen?

Barbro frågade, hur hon bäst skulle kunna visa sin erkänsla och vilka läckerheter, som smakade herr kyrkoherden bäst. Han svarade:

— Strunt i läckerheterna, fru bergmästarinna! Gället är förbålt klen, och varför skulle jag inte säga vad var man vet? Finns det någon av de här församlade, som jag inte är skyldig tio riksdaler eller mer? Nej, men de kräver mig inte, och de dra inte av, när jag döper eller viger eller begraver dem. Men bergmästarn kräver mig dagligdags. Och när jag en gång skall begrava honom, är jag säker om att inte få ett rundstycke för liktalet. Så må det också bli därefter.

Barbro sade:

— Var nu inte vred på bergmästarn. Jag lovar och sätter mitt ord i pant på, att han

före hösten skall efterskänka kyrkoherdens skuld och kanske också på annat sätt förbättra hans ställning.

— Den som kunde lita på det! sade prästen. Jag skulle då skriva ett nytt ode och mycket vackrare. Det här var egentligen ämnat till fru Malins begravning, hon som dog i dansen på Bånga.

Barbro sjönk nu ned på trappan, som det tycktes skälvande av gråt. Men när raslingarna trängdes omkring henne ängsliga och ivriga att trösta, tog hon plötsligt händerna från ansiktet, strök håret ur pannan och skrattade med blänkande tänder. Raslingarna drogo sig något skamsna och förlägna tillbaka, men Barbro sade:

— Jag var nyss så bedrövad, att jag trodde min sista stund var kommen. Men herr kyrkoherdens fagra ode, änskönt skrivet till en annan, har förjagat all min ledsnad. Nu ber jag er alla hjälpa mig att fördriva tiden under några veckor eller kanske månader. Kommen tidigt till Frötjärn och lämnen mig sent. Jag lider av en oro, som måste förjagas.

De ropade alla, att de ville vara fru Barbro till tjänst. Hon lovade å sin sida att efter förmåga göra dem återtjänst. Och där hennes förmåga brast, skulle bergmästaren säkert komma till hjälp, helst han samma dag i brev lovat henne allt, vad hon begärde. På Frötjärn skulle det inrättas så, att var och en kunde finna sin smak tillfredsställd. För Anton Sundins räkning skulle ett bord med de yppersta läckerheter ständigt stå dukat. Greve Ulrich hade att bestämma över viner och likörer. Hugo Schager fick rätt att styra och ställa i drivhus och trädgård och delade endast makten med Karl Hamrin. Vad slutligen magistern beträffade, skulle han leda dansen och leken och i skämt och lustiga upptåg söka överträffa bröderna Fielding eller låta dem råda.

Härmed voro alla till freds och under några veckor framåt trodde raslingarna, att de återupptäckt Schlaraffenland eller voro åtminstone övertygade om, att den gamla goda tiden återvänt till Krokens stränder. De ägnade Barbro samma dyrkan, som förr kommit grevinnan Vivecka till del. Och deras enda bekymmer var, att Barbro alla galna och tokroliga upptåg till trots för varje dag blev alltmera tungsint. Hon lämnade dem, innan dansen fått fart, innan leken blivit rätt lustig. Stödd av magistern klättrade hon mödosamt uppför hällen vid sjön och tog plats på klockstapelns sockel. Härifrån kunde hon se lekarna i trädgården, dansen på ängen, flickorna som med nakna ben och högt uppskörtade kjolar letade under pilarna efter snäckor och av vattnet slipade stenar. Men oftast slöt hon ögonen och lutad mot klockstapelns bjälkar försjönk hon i en sorts dvala, som dock icke var sömn. Hon pressade ihop käkarna mycket hårt, läpparna vekos upp som bladen i en blomkalk, halsmusklerna spändes och svällde. Magistern frågade, om det var smärtorna i bröstet som plågade henne. Hon svarade:

— Nej, nej. Jag önskar bara att de skulle skrika där nere, skratta, hojta, skrika. Så att jag ingenting annat hörde, ingenting.

— Vad hör Barbro?

Hon smålog, hon satte sig upp, slätade ut kjolen, ordnade schalen, korsade händerna i skötet. Hon såg ut som om hon ämnat berätta någonting riktigt omständligt. Men hon sade endast:

— För länge sedan fanns det en ung person, som jag höll av. En gång ropade han till mig: Du! Bara det ordet. Han hade väl sagt det förr många gånger. Men nu hör jag bara det där ordet. Därför ville jag, att de skulle ropa riktigt högt och skratta.

Men när raslingarna sågo, att Barbro lämnade dem, tappade de lusten att leka. De lågrade sig på gräsmattorna, under buskarna, nere vid stranden, somnade eller viskade med varandra, eller strövade långsamt utmed stranden bortåt Stenby eller Frösevi och glömde att återvända.

Barbro sade:

— Till sist blir det bara göken och trasten och den där lilla ivriga sävsångaren som föra väsen här på Frötjärn. Jag räknar då varken prästens snarkningar eller Sundins stånkande eller den stackars Hamrins suckar att åter en dag gått till ända. Nej, kära Ekmarck, jag litade för mycket på vännerna. Jag tör dock vara så pass ännu, att jag kan hjälpa mig själv någon vecka.

Dagen därpå gick hon åter upp till klockstapeln, fattade i repet och ringde av alla krafter. Snart voro alla församlade på hällen. Barbro betedde sig som om hon varit mycket förgrymmad. Magistern stod vid hennes sida, beväpnad med tvenne smidiga björkris.

— Här leva ni, sade Barbro, ganska sorgglöst som barnen i pannkakslandet. Jag har nog sett, att vart par kuttrar på sin gren. Men att förströ mig eller ens göra så mycket, att jag inte dör av ledsnad, det gitter ingen. Jag sitter som en hök på hällen och vakar över duvorna. Och nu har jag upptäckt en fara, som törhända hotar mina duvor. Hören på! Varje afton vid sjutiden ser jag ett moln av damm stiga upp därborta vid alarna. Det växer mycket hastigt, och när det nått en viss utsträckning, faller det sönder som en dimma. Ur molnet kommer då en häst och en kärra, och både häst och kärra äro vederstyggliga att se. Hästen är grå som en gris, huvudet är oformligt och så tungt att det nästan släpar mellan frambenen, kroppen tycks svullen av surt hö. Det är dock ingenting mot kärran, som för mina ögon ser ut att vara behängd med nyflådda kohudar och därför ständigt omgiven av ett moln stora flugor. Nåväl, det där ekipaget stannar regelbundet i backen mitt för Frötjärns trädgård. En kar i lång grå kapprock och stor slokhatt vältrar sig ur kärran och lufsar bort till trädgårdsgrinden. Där stannar han en god stund och iakttar med intresse allt, som

försiggår i trädgården. Och varen förvissade, att han räknar edra kysisar på sina feta fingrar.

— Fru bergmästarinnan, inföll nu Anton Sundin, skulle den där karlen vara fet och ungefär av min statur, och skulle han ha ett mycket runt och rödligt och slätrakat ansikte, så är det säkerligen min dibror, oxhandlaren Gellin. För honom går jag i borgen. Det är en sate att vara stor i fatet, men eljest är han blyg och kruserlig. Vart år driver han hundratals oxar till Örebro, men jag tror inte att han skulle kunna locka ett fruntimmer tvärs över landsvägen.

Barbro sade:

— Är han så beskaffad, vill jag se honom på nära håll. Skaffa hit honom.

Sundin ställde sig nu på lur i häcken. Vid sjutiden syntes verkligen ett dammoln mellan alarna på Hobyvägen. Och ur dammolnet framkom en häst och en kärra alldeles så som Barbro beskrivit. Kärran stannade i backen, körsvennen vältrade sig ur och lufsade fram mot grinden. Men när nu Sundin tumlade fram ur häcken, vände han och började springa tillbaka mot kärran. Sundin hann upp honom, och de brottades. Barbro skickade bröderna Fielding till undsättning. Som de voro särdeles snabbfotade, hade de hunnit valplatsen, innan Sundin släppt sitt tag. De kastade sig över oxhandlaren, slog honom till marken och bundo hans fötter, ben och armar med grimskافتet. Han var likväl för tung att bära, varför de måtte lossa något på banden och skjutande honom framför sig förde de honom upp på hällen, där Barbro satt. Hon frågade honom med mycken stränghet, varför han spionerat på lekarna vid Frötjärn. Oxhandlaren bekände uppriktigt, att han hört märkliga ting berättas om det liv, som fördes på Frötjärn. Särskilt hade han lockats av den uppgiften, att de unga kvinnorna skulle vandra omkring i Frötjärns trädgård alldeles utan pynt eller rättare sagt just sådana, som den gode guden skapat dem. Det hade han gärna velat se och bekände, att han erfarit någon missräkning. Likväl hade de flickor, som barbenta och med högt uppskörtade kjolar letat snäcker vid stranden, berett honom ett nöje. Barbro sade:

— Jag tillstår, att herr Gellin inger mig avsky. Kan verkligen ett naket stycke människiska förmå honom att skaka omkring i det där rysliga åkdonet? Jag vill då hellre tro, att herr Gellin fattat tycke för någon av flickorna och därför inte kan hålla sig borta från Frötjärn. Fall nu på knä och bekänn sin kärlek, herr Gellin.

Herr Gellin rodnade och slog ned ögonen. Han hade ovanligt långa och vackra ögonfransar och en slät hy. Men kinderna glänste av fett, och hakan låg i dubbla veck.

— Om jag törs bekänna, sade han, det ger sig väl i ändanom. Men ska jag falla på knä, så får Sundin vara bra och räcka mig handen.

Sundin hjälpte honom att intaga en passande ställning. Barbro ordnade flickorna i ett led och lät dem passera förbi. Herr Gellin granskade var och en ganska noggrant, men när Lotten Schager stannade framför honom och enligt befallning sakta vände sig ett varv runt, slöt han åter ögonen liksom i ett övermått av salighet. Han stack upp ett mycket tjockt och mycket rött finger, förde det till sin mun och pekade därefter på Lotten.

— Den! sade han. Och han reste sig utan hjälp, buren av en mäktig hänförelse.

— Den! upprepade han. Hon är lätt som en ung kviga, trind där hon ska vara trind, eljest är hon finlemmad. Och inte tror jag att hon stångas.

När Lotten såg sig vara den utvalda och hörde lovtalet, slog hon händerna för ansiktet och sprang ned och gömde sig under pilarna. Men Barbro sade:

— Varför springer Lotten och gömmer sig? Kanske har du här fått en passande friare.

— Ja, inföll magistern, man ska inte döma oxen efter hornen, inte hunden efter håren och inte Gellin efter hullet. Är han fet, så beror det på, att han har råd att äta.

Barbro sade:

— Allt beror på, vad han är villig att göra för sin utvalda.

— Ja, inföll nu åter magistern, och bättre en ox som drar mig än en tjur som stångar mig.

Barbro befallde magistern att hålla inne med sina ordspråk. Hon frågade Gellin, vad han var villig bjuda för Lotten Schager. Efter något betänkande svarade Gellin:

— Hon ska gå klädd som en fin fru och hon ska få äta som en prinsessa. För vart barn ska hon få en present vid kyrktagningen, och det ska inte felas, om det så bleve tjoget. För resten ska jag lämna mig efter henne så länge hon lämpar sig efter mig. Det är bra bjudet av en oxhandlare.

— Det är alldeles förträffligt, sade Barbro, men likväl inte nog. Allt detta är saker, som herr Gellin utan särdeles svårighet kan verkställa. Men gör nu som jag säger. Där nere står Lotten under pilarna, hoppa nu ner här, där hällen är som brantast. Lotten skall då förstå, att Gellin älskar henne, och röras av detta kärleksbevis.

Herr Gellin gick verkligen fram till branten och mätte djupet med blicken. Han böjde på knäna, antingen därför att han hisnade eller därför att han tänkte göra ett försök. Bröderna Fielding och magistern eggade honom, Sundin höll honom i rockskörtet, Hamrin sade:

— Ja, hoppa, hoppa. Det är alls ingen konst att dö.

Men prästen ropade:

— Herrn borde skämmas! Har jag så mycket förmöget folk i Raslinge, att jag kan avstå från en enda hederlig begravning? Tror inte herrn, att jag räknat på herrn? Men vad skulle det bli för begravning, om herrn gör sig till självspilling?

Gellin drog sig skyndsamt tillbaka från branten.

— Är budet för klen, sade han, så ska jag väl lägga till några tusen i morgongåva. Men hoppas gör jag inte. En mager och gesvint kar som Fielding skulle bryta ett ben, jag skulle bryta nacken. Jag är för fet.

Barbro frågade:

— Är det för mycket att dö för den man älskar?

Herr Gellin stirrade betagen på sin utvalda, som fortfarande dvaldes under pilarna. Han kysste på det tjocka röda fingret och det tycktes icke bekymra honom, att fröken Schager i stället för att räcka ut handen räckte ut tungan. Händerna satte hon framför näsan spretande ut med fingrarna, och vidare satte hon tummarna i öronen och viftade med händerna, kanske för att härma en kviga, som viftar bort besvärliga flugor.

195

Emellertid tog prästen i Raslinge upp Barbro's fråga och svarade:

— Att dö för sin älskade, min nådiga, vill jag tillråda var och en som i likhet med mig är mycket fattig. Han befriar därigenom sin älskade och sig själv från ett stort elände. Hans barn bliva aldrig födda, och om dem kan man säga, att de sluppo undan för billigt pris. Dessutom kan hans död ge ämne till visor och kväden, lämpliga för skillingtryck. En förmögen karl som den här Gellin bör däremot vara mera aktsam. Ty uppriktigt sagt så blir man inte salig om man tar livet av sig och får under inga förhållanden en hederlig begravning.

Barbro neg för prästen och sade:

— Hos herr kyrkoherden är kristlig dygd förmäld med hednisk visdom. Jag ber därför herr kyrkoherden bliva bisittare i den domstol jag från och med i dag upprättat på Frötjärn. Det är nämligen min vilja, att var och en av dessa herrar i likhet med herr Gellin skall uppgiva, vem han älskar, varför han älskar och vad han är villig att utstå eller offra för sin älskade. Sedermera blir det min och herr kyrkoherdens förrättning att döma, om hans kärlek är värd detta namn. Men lämna mig nu i ro, att jag må rannsaka mitt hjärta. Ty jag vill vara en oväldig domare. Och dessutom är jag mycket trött.

196

Barbro dröjde den kvällen ganska länge på hällen. Hon sade till Ekmarck, som var hennes ständiga sällskap:

— Jag har ett oemotståndligt begär att mäta min dårskap med andras. Jag orkar inte längre arbeta. Jag ligger här och väntar att tiden skall taga slut. Men jag har inte längre något mått. Jag har endast mina tankar och molnen, som glida än hit och än dit. Jag kan inte styra dem och även om jag kunde, visste jag inte, varför de hellre borde gå hit än dit. Jag kan endast följa dem med blicken. Och sluta ögonen, när jag inte längre orkar följa.

Kärleksdomstolen på Frötjärn blev ganska vida beryktad, fastän dess verksamhet blott räckte några sommardagar och fastän dess domar aldrig vunno laga kraft. På herrgårdarna skrattade man åt Barbro Backes tilltag och menade, att hon nu funnit ett verksamt medel att hålla sin herre och man på vederbörligt avstånd. Ty vem kunde ha större skäl att frukta en dylik domstols utslag än bergmästare Rygell? Andra åter trodde, att Barbro ville göra ett slut på det lättsinniga levernet vid Krokens stränder. Och det går ännu en sägen, att Barbro Backe i Frötjärns källare låtit inreda fängelser, där odygdiga flickor och ynglingar fingo besinna brott mot kyskhet och anständighet. Det påstods vidare att hon på Kungshällen låtit resa ett praktfullt domaresäte och ett sådant tält, byggt av stockar, hudar och löv, som fordom brukades av konungens domare i finnbygden.

I verkligheten voro hennes tillrustningar mindre betydande. Hon lät flytta två eller tre av de stora, högkarmade ekstolarna från Falla upp på hällen. Och för att skydda dem mot regn och sol lät hon spänna ett lövtak från klockstapeln fram till tallarna vid branten. Det är väl möjligt att hon hade större tillrustningar i tankarna, men när hon hunnit så långt, mottog hon från bergmästaren ett brev, daterat i Örebro och av följande lydelse:

— Kära hustru!

Pro primo hava vi nu träffat förberedande avtal med herr kommerserådet och riddaren B. E. Bourmaister angående inköp av dess egendom 8½ mantal Hilleborn i Hulinge socken. Vi nödgas dock meddela vår k. hustru, att köpehandlingen ej kan uppsättas och undertecknas före vår återkomst till Frötjärn.

Pro secundo hava vi på vår k. hustrus begäran

återtagit käromålet mot högvälborne greve Ulrich von Battwyhl m. fl. angående skadegörelse å vår egendom Falla. Vidare hava vi återtagit de av vår k. hustru i brev av den 18 dennes uppräknade kravmålen mot prästen, mot välborne herr Hugo Schager, mot herr Alexander och Robert Fielding samt mot Hamrin. Vidare hava vi till vår k. svärfar översänt det belopp, som Barbro i brev av den tjugonde sistlidne juni bestämt.

Den hedervärde oxhandlaren Gellin från Ånsta har meddelat oss att vår k. hustru alls ingen ledsnad har på Frötjärn utan omgiven av flera vänner och väninnor mestadels ungt och lustigt folk förströr sig alldeles förträffligt. Det gläder oss desto mera, som k. Barbro i ovannämnda brev klagade över att smärtorna i bröstet hindrade arbetet. Vi hoppas och tro att k. Barbro nu är fullt återställd till hälsan, och anse vi oss under sådana omständigheter kunna utan ömma betänkligheter uppskjuta vår återkomst till Frötjärn, helst en stackars gubbes närvaro väl näppeligen torde öka vår k. hustrus glädje.

Nedkallande den Högstes välsignelse över vår k. Barbro förblive vi Dess ömme och trofaste make

Carl Rygell
c-d bergmästare.

Brevet innehöll på sätt och vis en chifferskrift, som Barbro genast tydde sålunda:

— Vi nödgas dock meddela vår k. hustru, att köpehandlingen ej kan uppsättas och undertecknas före vår återkomst till Frötjärn — — under sådana omständigheter kunna vi utan ömma betänkligheter uppskjuta vår återkomst —

Och Barbro tänkte: Har herr bergmästaren redan gjort mig till viljes i så många stycken och har han framför allt verkligen i sinnet att infria sitt löfte beträffande Hilleborn, så är det min plikt och till och med ett nöje att kyssa marken under hans fötter. Min domstol skulle säkert ha tillerkänt honom en evinnerlig ära, men det är alltför tydligt att han avskyr min domstol. Jag skall därför avstå från mina vänner och mina nycker. Och jag skall lämna dem lika obekymrat, som ett bi lämnar en grann blomma utan honung.

Likväl ville hon först övertyga sig om, att bergmästarens brev icke lovat för mycket. Hon sände magistern till Hilleborn. Han återvände alldeles häpen över den omstörtning, han fått bevittna. Kommerserådet, hans son översten, hans sonhustru, barnbarn och trojänare hade redan lämnat Hilleborn medförande större delen av bohaget. Barbro frågade, om det således icke fanns någon människa kvar på gården.

— Förvaltaren är kvar, svarade magistern och berättade, att han ganska enträget utfrågat förvaltaren angående orsaken till kommerserådets plötsliga uppbrott. Förvaltaren hade sagt, att kommerserådet råkat i fiendskap med bergmästaren och var och en visste, att i den striden var flykt bättre än fäkta. Dessutom hade han grämt sig över vackra Majkens giftermål med drängen och trivdes icke längre på Hilleborn. Huset stod nu öde och då sprickor och skavanker inte längre doldes av mattor, dyrbara möbler och bonader, såg det ganska ruskigt ut. Barbro frågade ännu en gång:

— Står då Hilleborn alldeles öde?

Magistern jakade. Barbro sade:

— Kära Ekmarck, vi ska nu leva för oss själva, och vi ska hålla oss tysta som möss. Sänd genast återbud till våra vänner, bind en näsduk kring klockans kläpp, så att inte ens vinden kan ringa folk till Frötjärn. Se det är villkoret för att bergmästaren skall låta mig taga Hilleborn i besittning. Men hur är det möjligt att hela huset kan

stå öde? Det finns väl folk i flyglarna?

Magistern svarade, att drängarna och en del av tjänstefolket nu som förut bebodde flyglarna. Barbro tycktes icke nöjd med svaret. Magistern skyndade att sända återbud till gårdarna runt Kroken. Han var ganska ivrig att lyda Barbros befallning, ty det tycktes honom bra angenämt att under någon tid leva på Frötjärn ensam med Barbro Backe. Raslingarna läto sig emellertid icke genast avspisas. De togo titt och tätt sin väg förbi Frötjärn och gjorde sig ärende med att efterhöra fru Barbros tillstånd. Magistern lät i början av allén fälla en bom över vägen, och ställde vid bommen en pojke, som kunde ge de frågvisa besked. Raslingarna rodde då mangrant in i vassen under Kungshällen och väntade att Barbro som vanligt skulle stiga upp till klockstapeln för att se solen sjunka i Hilleborns skog. Men Barbro gick icke ens ned i trädgården och Raslingarna fingo återvända hem med tomma fiskkorgar och snopna miner. Enträgnast var oxhandlaren Gellin, han körde varje afton av och an på vägen och det dröjde inte länge, förrän Lotten Schager smög sig ned till grinden och gav honom möte. Barbro sände då Lotten till Herrlestorp och fick äntligen vara i fred. Magistern och Brita Billman voro hennes sällskap.

En dag sade Brita:

— Här leva vi som i ett fängelse. Robert Fielding skulle svarva mig en nystpinne, som jag behövde så väl. Men han får ju inte sätta foten på Frötjärns mark.

Magistern lovade, att han skulle ro över till Vassbro och hämta pinnen. Brita sade:

— Ro då ända fram till Bånga och hör efter, hur det står till med far.

Magistern sade:

— Inte är majorn på Bånga. Han sitter för jämnan hos Gert Bourmaister på Hilleborn.

Barbro, som satt mitt emot honom, steg nu plötsligt upp från bordet och gick bort till skänken. Hon drog ut lådor och rörde om bland silvret men återvände icke desto mindre tomhänt till bordet. Efter en stund sade hon:

— Man kan bra lite tro på magisterns ord. Sa han inte här för leden, att Hilleborn stod aldeles öde? Jag frågade ändå ett par gånger.

Magistern svarade ganska trumpet, att Billman inte var bofast på Hilleborn, och vad Gert Bourmaister beträffade, så räknade han honom inte, eftersom han ännu var så svag, att han knappast kunde stå på benen. Barbro frågade, var de båda herrarna fingo mat ifrån, när herrgårdsköket stod tomt. Magistern svarade:

— Maten bry de sig väl lite om, så länge de ha fullt upp med dryckjom. Och det tyckte jag mig förmärka, att de hade.

Barbro sade:

— Det vore en skam för dig, Brita, om du skulle sitta här i överflöd, under det att din far saknade det nödvändigaste. Låt oss genast gå ned i köket och packa ett par korgar fulla. Magistern kan hänga dem på en stång och rida över till Hilleborn.

Magistern blev ännu mera tvär och trumpen.

— Fru Barbro sade, att vi skulle leva för oss själva här på Frötjärn. Nu ser jag, att jag också är till överlopps. Illa sedd blir mångt betrodd, sägs det. Och nog får jag springa ärenden. Men skynda nu med korgarna, så ska det vara gjort i nafs. Dåligt skämt och sur fisk ska en inte tugga för länge.

Han sadlade sin grälle, Barbro och Brita buro ut stången med korgarna och lade den, så att den vägde jämnt över hästryggen. Magistern satte sporrarna till och brydde sig litet om, att läckerheterna dansade i korgarna. Men så småningom saktade grällen farten, och magistern gitte inte driva på. Han tyckte sig klarligen förstå, att Barbro hittat på ärendet endast för att få honom ur vägen. Han betänkte, att han länge nog ätit nådebröd på Frötjärn och att han för Barbro icke kunde vara annat än en besvärlig snyltare. Allt detta gjorde honom mycket nedstämd och på samma gång ursinnig. När han äntligen höll utanför drängflygeln på Hilleborn, lyfte han stången över hästens huvud, vräkte korgarna i backen och ropade:

— Här har du, Billman. Brita sänder dig taring.

Billman lutade sig ut genom fönstret och tillsade magistern att bära upp korgarna. De skulle alla tre äta sig sprickmätta och dricka sig under bordet till Britas ära. Men Ekmarck sade:

— Nu gitter jag inte stanna på bondlandet längre. I stan har man den fördelen, att nattvakten bär en till kurran.

Bourmaister stack sin nakna arm ut genom fönstret och viftade med en kortlek. Magistern lämnade hästen och korgarna åt en piga och steg upp till de båda herrarna. De satte sig genast till bords och började spela. Billman och Bourmaister hade tömt åtskilliga flaskor. Magistern skyndade att dricka i kapp, men när han druckit och spelat några timmar reste han sig plötsligt, kastade korten och sade:

— Det tör ändå vara bäst att jag rider hem. Det är mörkt om nätterna nu, och fru Barbro kanske saknar att inte ha en karl i huset.

Bourmaister, som på grund av såret talade litet och lågmält, fällde upp korten framför ansiktet och granskade dem.

— Du behöver inte vara orolig för hennes skull, Ekmarck, sade han. För vid pass ett år sen var jag en sorts ridknekt åt fru Barbro Backe. När jag lämnade tjänsten, trodde jag nästan, att hon skulle sakna drängen. Men det var inte fallet. Vad hon då saknade var pengar. Nu tror jag inte, att hon saknar någonting.

Magistern tog åter till korten för att avsluta spelet stående. Men majoren drog honom ned på stolen. Fru Barbro hade rättaren och flera manliga tjänare. Hon kunde väl inte vara annat än glad att slippa en sådan bönhas som magistern. Magistern

svarade helt beskedligt, att Billman kunde ha rätt, och han stannade vid spelbordet och vid flaskorna. Men efter en stund blev han åter orolig.

— Det rinner mig i hågen, sade han, att fru Barbro i alla fall tör vänta mig hem. Hon är så angelägen att få underrättelser från Hilleborn.

Bourmaister sade:

— Det är tids nog i morgon. Då kan du hälsa henne, att bergmästarn drivit bort de flesta av den här släkten. Och att den siste Bourmaister ber om anstånd ännu en vecka, så ska han nog släpa sig hädan.

Billman brast i skratt.

— För alla de gånger jag sagt dig, Gert, att fru Barbro köper Hilleborn för din skull alldeles som bonden köpte stian för grisen. Du vore väl tokig, om du inte följde med i köpet.

Gert Bourmaister reste sig upp. Av sjukdom och dryckenskap var han så matt i benen, att han måste stödja sig mot bordet.

Han sade:

— Tror du Ekmarck ett enda ord av vad den där karn pratar?

Magistern svängde med huvudet fram och tillbaka. Han var så drucken, att han inte skönjde korten och likväl tycktes det honom att hans yrsel var långt ifrån tillräcklig. Han slängde med huvudet som om han velat slänga ut den sista droppen förnuft.

Han lallade:

— Kvinnfolk, gossen min, kvinnfolk släppa inte kammen förrän de tappat sista hårstrået. Så heter det, ja. Och Barbro har ett hår. Nej, gud vad det är vackert. Nog blir det en gosse — en gosse — en gosse — som reder ut Barbro Backes hår.

Bourmaister sade:

— Jag har lovat den här Billman, att när jag fått krafter i kroppen, ska vi slåss. Vi ska slåss på kniv eller hur han behagar. Nu lovar jag dig detsamma.

Han raglade bort till soffan. Billman skrattade överljutt och magistern gled långsamt ned från stolen.

Följande dag vid middagstid stannade magistern och hans grälle framför Frötjärns trappa. Han steg inte av hästen utan ropade, att fru Barbro skulle komma ut. När hon kom i dörren började han tala mycket fort och med snubblande tunga.

— Billman hälsar hennes nåd och tackar för maten. Den kommer nog att smaka. Vad den andra karn beträffar, jag menar Bourmaister, så var han full när jag kom och full när jag gick. Och full är han för jämnan, det ska påskynda sår läkningen. Eljest har jag ingenting att berätta mer än det att Billman och jag talade illa om hennes nåd och att den andre för den skull lovade oss smörj eller döden och djävulen, så snart han tillfrisknat. Nu vet hennes nåd det. Jo, han hälsade också, att han skulle släpa sig undan, så snart det behagade hennes nåd att taga Hilleborn i besittning.

Barbro vände sig långsamt om och gick in i förstugan. Magistern dröjde vid trappan, han stirrade slött på hästhuvudet, väntade att grällen självmant skulle giva sig i väg. Eller väntade på något annat. Och efter en stund kom Barbro tillbaka. Hon lämnade honom ett förseglat brev och bad honom skyndsamt rida till staden för att bringa brevet i bergmästarens händer. Magistern nickade. Han frågade, om han kunde få vila en timme eller två på Frötjärn. Barbro svarade, att hon i så fall måste sända ett annat bud. Magistern nickade, stoppade brevet i rocken och samlade tyglarna. Han sade:

— Är det eljest någon hälsning?

— Bara vad som står i brevet och att jag väntar på svaret i åtta dagar men inte mer.

Magistern nickade för tredje gången. Han gav Barbro en lång blick och i det han vände hästen, sade han:

— Jag kan väl tillägga, att fru Barbro är vit som ett lakan i ansiktet. Att se in i hennes ögon, det är som att se ner i djupa brunnar utan vatten. Ingenting glänsar där, det är bara svart. Det är bara tomma hål. Jag kan se skallen som den ska ligga på Raslinge körgård intill uppståndelsen. Jag kan säga det och mer till, sen jag nu lärt mig att tala illa om fru Barbro.

Han förde fingrarna till hattbrättet och red därifrån.

Fram på eftermiddagen red han in genom stadstullen. Han var då alldeles förbi av trötthet och ännu mer av törst. Han borgade en slant och gick till krogen. Gamla vänner togo emot honom på det hjärtligaste sätt, och han glömde snart sin sorg. Likaså glömde han brevet. Han tillbragte två dygn i sus och dus men råkade snart i klammeri. Fordringsägare döko upp i dimman och krävde honom för skulder, som rätteligen borde ha varit glömda. Tredje dagen uteslöts han på ett skymfligt sätt ur vänlaget. Det berodde på ett misstag, och han gitte icke försvara sin heder. Nu råkade han i slang med sämre folk och satt redan på tredje dagen i kurrän. Hans kläder genomletades och tack vare denna omständighet kom brevet slutligen fram till bergmästaren. Självt hade han under de närmaste dagarna icke tid att tänka vare sig på brevet eller på fru Barbro. Stadsfiskal och borgmästare plågade honom med en massa frågor, som han icke gitte besvara. Fyra nattväktare framkastade vissa beskyllningar. Han gitte icke förneka. Hans tankar voro långt borta från dessa finkeldoftande kamrater och bistra lagmän. På sjätte dagen dömdes han till dryga

böter. På sjunde dagens morgon erfor han, att bergmästare Rygell betalat böterna. Han brydde sig inte om att grubbla över denna frikostighet, men den förde hans tankar till Frötjärn. Och han beslöt att begiva sig dit, icke i fåvitsko dock, för sitt nöjes skull, utan i en aldeles bestämd avsikt. Han ville dränka sig i sjön strax nedanförl hällen vid Frötjärn. Där vattnet, sett på något avstånd, är aldeles blått.

En solskensdag i medio av augusti återvände magistern till Frötjärn. Han red upp på stallbacken, svängde sig ur sadeln och lämnade åt vallacken att själv söka spilta. Piskande dammet ur nankinsbyxorna och den mellanblå syrtuten vandrade han ganska dristigt, som hans sed var, genom trädgården. Han tänkte i den stunden bra litet på fru Barbro eller på någon annan. Stora porten var stängd, fönsterluckorna tillslutna. Han gick ut på terrassen, som vetter åt söder, åt sjön. Rosenhäcken var vid denna tid så förvildad, att han endast med möda och under många förbannelser kunde tränga sig fram. Förvildad men icke oskön. Och halvt dold av törnet badade en järnkvinna sina regelbundet formade lemmar i ett träskgrönt vatten. Magistern plockade visset löv från hennes lockar, från hennes mun, axlar, barm. Vad här är stilla, tänkte han, vad jag är trött. Nu snart går jag ned till badstället.

Han höjde sig på täspetsarna för att över rosor och syrener få en skymt av sjön. Han såg röda och vita pioner lysa mellan fruktträden, han såg grenar bugnande under rodnande frukter, han såg björklövet sakta vagga av och an, han såg säven buga.

Jag skall plocka blommor, tänkte han. Hur älskligt att plocka blommor. Jag har ingen käresta för buketten, men jag kan alltid hålla den i näven. Då ser Vår Herre att jag går i solen och plockar blommor. Ett sådant lamm, säger han. Och den skyller folk för att supa! Skriv upp i boken, att magister Ekmarck går spiknykter på Frötjärn och plockar blommor.

Men han kände rätt väl sitt elände.

Jag är en gammal hund, tänkte han, gnagen av mal och mått. Gamla hundar gömma sig, när stunden är kommen. Ingenting kan jag begynna, ingenting har jag att avsluta. Vad är jag? Känner bara buken, den hänger som en säck mellan stolpar. Röta är i hela min kropp. Själen tog visst Herren, jag förmärker den icke. Det hände en gång, att jag grät så förskräckligt. Mor skulle minnas det, som hon ojade sig. Det var hiskligt. Någon hade givit mig ett löfte och brutit. Det hände mig förr och det hände mig sen. Men den gången grät jag så hiskligt.

Han gick genom trädgården och betraktade blommorna. Han rev till sig några gula kalkar, några strån, några kvistar. Han höll det framför sig i öppna handen. Så vände han handen långsamt och kvistarna och blommorna och några vissna löv föllo till marken.

Nej, inte kan jag gråta mer, tänkte han, och inte kan jag plocka blommor. Vår Herre vet, hur det är fatt, han vet, varför jag kom till Frötjärn. Det gäller bara att få kroppen under vatten. Själen har jag tagit, men kroppen kan väl Ekmarcken sköta med själv. Ställ honom där det är tyst, ställ honom i Frötjärns trädgård och låt honom besinna sig. Så vet han, vad han har att göra.

Han dröjde ett ögonblick för att lyssna. Han tyckte sig höra röster nere från stranden. Om jag möter kvinnfolken, sade han till sig själv, så kom ihåg, att jag går runt hällen, där ingen ser mig.

Stillsamt med korta tunga steg, med armarna slappt hängande gick han utför stora gången, som leder till sjön. Jag blundar, tänkte han, och går rakt fram. Jag kränger inte av mig rocken. Paltorna ha gjort sin tjänst. Det enda skulle vara stövlarna. Ack, ack, varför skall jag behöva tänka på sådant strunt? Grållen tar Rygell, fast den egentligen är svärdfejarns i Örebro. Spänns han för plog så stupar han. Jag kunde ha skrivit några ord om Grållen —

Han slog sig tvärs över benen med spöt.

Vill du slippa undan, Anders lille? Gå på! Tvekar du, så blir det aldrig gjort. Tänk på, att sjön är blå. Jag minns en flicka med blå kjortel. Nu är det till henne jag går. Jag lägger huvut i hennes knä. Tänk — inte schasar hon undan mig som en ärbar flicka, och inte biter hon mig i läpparna som en slinka. Hon lägger sina händer över min nacke, tunga, mjuka, svala händer. Så trycker hon ned huvudet, trycker djupare. Tills jag spritter till för andnöd. Ett tag. Och så somnar —

Sjögräset krasade under fötterna, han ryckte till och dröjde i steget. Han gick långsamt bland stenarna, rädd att falla. När vattnet trängde genom stöveln, måste han slå upp ögonen. Han slöt dem åter, ljuset över vattenytan var plågsamt skarpt. Och utan att tveka gick han så långt ut i det blå vattnet, att det stod honom till midjan. Där stannade han, hejdad av en kvinnlig stämma. Men egentligen borde han icke ha stannat. Ty rösten ropade:

— Gå bara på, magistern, gå bara på!

Han vred huvudet åt höger och öppnade ögonen. På den skära, glittrande stenen som ligger kastad ett stycke utanför Kungshällen, satt en vitklädd flicka och bredvid henne ännu en, klädd i vitt. Och han tyckte sig skönja en hel rad av flickor, alla klädda i vitt och sittande som sjöfåglar på stenarna ända långt in under hällen. Han tänkte:

Det kan icke vara Barbro. Hon kan inte sitta så där på huk, det skulle göra för ont i bröstet. Det är säkert bergmästarns pigor och kanske Brita, som kommit ned till stranden för att bada. Skulle jag stanna och betrakta dem?

Men det var en tanke utan innehåll och mening. Magistern var redan en död man, drunknad i den leda, som ett olyckligt och lastbart liv alstrar. Han var en kropp utan

själ, en förpinad, uttröttad kropp. Vad han ännu ägde av vilja, trådde oemotståndligt mot döden. Endast några ögonblick och ingenting annat skilde honom från målet.

Det är mig också värdigt, tänkte han, att dessa unga kvinnor med likgiltighet betrakta min dödskamp.

Trevande med foten bland stenarna fortsatte han sin färd. Vattnets kyla besvärade icke längre. En behaglig mattighet tyngde hans lemmar, ögonlocken voro sömntunga. Det susade i öronen. Genom suset urskilde han den milda flickrösten, avlägset, avlägset —

— Gå bara på, magistern, gå bara på.

Han tyckte sig igenkänna Britas röst. Han log.

Hon vet inte, vad hon säger. Hon tror, att jag gör det här på narri. Det är orätt av mig att inte skicka bort dem. Ett sådant skrik ett sådant leverne, när jag försvinner! Jag måste säga henne ett ord —

Och utan att vända på huvudet, ropade han:

— Vet — mamsell — vad jag tänker göra?

Svaret kom snabbt som eko från hällen.

— Magistern tänker dränka sig.

Då stannade han. Han kände över skuldrorna en kyla kyligare än vattnets. Bröset klämdes ihop av en plötslig ångest, han kunde icke draga andan. Han dröjde på samma plats i flera sekunder, kanske minuter. Men slutligen blev han herre över sig själv. Han sade:

— Alldeles riktigt, jag tänker dö. Och jag förbjuder Barbro att medelst skrik eller på annat sätt söka hindra mitt förehavande.

Rösten svarade:

— Gå bara på. Ingen skall hindra.

Han gick verkligen på. Men han kände icke längre samma lugna, ljuvliga likgiltighet. Han var tvärtom mycket bedrövad, och han var ond, han var ursinnig. Det är Barbro Backe, tänkte han. Det kan icke vara någon annan än det där lilla vidundret. Kanske att hon är svagsint? En klok människa skulle inte kunna se mig dö så där utan vidare. Man räddar ju en hund. Jag dränkte en gång fyra kattungar — å, det var bra otäckt. Jag skulle inte vilja göra om den saken. Nej, det är bäst att dö. Människorna äro grymmare, än vad man vill tro. I synnerhet kvinnorna, ja, i synnerhet kvinnorna. Det bekommer dem inte alls. Ingenting! Å, alltid finns det någon annan, som fjäsar för dem. Där red jag på Grällan alldeles som vanligt. Jag hoppade av på stallbacken. Jag kliver omkring i trädgården. Och så faller det mig in, att jag aldrig mer vill plocka blommor och aldrig gråta mer. Just så var det. Tänk vilka dumheter! I kväll kunde jag ha lånat bergmästarns bössa och gått i vassen och skjutit änder. Eller jag kunde ha satt ut kräftburarna. Nu får du inga kräftor, min Barbro! Å, hon skaffar sig nog. Gå på säger hon. En sådan elak människa. Ja, nu är det bara att gå på. Hur skulle jag kunna vända? Skulle jag komma kرافsande upp på strand, skaka mig som en våt hund? Usch nej, jag vill ju ner i säcken. Varför går jag så långsamt? Snart ropar hon igen. Gå på.

Och han skyndar. Det bryr honom icke längre att stenarna glida undan. Vattnet håller honom uppe. Han sträcker ofrivilligt ut armarna till simtag men trycker dem åter hastigt in till kroppen. Rörelsen för honom ännu ett stycke ut på djupet. Vattnet kittlar honom på hakan.

En sådan genomelak människa tänker han åter och åter. Jaså, det gör ingenting, att jag drunknar? När man inte med lugn kan se en hund drunkna? Vackert! Jag kunde ha lust att vända om bara för att slå henne i ansiktet. Sedan kunde jag hoppa ifrån hällen. Nej, jag skulle spotta på henne. Vad du är dum, skulle jag säga. Just det, ingenting annat. Vad du är dum! Föraktar mig så gränslöst, att du inte vill röra ett finger för min skull. Jag skulle vilja leva i hundra år bara för att få säga dig, att du är dum. Jag skulle säga till alla människor — dumma — skulle jag säga — dumma —

Han knyter händerna och lyfter dem högt över huvudet.

Då ropar Barbro:

— Stanna!

Magistern lystrar till. Det sorlar så. Han lyssnar. Och nu hör han alldeles tydligt att hon ropar:

— Stanna!

Magistern ler, slår upp ögonen och bländas av sol och vatten.

Det är så dags, kära Barbro, tänker han. Men jag är ändå bra glad —

Blodet spränger i tinningarna, blod och vatten sorla i bröstet. Han vill pressa samman läpparna, men de vika sig uppåt och nedåt, vika sig som en blomknopps blad och blotta tänderna.

Likväl känner sig magister Ekmarck ganska lycklig och vill i detta ögonblick verkligen dö.

Barbro Backes brev, som magistern glömde i sin ficka och som slutligen genom rättvisans försorg överlämnades åt bergmästaren lydde sålunda:

— Käre Ryggell!

Jag kräver nu, att bergmästaren uppfyller sitt löfte, som var att giva mig Hilleborn utan förbehåll. Bergmästaren har flerfaldiga gånger frågat mig, vilka avsikter jag kunde hava med gården. Jag svarar nu som tillförne, att jag vill skänka bort Hilleborn, som man skänker ett äpple. Bergmästaren vill icke tro, att en förnuftig person kan handla så lättsinnigt. Mitt förnuft är emellertid av sådan beskaffenhet, att

jag vill skänka Hilleborn åt den mig behagar.

Om bergmästaren icke inom åtta dagar efter brevets mottagande låter höra av sig, anser jag mig fri från alla förpliktelse. Och lämnar då Frötjärn. Vill åter bergmästaren uppfylla sitt löfte, skall jag för all framtid nogsam tätta mig efter alla föreskrifter och befallningar samt förbli bergmästarens lydiga

219

Barbro.

P. S. Jag sänder brevet med magister Ekmarck och är nu ensam på Frötjärn. Vad som talas om mig, vet jag icke men kan med sanning försäkra att mina handlingar äro ärbara. Bergmästaren har givit Jon i Losätra i uppdrag att efterforska, huruvida jag besöker Gert Bourmaister på Hilleborn eller han mig. Jag har icke sett Gert sedan den dagen på Falla, då han räddade bergmästarens liv. Och jag vill endast se honom en gång till i detta livet. Bergmästaren kan gärna vara mig följaktig vid det tillfället. Jag tänker då giva honom Hilleborn alldeles som han en gång skänkte Barbro Backe det största och vackraste äpplet på Skara torg.

D. S.

Barbro trodde, att bergmästaren genast skulle återvända till Frötjärn eller åtminstone besvara brevet. Hon förhörde sig om vägens längd och räknade ut, att magistern inom fem timmar borde anlända till staden. Hon gav honom ytterligare en timme för att finna bergmästaren. Klockan halv åtta på kvällen borde brevet vara framlämnat. Hon ställde sig framför pendylen, och för att noga utmäta den nödiga tiden började hon efterhärma bergmästarens rörelser. Hon föreställde sig, att Rygell satt i källarsalen eller på sitt rum. Hon satte sig vid bordet och låtsades äta, tuggande sävligt och grundligt, som bergmästaren plågade. Nu trädde magistern in i rummet. Hon gav honom en lång sidoblick, tuggade ännu en stund, torkade sig om munnen, nickade, räckte fram handen. Hon gjorde i släpande ton frågor om Frötjärn, om skörden, om kreaturen, om Barbro. Nu räckte magistern fram brevet. Hon tog det, granskade utanskriften, letade en stund efter brillorna, fäste dem varligt bakom öronen, tog åter brevet, vände det, bröt det och började läsa. Hon läste brevet i tankarna tre eller fyra gånger. Hon låtsades försjunka i tankar. Men på en sekund hade hennes tankar säkerligen hunnit lika långt som Rygells på en timme. Hon gav honom en timmes betänketid. Klockan nio stod hon alltjämt framför pendylen med pekfinger följande minutvisaren. Hon skrev på glaset:

220

Med anledning av kära Barbros brev kommer jag — kommer icke —

Hon förseglade brevet, skrev utanskriften, glömde inte ens att i runda fem minuter leta efter munlacket. Klockan tio var magistern färdig att resa. Klockan tre på morgonen, eller senast fyra eller allra senast fem skulle han vara på Frötjärn. Hon väntade hela natten framför pendylen.

221

Barbro Backe hade yppat sin hemlighet. Hon trodde, att varje minut, varje ögonblick fylldes av denna hemlighet, att tiden icke ruvade någonting annat. Hon hade öppnat buren för sin fågel och hörde ingenting annat än dess vingslag.

Hon väntade i sju dygn. Så småningom blev hon lugnare. Hon sade sig, att om bergmästarens svar icke anlant inom ytterligare tjugufyra timmar, så var detta i själva verket ett svar. Ett svar som hon förutsett. Hon gjorde vissa förberedelser, brände och förstörde några minnen som hon medfört från barndomshemmet, ställde och styrde i huset, gav Brita Billman förhållningsorder för några veckor framåt.

Åttonde dagens morgon stod hon på stentrappan från dagningen till framemot klockan nio. Hon var endast klädd i underkjol och livstycke. När hon hörde klockan slå nio, ville hon gå in och göra sig i ordning. I dess ställe gick hon nedför trappan över gårdsplanen ned i allén. Hon gick ganska långsamt och höll ansiktet hela tiden vänt mot stora vägen. Vid grinden dröjde hon en stund, tog därefter av åt vänster, åt Hilleborn. Hon såg en man komma ut ur Fröseviskogen, hon trodde, att det var magistern. Åtminstone sade hon till sig själv: Där är han. Där kommer han. Nu blir det ett slut.

222

Hon såg, att mannen raglade och hon fann nu en förklaring till dröjsmålet. Bergmästaren hade svarat samma dag, men magistern hade stannat på krogen. Hon tänkte vidare: Det kan också vara Billman. Det sägs, att han super förskräckligt. Är det Billman, så borde jag vända.

Men hon vände icke. Hon gick alltjämt fram emot mannen, som raglade henne till mötes. Även sedan hon känt igen honom, gick hon med samma lugna, avmätta steg. Först när den druckne ställde sig i vägen för henne, stannade hon. De stodo några ögonblick ganska stilla, utan att se på varandra, utan att yttra ett ord. Den druckne steg åt sidan för att giva henne fri väg. Barbro böjde på huvudet. Gert Bourmaister grep efter hatten, men som han var barhuvad fick han endast den toviga luggen i hand. Då brast han i skratt, och skrattet vräkte ikull honom på dikeskanten.

Barbro började springa.

Strax efter tio ringde Frötjärns klocka. Robert Fielding som ständigt låg med sin eka i vassen, än för att jaga än för att fiska oftast för att i smyg kasta slängkyssar åt Brita Billman, landade redan vid fjärde klämtslaget och sprang upp på hällen. Då han varnade Barbro i underkjol och livstycke, blev han förlägen men frågade, om han icke fick hjälpa henne att ringa. Hon räckte honom repet och sade:

223

— Upphör nu icke att ringa, förrän alla äro samlade, alla våra vänner från Frötjärn till Falla. Det är i dag vi ska hålla räfst- och rättareting. Upphör nu icke att ringa.

Och Robert Fielding, som var starkare i lydriad än i förstånd, upphörde icke att

ringa. Brodern, Alexander, var den förste som hörsammade kallelsen. Han fick befallning att rida i sporrsträck från gård till gård för att kalla dem, som till äventyrs ej hörde ringningen. Under två timmars tid gled ett dammoln med stor hastighet från gård till gård runt Kroken. Det var Alexander Fielding, som på två timmar tillryggalade sex mil. Efter Haddinge började hästen halta och vid Frösevi steg Fielding i båten och rodde Hamrin och hans hustru till Frötjärn. De stego i land nedanför hällen, som då var nästan till trängsel fylld med raslingar och ett fåtal utsocknes. Ned genom trädgården kom Barbro Backe följd av grevinnan Vivecka och änkenåden på Herrlestorp. Barbro gick fram till Hamrin, fattade hans hand och hjälpte honom ur båten. Hon sade:

— Käre Hamrin, jag vill be er om ett råd.

Han svarade:

— Nej, begär icke råd av mig, fru Barbro. Jag skall snart dö, så snart att min hustru inte längre vågar förfärdiga sig annat än svarta kläder. För mig har allting en annan betydelse än för dem, som skola leva.

Barbro sade:

— Just därför begär jag ert råd. Men låt oss först stiga upp på hällen.

Hon tog hans arm för att stödja eller stödjas, men de gingo så illa ihop, var och en vacklande åt sitt håll att prästen trädde emellan, slog armarna kring deras liv och nästan lyfte dem över marken.

— Nu skall jag göra er en god tjänst, kära människor, sade han. Jag skall bära en del av er tyngd. Ho vet stunden, när sex raska karlar ska bära hela min tyngd?

Han förde Barbro till högsätet vid klockstapeln, till vänster om Barbro tog prästen och Hamrin plats, till höger de båda gamla damerna från Herrlestorp och Falla. Just i den stunden, då domstolens ledamöter intogo sina platser, anlände magistern till Frötjärn.

Barbro sade:

— Innan vi öppna dessa förhandlingar, vill jag vända mig till min vällärde rådman, herr Hamrin, anhållande om ett råd.

Hon talade med mycken högtidlighet men underlät icke att med leenden, skälmska blinkningar och miner uppmana var och en att göra detta upptåg så lustigt som möjligt. Också beredde man sig att njuta en glad dag, och ungdomarna höllo redan viskande rådslag beträffande lekar och danser.

Barbro fortfor:

— Jag vill fråga honom till råds i ett ärende, som för mig är av yttersta vikt. Det gäller en flicka, vars far var tillräckligt fattig för att önska, att hans dotter måtte bli väl betald. Dock icke så fattig, att han icke för skams skull måste hålla tyst med sin önskan.

— För skams skull, avbröt här prästen, låter man minsann inte bli. Utan därför att man misströstar om att lyckas. Hade den där fadern givit sin dotter rent besked, så hade hon säkert lurat honom. Nej, var det en klok karl, så lät han henne så sakta och vackert förstå att hon var till överlopps i hemmet. Och sedan hon på så sätt råkat i den dödssynd, som kallas misströstan, lät han henne förstå att en vacker kropp, ett behagligt sätt eller vad hon nu kunde ha för dygder, är någonting som man inte bör slumpa bort. Var det en klok karl, den där personen, som hennes nåd åsyftar?

Barbro svarade:

— Ganska klok. Ehuru i motsats till herr kyrkoherden mera förfaren i praktiken än i teorien. Han tillhörde en släkt, som varit rik och ansedd, en släkt som besuttit ett stort, vackert gods med många underlydande. Och han försummade icke att berätta vilket behagligt liv, som släkten fordom fört på det där godset. En österländsk sagoförtäljare kan inte beskriva paradiset ljuvligare än vad han beskrev — det där godset vars namn jag ännu icke vill nämna.

— Gott, sade prästen, jag hör att han verkligen var en förnuftig människa. Jag är nu övertygad om att flickan aldrig drömde om annat än att bli härskarinna på godset.

— Herr kyrkoherden har rätt, hon drömde aldrig om annat. Och när friaren äntligen kom, ställde hon som villkor, att han i morgongåva skulle giva henne Hilleborn.

— Hilleborn? frågade prästen. Och genom hela församlingen gick en viskning: Hilleborn? Vem talar hon då om?

Men Barbro sade:

— Jag säger Hilleborn för att nämna en vacker gård, som vi alla känna. Nu ville det sig så illa, att friaren var en ganska fattig yngling. Hans namn ingav eljest förtroende, och man kan säga, att han om än ofrivilligt bedragit både far och dotter. För att visa, hur fattig han var tog han fram sin börs, som verkligen tycktes vara mycket mager. Och för att visa sin goda vilja köpte han för börsens innehåll det grannaste äpplet på torget. Det bjöd han flickan i morgongåva.

— Ett äpple, ett äpple! skrek greven på Falla. Min gud kära Vivecka, det var då ändå sämre än jag. Jag gav dig minsann en kaschmirschal och mammas gamla örhängen.

Skrattet ekade ut över sjön och över Frötjärns trädgård. De enda som icke skrattade, var Barbro och magistern, som just nu började sina dödsbetraktelser på stallgården och Karl Hamrin som aldrig skrattade av rädsla för blodstörtning.

Prästen sade:

— Jag vill hoppas, att flickan åt upp äpplet, om det var gott, kysste friarn, om han

var vacker och körde honom på porten, om han verkligen var så fattig.

— Herr kyrkoherden gissar rätt. Allt det där skedde, just som herr kyrkoherden beskriver det. Och så till vida är händelsen icke särdeles anmärkningsvärd. Men det besynnerliga är, att i samma stund som ynglingen öppnade sin magra börs och offrade dess innehåll för att giva henne ett äpple i morgongåva — i samma stund greps flickan av en känsla, som mycket förundrat mig och som jag än i dag ej kan förklara.

228

— Och vad skulle det vara för en känsla? Fastän präst och till på köpet en smula skald förstår jag mig rätt bra på sådana där känslor. Driften är inte konstig, ta i hand, kyssa på mun, stöta ihop som biljardbollar, pang! För att skiljas sekunden efter. Därefter kommer kärlekslängtan, vilken jag betraktar som en sublimerad drift, som en dimma över sjöns vatten. Den kan minsann ta underliga former och ibland rätt vackra, så att man tror, att guds änglar sväva över vattnet eller åtminstone en hoper nätta älvor i dans. Men vad är det annat än vatten? Stillastående vatten, som inte får rinna ut i havet och därför stiger som rökelse. Vatten är det och vatten blir det till slut. Därefter kommer kärleken och ingenting annat kallar jag kärlek. Det är torra plikten att leva efter tio guds bud sida vid sida med ett kvinnokön, då och då ombesörjande att Herren Gud får en ny tjänare eller tjänarinna i stället för de gamla, som dö. Det kan vara tungt och det kan vara lätt, fult och vackert. Men därtill blevo vi födda, och den som går åt annat håll blir nog fördömd, åtminstone är det min förhoppning. Men när jag ser på fru Barbro, så tror jag nog, att hon menar någon galenskap. Kom bara fram med det, så ska jag döma både som präst och ledamot av domstolen.

229

Över Barbros huvud hängde lövtaket så lågt att hon kunde nå det, om hon lyfte armarna bra högt. Och fastän denna rörelse förorsakade en håftig smärta i bröstkorgen, började hon lossa och åter tillknyta rankorna i lövtaket och höll på därmed så länge hon talade.

— Nej, sade hon, det hade ingen likhet med herr kyrkoherdens känslor. Kärlek var det icke, eftersom hon alls inte hade lust att leva med den där ynglingen efter tio guds bud och kanske under strängt arbete. Inte heller var det någonting som kan liknas vid dimma. Tvärtom formade det sig till en bestämd önskan, nämligen den att till varje pris förvärva Hilleborn — eller vad nu godset kunde heta — och detta endast i avsikt att skänka det åt ynglingen alldeles som han hade skänkt henne äpplet. Men icke till tack för äpplet, vilket hade varit orimligt, utan snarare till otack. Ty sannerligen, hon föraktade honom. Hon fann honom bra futtig. Och ville hon skänka honom en furstlig allmosa, så var det endast för att visa honom sitt förakt.

— Åhå, min nådiga, det där var inte så konstigt. Det kalla vi präster högmö, ett riktigt förhärdat högmö. Det är en otäck synd, som särskilt hos kvinnfolk har stygga verkningar.

230

— Kanhända, svarade Barbro, som alltjämt sysslade med lövränkorna, men det var då ett högmö av egendomligt slag. Ty flickan visste, att den dag hon kunde skänka sin älskade Hilleborn, skulle hon själv vara en mycket föraktlig varelse. Hon skulle icke vara värd att lösa hans skorem.

— Min nådiga! ropade prästen förargad. Vad vill det här säga? Nu kallar ni honom er älskade eller rättare sagt flickans älskade. Och nyss tyckte jag mig höra, att han var föraktad, försmädd och helt enkelt körd på porten. Det liknar mest galenskap —

— Nej, sade Barbro, det liknar icke heller galenskap. Flickan hade hela tiden sitt förstånd och därtill ett ganska klart och beräknande förstånd. Hon visste, vad hon ville, och hon visste, vad hon ville undvika. Hon ville, att den där personen, som väckt hennes medömkan och förakt, skulle bli en ansedd man. Hon ville inte se honom som snyltgäst hos rika släktingar. Och hon visste, att om hon finge se honom rätt eländig, raglande kanske och ovårdad som en riktigt förfallen person, så skulle hon göra ett brått slut på allting. Ja, jag tror, herr kyrkoherde att flickan helt enkelt ville skydda sig själv. Fast det inte syntes så, var hon kanske i själva verket ganska klenmodig och ömskinnad.

231

Prästen i Raslinge tog fram sin snusdosa, viftade med den väldiga rödbruna näsduken och beredde sig att göra många invändningar eller kommentarer. I detsamma lät Barbro händerna sjunka i knät och böjde sig framåt kanske därför att hon fick sikte på magistern, som långsamt och likt en sömngångare vandrade ned mot sjön. Som Barbro nu satt, såg prästen hennes ansikte tydligare än förut. Huden tycktes honom alldeles genomskinlig och glänsande blågrön som en opal. Kindknotorna trädde tydligt fram likaså käken i en skarp linje och hela kraniet. Prästen blev så förskräckt över denna förvandling, som han förut icke lagt märke till, att han förblev tyst, oavslutligt betraktande Barbro. Och hela församlingen tycktes plötsligt fått upp ögonen för hennes eländiga tillstånd. Endast grevinnan Vivecka mumlade några ömma ord om den stackars flickan, som förlorat sin älskare, och Karl Hamrin sade:

— Nu förstår jag, vad fru Barbro ville fråga mig om. Fru Barbro ville fråga, om det är svårt att dö. Ja, kära. Det är så svårt. Allting täppes till redan i livet. Vägarna stängas till höger och vänster. Man drives fram på en smal väg, där det endast finns plats att sätta fot för fot. Man går mellan murar. Det blir allt trängre. Skuldrorna tryckas ihop, man kan inte röra armarna. Man tycker att man spänner alla muskler för att åtminstone stanna där som en propp med huvudet ännu i ljuset. Men då är det väl någon, som drar en i benen in i det svarta prånget.

232

Prästen skakade på huvudet och sade:

— Hamrin, Hamrin, vad är det för en synd du begår! Vet du icke, att döden är paradiset port? Ja, den är svart som ebenholts, rött kött vissnar under dess båge, knotorna vitna till marmor. Vad mer, kära Hamrin? Låt siraterna fara. Kan ditt vemed dö?

Barbro sade viskande:

— Tyst, herr kyrkoherde. Tysta, tysta. Se dit! Betrakta herr magistern, som blundande trevar sig fram i vassen. Vad kan han vilja? Skulle han till äventyrs vara beredd att dö? Må då ingen hindra honom, så få vi se, vem som har rätt, herr kyrkoherden eller Hamrin.

Magistern ville visserligen dö, men företaget blev besvärligare än vad han förmodat. När Barbro förstod, att han redan gripits av vattenyrseln, befallde hon att båtarna skulle sättas ut. Magistern förnam årslagen. Han var besluten att dö, dock tycktes det honom vidrigt att få hjässan eller ansiktet krossat av årorna. Han dök för den skull och sam på djupet utåt sjön. Efter en stund, som tycktes honom bra lång, sköt han upp till ytan bara för att se, om man ville låta honom dö i fred. Men båtarna hade under tiden kommit honom på endast ett par famnars avstånd. Han knöt handen och hytte åt sina förföljare, ropa förmådde han icke. Robert Fielding sköt till honom en åra, han stötte den tillbaka. Fielding stack då åran under armen på honom. Hängande med bröstkorgen över åran började magistern en egendomlig och lönlös strid. Han värjde sig tappert mot dem, som ville draga honom upp ur vattnet, men samtidigt trampade han oförtrutet för att icke sjunka. Hans uträkning var att trötta ut de där människorna som icke ville låta honom sjunka i fred. Men så småningom tröttnade han själv, blev alldeles spak och lät sig dragas upp. Han bars genom trädgården på korslagda åror.

Sedan magistern iförts torra kläder och något återhämtat sig, fördes han inför fru Barbro. Han var vid vresigt lynne, kläderna, som tillhörde bergmästaren, passade ingalunda hans figur. Pannluggen hade krusats av vätan och stod som en tovig buske över pannan. Han tedde sig ömklig, och flickorna fnissade, var han gick fram. Han avbröt Barbros hälsning, räckte fram ett brev, vars utanskrift var jämmerligen tillsuddad och sade buttert:

— Se här. Tag. Det är från bergmästarn.

Barbro tog brevet och vände på det. Hon frågade, hur hon skulle kunna läsa en skrift, som utplånats av vattnet. Magistern borde ha hållit brevet i mun som en hund eller gömt det på skyddat ställe.

Magistern sade:

— Som om hönan tänkte på tuppen, när hon ska värpa! Nej, min nådiga, jag hade alldeles glömt bergmästarn och även Barbro Backe. Det kan tyckas underligt allra helst det var för fru Barbros skull jag gick i sjön.

— För min skull? frågade Barbro. Låt höra!

— Det ska ske. Om inte för annat så för att få de där jäntorna en smula allvarligare. Det här ska ju vara en domstol? Nåväl, den som skrattar inför rätten, gråter på galgbacken. Jag älskar fru Barbro. Det vet gud och hela socknen. Och jag är då rasande säker på att fru Barbro vet det, hon ock.

Barbro hade öppnat brevet och sökte nu tyda den halvt utplånade skriften. Hon sade:

— Gå på.

— Det måtte vara min nådigas valspråk? Nå, det är säkert, att jag tjänade henne som en slav. Men hon gav mig korgen. Hon gav mig två korgar och skickade mig till Hilleborn. Där drack jag försvarligt — kunde jag göra annat? Och när jag druckit, talade jag illa om fru Barbro, som seden är bland försmådda friare.

— Rönnbären äro sura, avbröt prästen. Se där all vishets begynnelse. Man bör förakta, vad man inte kan nå.

Men magistern sade:

— Tvi dig, präst! Jag är ingen räv, vill jag ha bär, så klättrar jag. Därför red jag tillbaka till Frötjärn. Men när jag kom fram, stod fru Barbro på trappan och motade. Hon sände mig med brev till herr bergmästarn. Jag fick inte ens vila en timme på Frötjärn. Jag skulle rida i sporrsträck till staden. Där drack jag försvarligt — kunde jag göra annat. Och när jag druckit, glömde jag fru Barbro.

— Glömska, sade prästen, är all vishets fullkomning. Magistern var på rätter väg stadd, hur kom det sig att han slutade så illa?

— Det kom sig, sade magistern och svepte bergmästarns vida rock tätt kring sin lekamen. Det kom sig därav att jag i elfte timmen erinrade mig fru Barbro. Och inte bara fru Barbro utan en hel rad av kvinnor. När jag gick därute i vattnet, tyckte jag mig se dem sitta på stenarna granna och vita som måsar och tärnor. De fnissade och viskade och pekade finger alldeles som jäntorna där borta på kanten. Men allra längst in i hällen satt gumman mor som en annan grå stubbe. Och om hon fnissade, det vet jag inte, för hon hade dragit hucket ned för ansiktet.

När magistern avlagt sin bekännelse, gick han hastigt bort till klockstapeln och stack huvudet in mellan stolparna liksom för att undersöka klockfalsen. Men prästen sade:

— Varför gråter du, Anders? Det är sant att du var stadd på rätta vägen till sinnesro. Och det är sant, att du klivit litet på sidan, vänt dig om och blivit en saltstod liksom Lotens stackars hustru. Men inte ska jag döma dig hårt, allra helst

som du är prästvigd. Jag tänker, du får några duktiga rus och nattvaktare och kurra och gäldstuga. Blir du hängd, så får du ta det med ro. Men blir du präst i en fattig församling, så beklagar jag dig.

(Vid dessa ord, som återfinnas i kyrkoherde Ekmarcks manuskript, har kyrkoherden i marginalen bifogat fyra röda utropstecken. Huruvida dessa äro ditsatta för att bejaka eller förneka prästens ord må lämnas oavgjort.)

Barbro vände sig till prästen och sade:

— Herr kyrkoherden har öppnat förhandlingarna och redan avdömt ett mål, utan att vare sig jag, grevinnan eller Hamrin fått vårt ord med i laget. Påropa nu nästa mål och låt det gå undan. Här ser jag många som rodna och vända sig bort. Det är stygga tecken.

— Jag ska nog ropa, svarade prästen, helst det är en faslig orättvisa, att de där gloparna ska stå och grina åt Ekmarck. Hör på du glop, du långa drasut, just du, Robert Fielding, som jag hårdragit så många gånger och alltid med skäl. Varför står du där och tisslar? Vem är i dessa dagar din hjärtans kär? Och vad har du att anföra till ditt försvar? Stig fram.

Robert Fielding tog ett par väldiga steg och ställde sig i giv akt. Han var lång och mager, senigt och grovt byggd. Hans hår var eldrött och han var inte det ringaste lik sin tvillingbror, Alexander. Pannan sluttade starkt bakåt, ögonen lågo djupt och alltför nära varandra, munnen var tunn, bred, rak som ett streck.

På prästens fråga svarade han kort:

— Brita Billman.

— Hör på! sade prästen. Gick du inte i våras och slog krokar kring min Anna, som verkligen är en vacker flicka? Men det gör detsamma. I dag mig i morgon dig. Vad är det hos Brita Billman, som du finner så behagligt?

— Alltsammans.

— Alltsammans? Gott. Eljest pekar hennes näsa en smula mot himlen. Och håret är lika stripigt som majorens. Men du är en dummerjöns. Vad vill du göra för din älskade?

— Jag vill simma till Bånga och hämta hennes syskrin, som länsman satt sigill på. Jag ska binda fast det på huvut så att det inte blir blött. Dessutom vill jag hoppa ned här från hällen, eftersom Gellin påstod, att jag skulle bryta benen av mig.

Barbro sade:

— Det tyckes mig vara ett fullgiltigt kärleksprov. Om magistern störtat sig på huvut utför hällen, så hade han krossat mitt hjärta lika visst som han krossat sin skalle. Bered plats för herr Robert Fielding.

Åskådarna trängdes till höger och vänster om stupet. Brita Billman gömde sig bakom klockstapeln, och oxhandlare Gellin, som led av svindel, knep ihop ögonen och stånkade. Robert Fielding drog av sig rocken och västen men när han även lossade på livbältet, blev änkenåden Schager förtörnad och hotade att föra sina flickor till Herrlestorp. Fielding gick några steg tillbaka tog sats och sprang över hällen, som sluttade sakta som en språngbräda. Han kom verkligen på huvudet men en eller två famnar utanför stenarna, där vattnet är ganska djupt. Efter några ögonblick kom han åter upp till ytan, sam i land och började kläda av sig för den långa simturen. Änkenåden ropade:

— Tillbaka, mina flickor! Lotten! Eva! Tillbaka!

Och hon grep dem i kjolarna och drog dem från hällkanten. Barbro strök henne lugnande över armen och sade:

— Hennes nåd skall inte vara orolig. Robert Fielding är varken så vacker att hans blotta åsyn kan tända någon otillbörlig låga, ej heller så ful att man behöver sky honom. Och den enda, som kan ha något intresse av hans skapnad, sitter där i klockstapeln och håller händerna för ögonen.

Hennes nåd trädde två steg tillbaka neg och sade:

— Fru bergmästarinnan skämtar något fritt. Men anständighet har sina gränser, som jag gud vari lov fick lära i min barndom. Och vad mig och mina flickor beträffar, så ha vi på sista tiden varit utsatta för de otroligaste chikaner. Vem som framkallat dem, överlämnar jag åt min nådiga att gissa.

— Herr kyrkoherde! ropade Barbro, lämna nu åt flickorna att beundra den där gynnaren och låt oss ägna vår uppmärksamhet åt hennes nåd. Det tycks, som skulle hon ha åtskilliga klagomål att anföra inför rätten.

— Det har jag, sade hennes nåd. Och ville kyrkoherden ta i tu med saken, så begär jag inte bättre.

— Till saken! sade kyrkoherden. Till saken.

Även herr Gellin trädde nu in under rättens lövsirade tak. Hans feta ansikte blossade, och ögonlocken med de långa mörka fransarna klippte oroligt.

— Är det så, sade han, så ska jag ha mitt ord med i laget. Det vet jag nog, att det är mig, hennes nåd klagat på. Men nu vill jag veta, vad hon egentligen har emot mig?

Hennes nåd drog åt sig sin silkeskjol, som av nötning och ålder var tunn som ett flor och på sina ställen ännu tunnare. Hon var ofantligt lång och smal och svart, hennes huvud var alltför litet både i förhållande till den långa gråa veckiga halsen och den stora raka, skarpa näsan. Hon var i ett tillstånd av utomordentlig vrede eller snarare förtvivlan. Lotten betraktade oxhandlaren med smäktande blickar och gjorde alls ingen hemlighet av sina känslor för hans feta person. Hennes nåd kände fuller

väl, att hon stod ensam mot alla, ett föremål för löje och förakt. Men hon gick till anfall med ett beundransvärt raseri, och hennes stämma var stark som en tranas. Hon skrek:

— Oxfösare! Oxfösare! Dräng, som vallat mina kreatur och sprättat min salig mans gödsel! Han var nämligen dräng, min fru, dräng på Herrlestorp då salig kammarjunkaren levde. Jag är fattig och Gud vet nog, vem som ruinerat mig. Men hellre än att giva min dotter åt en sådan, grov, okunnig, plump, tarvlig luns, hellre såg jag henne svälta ihjäl.

Nu ropade Sundin.

— Det här ska du inte tåla, bror Gellin. Den där gumman är alltför struntförnäm. Sanningen att säga så har hon länge varit en förargelse för hela socken. Vi, som gubevars inte äro välborna, oss behandlar hon som riktiga bassar. Nej, var inte blyg, Gellin. Det är fler än du, som ha en gås oplockad med gumman.

Och det såg verkligen ut som om raslingarna, hur dåliga betalare de än eljest voro, skulle vilja göra upp räkningen för gammal ost. De började trängas kring gumman begagnande den finten att skämtsamt skuffa varandra, varvid den skuffade kom att ge gumman en ofrivillig knuff åtföljd av ödmjuka bugningar och nya ofrivilliga knuffar. Men Gellin sträckte ut sina väldiga trädstamstjocka armar och trängde orostiftarna åt sidan.

— Låt henne vara. Elaka gummor ska det alltid finnas, och den här är väl inte värre än andra.

Han vände sig därpå till hennes nåd och sade med en viss sorgsen ödmjukhet:

— Det är sant, att jag är oxfösare, som man säger. Och nog har jag tjänat dräng på Herrlestorp och till på köpet fått stryk av salig kammarjunkaren. Men jag har i alla fall lärt mig, vad som passar sig. Jag kan dansa pas de deux, om det gäller. Och när jag for till Herrlestorp härförleden för att fria, hade jag blå frack och gula byxor och grön väst och vita handskar. Att de djäklarna sprack är inte mitt fel utan den satans buntmakarens. Och att hennes nåd kom på mig med att pussa Lotten i förstugan —

— Det är inte sant! ropade hennes nåd. Han ljuger. Han antastade min dotter, det gjorde han den lurken. Men jag skulle tro att jag lärde honom goda seder —

Herr Gellin gned förlägen sin kind, som verkligen bar spår av misshandel. Anton Sundin, som med grämelse bevittnade sin dibroders och bordskamrats nederlag, ställde sig vid hans sida. De båda herrarna, som var för sig mätte tre modiga alnar kring midjan togo sig präktigt ut bland dessa spinkiga ungdomar.

— Min nådiga fru Barbro, utropade herr Sundin och riktade med knuten näve ett väldigt slag mot sitt bröst. Skall Frötjärn vara ett bo för kuttrande turturduvor eller ett ugglenäste? Ska våra ömma fraser överröstas av den där gummans kraxande? Gellin är timid som en liten flicka. Men kysen, som han gick miste om på Herrlestorp, den ska han få på Frötjärn och det mitt för nästan på hennes nåd. Pojkar och flickor, jag uppmanar er inte att bruka våld. Men ställ er så att gumman inte kan klösa de här turturduvorna. Se så, bror Gellin, se så, lilla Lotten! En kyss inför prästen är lika god som trolovning i kyrkan.

Nu omgavs hennes nåd av bugande ynglingar och nigande flickor, som under ständigt upprepade hövlighetsbetygelser drevo henne steg för steg utför hällens sluttning. Emellertid grepos de båda älskande av sådan blyghet, att de sprungo åt var sitt håll. Men Sundin fattade ett stadigt tag i sin dibroders axlar och Brita Billman fångade Lotten, slog armarna kring hennes liv och släpade henne fram till den förlägne älskaren. Och prästen i Raslinge gnuggade sina händer och räknade redan i tankarna den summa, som vigseln, och bröllopskväde borde inbringa. Ja, han började redan hamra och fila på ett ode, lämpligt att läsas vid den förstföddes vagga.

Då ropade hennes nåd:

— Bergmästarinnan! I all min fattigdom har jag uppfostrat mina döttrar efter deras stånd och min salig mans föreskrifter. Jag har svultit mig till skinn och ben för att giva mina döttrar en uppfostran, som anstår välborna människor. Nu stjal ni, fru Barbro, ni stjal lika bra som er man bergmästaren —

Barbro reste sig med någon möda och lämnade högsätet. Leken upphörde för ett ögonblick, men när Barbro befallde ungdomarna att släppa fram hennes nåd, vägrade de. Pojkarna ropade:

— Vi ha allesammans friat till Lotten eller till Eva eller till båda. Och ha vi inte friat, så ha vi åtminstone bjudit dem till dans. Eller vi ha bjudit dem att ro med oss på sjön eller att rida med oss på vägarna eller vandra med oss i skogen. Och alltid var gumman för stursk, alltid gav hon oss skam, alltid höll hon dem innestängda, fast det är de vackraste flickorna i socken. Nu skall hon näpsas.

Barbro ropade:

— Hör hit, mina trogna! Ekmarck, Schager, Fielding! Kör bort de där tokarna, vräk dem ned från hällen.

Hon tog hennes nåd vid handen och förde henne fram till Lotten, som ångerfull gömde sig bakom kära mor. Barbro tog åter plats i högsätet. Hon sade:

— Det vore i sanning kortsynt att förneka hennes nåd rätten över döttrarna. Har inte hennes nåd förlorat allt utom sin välborehet? Och har hon inte offrat allt för att åt sina döttrar bibehålla denna skatt?

— Det hörs, svarade hennes nåd, att fru Barbro själv tillhör en god familj, fast hon funnit det lämpligt att gifta sig med en ofrälse. Herr Rygells ofantliga rikedomar kan ju också ursäktat mycket. För resten känner jag rätt väl till släkten Backe och min salig farmor räknade kusinskap med en viss ryttmästare Backe på Västgöta kavalleri.

Jag anhåller därför att få kalla min nådiga kusin.

Barbro steg upp och neg. Därpå sade hon:

— Kusin bör i alla fall betänka, att den här hederlige Gellin är ett gott parti för Lotten. En oxfösare i våra dagar har lika lätt för att köpa Herrlestorp som salig kammarjunkaren för att sälja.

— Kusin, svarade hennes nåd, gör mig säkert inte den oförrätten att tro mig fal för pengar. Jag gick i åtta år och väntade på att några förmögna släktingar, vilkas namn jag behåller för mig själv, skulle sända mig den penningssumma, som skulle ha räddat Herrlestorp. Det var en summa som inte betydde särdeles mycket för mina släktingar, men vad den betydde för mig, kan kusin tänka sig. Jag var verkligen så ivrig att jag varenda dag i ur och skur gick ända till Raslinge vägskäl för att hämta postväskan. Men det kom inga pengar, kusin, och så småningom upphörde jag att vänta. Jag har sedan funnit, att fattigdomen inte är så svår, om man bara håller fast vid, att man är vad man är. Det vill säga en smula bättre än förste bäste, som råkat ha pengar till ett par lackskor.

Härvid pekade hennes nåd på herr Gellin som verkligen och till sin egen plåga sprättade omkring i ett par lackskor. Oxhandlaren förstod anspelningen och som lackskorna till på köpet klämde honom gruvligt, förlorade han alldeles tålmodet.

— Det är sant, sade han, att jag gärna ville gifta mig med Lotten Schager och det mest för hennes egen skull, eftersom hon är en fattig flicka. Men inte har jag tid att tvista med gumman. På Ånsta har jag åttio par oxar, trettio kor och mer än två hundra ungnöt, som ska söderut. I tre veckors tid har jag stallfodrat hela driften bara i väntan på att den där nippetippan skulle säga ja och gumman amen. Men nu gitter jag inte vänta längre. Det kostar för mycket, och folk gör narr av mig både här och nere i Östergötland.

— Herr Gellin, sade Barbro, ni skryter verkligen som en tölp med edra rikedomar. Jag tror att jag måste giva kusin rätt. Kom närmare, herr Gellin, så att jag får läxa upp er.

Oxhandlaren trädde in under lövtaket, ovillig och trumpen. Barbro sade:

— Är det sant, att ni skall driva åttio par oxar och två hundra ungnöt här förbi.

— Det är sant, sade Gellin, och det är den största drift, som någon har hört talas om här på trakten.

— Och hur lång tid tar det att fösa driften från Ånsta till Frötjärn?

— Sex timmar vid pass.

— Gott, sade Barbro, jag lovar att ni i afton skall dansa trolovningsvalsen med Lotten Schager. Gör nu som jag säger. Kör ofördröjligen till Ånsta och sätt genast i gång. Ni kan då hinna till Stenby backar vid tiotiden. Så länge skall jag försöka att kvarhålla hennes nåd och Lotten på Frötjärn. När nu Herrlestorpsskjutsen kommer i backen, ska ni sätta oxarna i gång. Först sakta och varligt, men då vagnen kommit tillräckligt nära, ska ni laga, att djuren på ett eller annat sätt oroas. I mörkret kommer faran att te sig större än den är. Tre hundra råmande och klampande kreatur kan väl skrämman nåden, och då blir det herr Gellins sak att rädda dem ur faran.

Gellin sade:

— Ja, frun är knipslug. Men vem ska jag få att sätta stingen i kritererna? Inte kan jag anförtro en sån sak åt drängarna.

— Tag då någon annan till hjälp.

Herr Gellin vaggade betänksamt av och an. Han sade:

— Det är farligt det där. Att valla kriter i mörker är svårt nog ändå. Och hur ska en veta, att de inte komma till skada eller kanske trampa ihjäl någon stackare?

Barbro svarade:

— Något måste man väl våga, när man är så hjärtans kär som herr Gellin. Se bara, hur Lotten smäktar!

— Det gör hon, sade herr Gellin och slog blygsamt ned sina ögon. Jag bryr mig inte om kreaturen, en ox mer eller mindre betyder ingenting. Men en får tänka på folket, som går på vägen.

Barbro sade:

— Vem driver omkring på vägen så sent? Någon drucken luffare kanske, som varken hittar hit eller dit —

När klockan slog två på dagen trädde herr Anton Sundin inför domstolen, slog med sin ekkäpp ett dånande slag i hällen och sade:

— Nu är det jag, fru Barbro, som bjuder och befaller. Bordet är dukat och så fyndigt placerat under fruktträden, att när den tiden kommer, desserten bjuder sig själv. I köket har jag styrt efter bästa förmåga och genom att slå kökspigan på benen med den här ekkäppen har jag tilltvungit mig lydnad. Min vördige broder i Backus, greve Ulrich, har i källaren avprovat vinerna. Och den token Hugo Schager har strött sina blommor över bordet. Så uppmanar jag envar att följa mig till bords. Men den där galningen, som sam till Bånga efter ett syskrin, skall sitta vid min högra sida. Jag inbillar mig nämligen, att han måste ha en förträfflig matlust. Och sådant smittar alldeles som tapperhet i fält.

Herr Sundin slog ännu ett dånande slag i berget, betraktade den lättsinniga församlingen under rynkade ögonbryn och skred med värdighet utför hällen. Han satte sig under ett päronträd, det enda vars frukter voro fullt mogna och som därtill

hängde frestande nära. Pekande med käppen utdelade han platserna runt kringbordet. Slutligen gav han prästen ett lätt slag på skuldran sägande:

— Nu är det din tur, bror, men kort.

Prästen läste bordsbönen, vid amen sjönk herr Sundin plötsligt ned på sin stol, suckade och satte skeden i soppan. Han åt under tystnad och gjorde endast då och då ett avbrott i skedens gång för att med stigande förvåning betrakta sin granne, Robert Fielding. Slutligen skakade han på huvudet och sade:

— Hur jag saknar min vän Gellin! Den där ynglingen infriar på intet sätt mina förhoppningar. Låt honom sätta sig därnere bredvid Brita Billman, och kom du i stället hit, min käre präst. Du inger mig förtroende.

Saken ordnades och han vände sig till Barbro.

— Min nådiga anar säkert icke, vilken njutning det är att äta mycket. Först och främst är det en njutning för gom och buk, men jag fäster dock mera avseende vid själens tillfredsställelse. Genom att äta mer och bättre än andra blir man stolt, högdragen, ädelsinnad och får en fast förtröstan till sin egen förmåga. Man blir också överseende och mild mot andra, för så vitt de inte förstöra matron. En spinkig hallunder väcker alltid medlidande och munterhet och förljuvar på så sätt tillvaron. En sådan där skägglös mager pilt tänker alltid på någon flicka. Hon är min, tänker han, vid gud är jag inte en kaxe. Det är kärleken, min nådiga, om vilken ni pratat alltför mycket strunt. Jag har placerat de där fåfänga barnen så, att de skola få de sämsta bitarna, men hennes nåd ska inte tro, att de ens misstänka mitt försåt. Nej då. Jag har fångat honom, tänker flickan. Han föredrar mig framför andra. Jag måste vara bra bedårande. Det är kärleken, min nådiga, som i sanning är blind. Ty om fångsten skulle vara enögd som Rygell, eller mager som Hamrin eller fet som jag, så är det lika. Fåfänglighet.

Han försjönk nu i djupa tankar. Hans grannar lämnade honom i fred, om de också då och då måste förvåna sig över den råga, som ständigt förnyades och ständigt försvann från hans fat. Likväl tycktes han icke vara vid gott mod, och efter den första köträtten brast han ut i en klagande suck eller snarare gäspning.

— Nej, min nådiga, jag kan verkligen inte trösta mig över det öde, som drabbat min dibror Gellin. Prästen tillfredsställer mig ingalunda, ehuru han troligen haft goda anlag. Min nådiga måste betänka, att ätandet i och för sig icke förskaffar oss det fullständiga välbehag, som jag nyss i mitt övermod antydde. För att verkligen känna sitt värde, sin styrka, sin förmåga måste man äta i kapp med en värdig medtävlare. Gellin var en sådan. Han hade förmågan att egga min stolthet. Ett färserat kalvhuvud var under hans kniv inte mer än en fransk ärta. Han åt med beundransvärd lätthet. Han stänkade en smula mot slutet, men det var mera de besvärliga armrörelserna, som tröttade honom. Jag erbjöd mig en gång att mata honom, skära för och stoppa i mun. Sannolikt kunde jag ha hållit på hela kvällen. Men när jag såg, att matvarorna började tryta på bordet, blev jag ursinnig, drog undan stolen, så att han satte sig tämligen hårt och hjälpte honom inte på benen, innan jag själv förtärt resterna. Det är så. Den som lyckas tillskanska sig de bästa bitarna vid en måltid, måste erfara en segrares glädje. Eljest är han en förkonstlad och löjlig person, sjuk till både kropp och själ.

Han lade sina armar skyddande kring fatet med kycklingar, och då prästen sträckte på halsen för att över hans axel skärskåda de läckra djuren, blåste Sundin honom föraktligt i ansiktet.

— Nej, inte du! Gellin skulle i en blink upptäckt det fetaste, vitaste, möraste bröstet, och hans gaffel skulle som en blixtnedslagit ned på fatet. Vad jag saknar dig, Gellin! Vilken glädje har jag av det här lena, mjälla, välstekta stycket, då ingen i denna församling förstår att avundas mig? Om jag vore tio år yngre, skulle jag bland de där ungdomarna utvälja en cumpan, som jag skulle uppfostra. Och sannerligen skulle jag inte vårda och vakta honom som min ögonsten. Men jag vågar inte, min nådiga. Ty ginge det med honom som det gick den värdige Gellin den dagen han varit på Herrlestorp, så skulle mitt hjärta brista. Redan vid tredje rätten steg han upp från bordet, ställde sig framför spegeln och frågade i bedrövad ton, om han verkligen hade hängande kinder.

— Sundin, sade prästen, du är köttets träl, och troligen är det du, som lägger ärgiga rundstycken i kollekten. Likafullt vill jag komma dig till hjälp. Hugo Schager, som du givit en aldeles för dålig plats, är säkert en yngling efter ditt sinne. Jag har givit akt på honom. Han äter som om han aldrig sett mat förr, vilket också är möjligt. Ty på Herrlestorp finns det varken smör eller ost, det vet jag bäst som får tionde från alla gårdar utom från Herrlestorp. Men nog kunde han säga ett enda fattigt ord åt min dotter Anna, som är hans bordskamrat och den nättaste flickan i Raslinge. Åtminstone kunde han räcka henne såsskålen. Minsann är inte tösen gråtfärdig, därför att hon fått en sådan tungus till kavaljer.

— Det tror jag inte, grymtade Sundin. En person, som känner latinska namnet på kronärtskockor men inte det fransöska på en kastrerad tupp, inger mig litet förtroende. Glömmer han mamsell Anna, så beror det väl på, att hon inte är så grann som prästen tror. Nog har han en flicka i tankarna.

— Schager! ropade Alexander Fielding. Vem har du i tankarna? Bekänn!

Och runt bordet ropade hela flocken, att Hugo Schager nu äntligen skulle bekänna. Han lade mycket ordentligt från sig kniv och gaffel, knäppte händerna och sade:

— Jag tycker om en flicka, men jag vet inte vem. Jag vet bara, att hon inte finns här. En dag kommer hon väl gåendes eller åkandes upp till Herrlestorp. Då skall jag

skicka ut Lotten och Eva att taga emot henne. Själv går jag in till kära mor och säger: Nu mor, är hon här.

Flocken ropade i korus:

— Nu mor, är hon här!

— Vidare! sade prästen. Är det kära mor, som ska fria?

— Nej, jag skall nog fria själv, när den stunden kommer, men så långt ha vi inte hunnit. Å, jag ska gå med henne i parken, och vi ska tala om allt möjligt. Och jag ska fråga Lotten och Eva, om hon brukar rent linne och eljest är snygg och proper. Och jag ska fråga mor, om hon är hövlig och ödmjuk mot de gamla. Jag ska noga betrakta hennes händer och lägga stor vikt vid att de äro långa och smala och lätta. Det trivs blommorna bäst med. Och slutligen ska jag föra henne in i drivhuset. Då får jag se, om hon tycker om blommor.

— Om hon tycker om blommor! upprepade kören.

— Sedan! ropade prästen. Du är alldeles för långsam. Ännu har jag inte hört några smällar i buskarna.

Hugo Schager rodnade.

— Nej, sade han, jag tänker inte kyssa henne före trolovningen. Och det är så långt dit. Jag måste ta noga reda på hennes släkt och hennes vänner. Sedan begär jag mors samtycke att besöka hennes hem. Och har nu allt utfallit till belåtenhet och har jag erhållit hennes föräldrars samtycke, då ska jag fria.

— Då ska han fria! ropade kören.

— Äntligen! sade prästen. Ja, du var alltid långsam, jag minns det från läsningen. Du kunde dina stycken, men hann aldrig till slutet på trosbekännelsen. Nu ha vi varit på bröllop, och jag har kanske fått en styver för mitt bröllopskväde. Och du har gästat släkten, och alla tokar i bygden ha dansat med bruden, och du återvänder en afton till Herrlestorp. Vad gör du då?

— Vad jag gör? sade Hugo Schager och smålog. Jag går till mina drivhus. Å, hur jag ska hoppa ur vagnen och springa ned till mina drivhus! Står inte mor på trappan och tar emot min hustru? Kan hon begära bättre? Nej, nu börjar för mig sötebrödsdagar. Kära mor behöver inte längre mitt sällskap. Jag kan stanna hos blommorna från bitti till sent. Men varje morgon ska jag lägga friska blommor på min hustrus huvudkudde. Då blir hon väl nöjd.

— Då blir hon väl nöjd!

— Vad du är dum, Hugo Schager! Och dig har jag givit godkänd i kristendomskunskap! Hur ska det gå, när du glömmer att komma till middagen? Hur skall det gå, när du glömmer hennes namnsdag? Hur skall det gå, när du glömmer att ge lilla frun godnattskysssen? Hur skall det gå, när du slutligen glömmer, att hon alls existerar?

— Jag har nog tänkt på det, svarade Schager allvarligt. Jag har tänkt, att jag kanske en vacker dag skulle glömma henne och allt annat. Ty det händer mig, när någon sällsynt växt blommar, att jag glömmer allt annat. Ja, hur ska det gå?

— Hur ska det gå? inföll kören i bekymrade och jämrande tonfall.

Hugo Schager kisade med ögonen och smålog skälmskt och vemodigt. Han sade dröjande:

— Jo, så här. När jag äntligen trött och yr tumlar ut ur mitt drivhus, då sitter min hustru på bänken under hängasken. Jag kan bara se hennes kjortelrand och går därför ett stycke ned i parken för att se henne hel och hållen. Och där sitter hon så nätt på bänken. Och bredvid henne sitter min hjärtevän Alexander Fielding. De krama varandras händer och lägga huvudena på sned. Och nu får herr kyrkoherden höra hur det smäller i buskarna.

— Hur det smäller i buskarna! jublade kören. Men hennes nåd knackade med sina gulvita skarpa knogar hårt i bordet och ropade:

— Var du alldeles lugn, min Hugo. Jag ska nog hålla ögonen på den gemena människan. Och du Alexander Fielding, du sätter inte vidare din fot på Herrlestorp!

— Skäms Alexander! Skäms Alexander! ropade kören och skrattet blev hejdlöst, mest därför att hennes nåd tycktes ta allt för kontant. Men nu visade det sig, att även Alexander tog saken allvarligt. Han sprang upp från bordet, hans ansikte var blekare än vanligt, och den svarta locken ringlade som en mörk orm över pannan.

— Skam över dig, Hugo! Är jag inte din bästa vän? Ha vi inte slagits som pojkar? Har jag inte beundrat dina blommor? Har jag inte delat dina fattiga styvror och du mina? Varför skulle jag göra dig ett sådant ofog?

Schager sade:

— Förlåt mig, Alexander. Du är förvisso min hjärtevän, men just därför låg du mig närmast i tankarna —

— Skäms Alexander! sjöng kören. Och flickorna, som nästan alla hade skäl att hysa agg till Fielding, tröttnade icke att banna honom och en och annan passade på i villervallan att nypa honom eller sticka honom under bordduken med gaffeln. Fielding betraktade dem med lugnt och upphöjt förakt.

— Alla de där flickorna, sade han, har jag kysst. Därför sticka de mig nu med gafflar. Men om jag tog en av dem, vilken som helst och förde henne avsides ned till stranden och bad henne kyssa mig, så skulle hon icke tveka. Det är ont när kvinnor samlas. Min farfar, som förde en fregatt mellan Elfenbenskusten och Västindien, brukade säga, att en vilde i kajutan är mild som ett lamm, ömsint och tjänstvillig, men hopade i lastrummet bliva de till ulvar. Vem av er, jäntor, har inte viskat Alexander, käre Alexander, och nu sticks ni med gafflar —

Men ju mer han bannade, desto ilsknare stucko de, och slutligen måtte han byta plats med magistern. Ekmarck sade:

— Käck blir gäck, min Alexander. Du tror att du har krossat hjärtan. Men du har bara varit en fruntimmersspegel, och när dina ögon bli matta, ska du nog märka, att ingen vill spegla sig. Du har gått ur hand i hand och nästa gång blir det bättre, sa prästen efter provpredikan.

— Nu har jag fått mitt, sade Alexander, och lämna mig nu i fred. Alla ha vi bekänt och lagt våra kort på bordet. Till och med kyrkoherden har beskrivit, hur han går under oket och drar tröskverket efter tio guds bud. Men fru Barbro har ingenting sagt.

— Fru Barbro har ingenting sagt! ropade kören.

Barbro, som suttit djupt böjd över bordet med armarna hårt tryckta mot bröstet, spratt till och såg sig omkring. Hon tyckte att alla dessa ögon glänste av elakhet. Hon sade:

— Kära vänner, jag kan inte —

— Fru Barbro! Fru Barbro! sjöng kören.

Hon blev plötsligt så rädd, att hon endast med möda kunde hålla sig kvar på stolen. Blodet sköt upp i huvudet och nästan bländade henne. Hon såg ett stort blodrött fält och däri svarta gestalter, som oroligt och hotande rörde sig av och an. Magistern sade:

— När oxen vädrar klöver så råmar han. Lämna fru Barbro i fred. Det är inte hennes tur.

— Nej, sade Alexander Fielding. Det är aldrig fru Barbros tur. Sanningen att säga har hon skickat mig som en dräng och en gång narrat mig att fjäsa för en piga. Men hennes tur blev det aldrig.

Och kören ropade:

— Fru Barbro! Fru Barbro!

Då reste sig greve Ulrich, hans hjässa sken vinröd under det vita håret. Ögonen glänste av friska tårar. Han betraktade grevinnan Vivecka, som tung och stillsam tuggade och svalde. När hon hörde sin mans röst, gjorde hon ett försök att lyfta de svullna ögonlocken.

Greven sade:

— Fördöme mig, skulle det inte vara min tur? Här breder ungdomen ut sig som vildskott, och vi gamla väl ympade och tuktade aplar stå i skymundan. Är detta ett kärlekshov, och min Viveckas namn blir icke nämnt? Fi donc, mina vänner, jag hör inte annat än kärlekskval och beska bekymmer. Men jag, som levat lycklig var dag alltfrån den tionde juni anno sju, jag skulle ingenting säga?

— Han borde ingenting säga! upprepade kören, på ett försmädligt sätt förvanskande herr grevens ord. Men greven tystade larmet med en majestätisk åtbörd. Han stack vänstra handen under rockskörten och lät den högra beskriva smeksamma rörelser över grevinnans huvud.

— Min Vivecka, sade han med darrande röst, som dessutom stördes av en lätt hicka. Din ömhet har varit outtröttlig, din godhet utan gräns. Hinc illæ lacrymæ, som sannerligen äro tacksamhetens och glädjens. Jag bekänner att jag endast en gång i mitt liv misströstat om din kärlek. Minns du Vivecka? Det var anno adertonhundra och trettioett. På våren. Vi voro den tiden nödgade att bo i en liten stuga nära Gårsnäs, densamma vi bebodde efter branden. Det var en vårdag, mina vänner, fast ganska ruskig. Usch ja då! Jag hade varit ute på jakt, jag hade ingenting fått, klockan visade tre kvart på ett och ett var vår middagstimma! Jag släppte spår och allt och sprang för brinnande livet. Ty Vivecka tycker inte om att vänta. Klockan ett slår jag upp dörren och skyndar med öppen famn mot min Vivecka. Men vad möter mig? En surmulen uppsyn, en ordknapp hälsning. Och vad värre var, ett odukat bord.

— Vad värre var, sjöng kören, ett odukat bord.

— Ja, mina vänner, jag erfor ett stort missmod. Jag yttrade icke ett ord, inte en förebråelse. Jag satte mig vid fönstret och rensade min bössa. Och den ena tanken bittrare än den andra plågade mig. Det är slut, Ulrich. Hon bryr sig inte om dig. När du i skog och mark förgäves söker skaffa lite vilt till huset, ger hon dig tusan. Hon sitter här hemma och tänker. På vad? På vem? På lyckligare tider, på glada ungdomsvänner. Det är slut. Hon håller inte längre av dig. Efter tjugufyra års äktenskap har hon redan tröttnat på din person.

— Efter tjugufyra år hade hon redan tröttnat, sjöng kören. Men greven slog plötsligt ut med armarna, rynkade ögonbrynen, reste sig på tåspetsarna och gjorde en hotande och föraktfull åtbörd.

— Stopp! Nu gläfser ni för tidigt ni lättsinniga valpar. Min Vivecka hade alls inte tröttnat, hon har inte tröttnat än i dag. Jag satt där och tjurade, och minsann om jag inte frös av sorg. Men hur byttes inte sorgen i glädje, när Vivecka äntligen kröp fram med sanningen! Hur många gånger ha vi inte skämtat sedan dess och raljerat över Viveckas svalnande kärlek! Ty förklaringen, mina vänner, var mycket enkel: Det fanns inte en brödkant i stugan.

— Det fanns inte en brödkant i stugan! jublade kören. Men Anton Sundin tog ett fullmoget päron från greven, skalade det med öm omsorg och räckte grevinnan. Han skakade bekymrad på huvudet.

— Vad säger du, präst? Är han klok, greve Ulrich? Driver han med oss? Kan två gamlingar finna det skämtsamt att gnaga på en brödkant eller att till och med sakna den? Fördöme mig om jag det tror.

Prästen sade:

— Ett långt liv är ett lyckligt liv. Sorgen kan väl kappas med kärleken en stund. Men segern är viss. Jag har jordat för många, för att jag skulle tvivla på den saken.

När prästen sagt detta, stötte en tallrik mot glas, silver klirrade, en stol föll. Det var Karl Hamrin, som reste sig. Han stödde båda händerna mot bordet och böjde sig fram, så att han kunde se prästen i ansiktet. Han nickade åt prästen och slöt trött och långsamt ögonen.

— När du om en månad eller två skovlar jord på den här skallen, bror, så skall du besinna, att jag icke tänkte som du. Jag känner dina fraser. Men om mig skall du inte säga: den förtidigt hädangångne. Du skall säga: Han levde i trettioåtta år, det var honom nog. Ja, det var honom mer än nog.

Han lämnade bordet och gick stödd mot sin käpp från blomstergrupp till blomstergrupp dröjande längst vid de starkt doftande blommorna, rosor, kaprifol, jasmin. I likhet med Hugo Schager älskade han blommor. Men han kände icke deras namn, ej heller förstod han deras skötsel eller kände deras egenskaper. Han lät dem stryka över ansiktet, och då han träffade blommor med rätt stark doft, gnydde han sakta av välbehag, surrade som en humla.

Vid bordet följde man honom med medlidsamma blickar, väl vetande, att han var dömd och att tvinsoten snart skulle sträcka honom till marken. Även Barbro följde honom med ögonen.

Men när hon nu till hälften vände sig om på stolen, varnade hon i början av trädgården en gestalt, som långsamt och osäkert trevade sig väg mellan terrassens rosor. Hon grep hårt i bordskanten men släppte genast taget och sjönk ihop över bordet. Barbro Backes sista plåga tog sin början. Vad som skedde omkring henne blev till en viss grad otydligt. Hon mindes icke, vilka planer hon lagt, vilka anordningar hon träffat. Hon hade icke heller någon klar föreställning om det mål, som hon så länge längtat att nå. Stundens händelser blevo allt, och hon kunde icke överblicka orsak och verkan.

Hon hörde Sundin säga:

— Nu är jag, Anton Sundin mätt. Ho går då omättad från bordet.

Hon hörde, att man skrattade, och hon drog lydigt isär mungiporna och skrattade. Skrattet tystnade, och Barbro blev allvarlig. Prästen började bedja, och Barbro knäppte sina händer.

— Pris ske Dig, Herre, för vårt dagliga bröd. Pris ske Dig, som kläder den arme, helar den eländige. Pris ske Dig, som leder den vilsegångne och upplyser mörkret. Pris ske Dig, att Du hugsvalar oss i vår dödsstund och giver oss ett evigt liv. Pris ske Dig, Herre och lovat vare Ditt heliga namn nu och i evighet. Amen.

Hon kände, när han gick förbi henne. Han gick alltjämt mycket långsamt, liksom trevande med fötterna. Hon kände varje steg. Hon räknade ut vilka stolar, vilka människor han passerade. När han stannade visste hon, att han stannat vid Hamrins övergivna plats. Hon hörde tvärs genom prästens röst, hur han reste stolen, det svaga frasen i gräset, en knapp som gnagde mot trä.

När prästen slutat hörde hon magistern säga:

— Du kommer som klockaren, Gert, när prästen sagt amen.

Gästerna stego fram till henne för att tacka för välfägnaden. Hon räckte var och en handen men förmådde icke resa sig.

Hon sade:

— Kära vänner jag kan inte —

De fattade hennes mening så, att hon måste göra les honneurs för den sistkomne och därför icke kunde lämna bordet. Par om par drogo de sig ned åt stranden eller upp på terrassen. Barbro Backe och Gert Bourmaister sutto ensamma till bords. De åto icke, drucko icke, talade icke, sågo icke på varandra. De lyssnade till varandras andedräkt.

Efter en stund började magistern gnida sin fiol. Han hade tagit plats på klockstapelns sockel. Lövtaket och karmstolarna flyttades undan och hällen förvandlades till en dansbana. Sulorna smällde mot stenen. Alexander Fielding kom springande i stora lätta steg uppför gången, han tvärstannade och bugade, så att den svarta locken fladdrade som en vimpel över pannan. Barbro förstod, att han ville bjuda upp till dans. Hon sade:

— Kära vän, jag kan inte —

— Och varför? frågade Fielding. Gert Bourmaister tröstar sig nog med karaffernas sällskap.

Hon såg på Gert Bourmaister. Solen lyste på hans slitna frack, som skiftade i violett. Själva ansiktet fick ett violett skimmer, och ögonen glänste med röda stänk i blått. Han var mycket mager, mycket böjd. Han omgavs av en djup skugga, som solstrålarna beströko med en violett färgskiftning.

Fielding lämnade dem.

Gert Bourmaister började viska. Han talade mycket lågt och långsamt. Hon kunde icke höra orden, men hon förstod, att han gjorde henne förebråelser. Orden voro henne likgiltiga, hon kunde i alla fall icke ordna dem. Men hon lyddes efter rösten. Och plötsligt sade han helt högt: Fru Barbro —

Hon kände icke igen hans röst. Den var hes och beslöjad, den liknade välborne herr Petter Backes röst, när han återvände från ett gott ölrus i Skara.

Hon sade:

— Herr Bourmaister kallade mig förr i tiden Barbro och du. Det lät så besynnerligt.

Ännu på Falla sade herr Bourmaister du. Du. Törhända i febern. Det ringde så länge i mina öron. Nu säger herr Bourmaister fru. Fru. Ack, det låter mera naturligt. Hör, hur magistern spelar! Jag har främmande i dag, och herr Bourmaister är välkommen. Nej, hör hur han filar på fiolen!

Hon reste sig och gick utför trädgårdsgången rak och lätt, med huvudet något framåtböjt, armarna hårt korsade under bröstet.

Gert Bourmaister stannade på sin plats. Han ställde ett par karaffer framför sig och började dricka. Han stirrade tanklöst upp mot himlen, som kvällsmörknade under långa, smala, vita molnränder.

Barbro dansade.

Hon steg uppför hällen, och den första hon mötte, var Karl Hamrin. Hon neg och sade:

— Låt oss dansa.

Hamrin svarade:

— Det blir väl min död, men fru Barbro vill jag inte neka en dans.

De togo varandra om livet och började dansa. När magistern såg detta par svänga uppför hällslutningen, saktade han sin stråke. — Fortare! Fortare! ropade Fielding, men han sade:

— Se då vem som dansar!

Nu stannade par efter par, Barbro och hennes kavaljer dansade snart allena på hällen. Efter tredje varvet sjönk Hamrin ned på knä vid klockstapeln och började hosta.

Barbro sade:

— Herr Hamrin orkar inte längre. Vem vill nu dansa med mig?

Kavaljererna trängdes omkring henne, hon valde icke utan lät sig tagas av den närmaste. Endast att hon sade:

— Av herr Hamrin kan man inte begära så mycket. Nu vill jag dansa fortare, ja, mycket fortare.

Men hennes kavaljer råkade vara herr Anton Sundin, som icke var i stånd till särdeles raskhet. Efter en stund sade Barbro:

— Nej, jag kan inte —

Hon gjorde sig lös och sökte en ny kavaljer. Dansen gick som bäst och ingen var ledig. Då började hon dansa för sig själv som en liten flicka, den ingen söker. Hon satte händerna i sidorna och rörde sig till en början mellan paren på hällens mitt. Ensam hade hon svårt att styra och svårt att hålla balansen, hon vacklade fram och tillbaka och stötte mot de dansande. Magistern upphörde då att spela. Han pekade på solen, som redan snuddade vid Hilleborns skog.

— Låt oss sluta.

Barbro sade:

— Kära vänner, jag kan inte —

Prästen grep henne kring handlovarna och såg strängt och forskande in i ögonen. Men Barbro gjorde sig lös, hon lade armarna kring prästens hals och ropade:

— Spela, Ekmarck, spela! Herr kyrkoherden har bjudit upp.

Det tycktes dem alla övermåttan lustigt att se en präst dansa. De klappade i händerna och ropade:

— Prästen ska dansa! Spela, Ekmarck, prästen ska dansa!

Prästen rodnade av förargelse, han menade, att de icke tilltrorde honom skicklighet i dansen. Han ropade:

— Hör, I, glop! Fråga mamsellerna i Uppsala, om det fanns make till katiga ben åren trettio till trettiofyra, då jag blev prästvigd. Och för att I äntligen ska få se en dans, vill jag dansa.

Han fäste upp sin rock, som var alltför lång, han började med en gallopad över hällen, svängde Barbro ett varv över branten och föll in i schottisch. Han gav vidare prov på polkamasurka, rheinländer och varsoviene. Han glömde alldeles sin dam, tänkte endast på att visa de där gloparna, vad han förmådde. Också skördade han mycken berömmelse, men när han slutligen släppte Barbro vid klockstapeln, föll hon handlöst och som en död in mellan bjälkarna. Yr och upphetsad av dansen började han nu skrika och jämra. Han sprang ned till stranden för att blöta sin näsduk. När han återvände hade Barbro redan vaknat och satt upprätt på sockeln. Hon tog hans näsduk och höll den en stund framför mun. Därpå rullade hon den samman till en boll och slängde den in under träden. Hon reste sig upp och sade:

— Herr kyrkoherden är en förträfflig dansör. Vem vill nu dansa med mig?

Prästen gav ett tecken åt magistern, att han skulle gömma sitt speleverk. Han sade:

— Det blir snart mörkt, och Kroken är inte god att befara i mörker. Låt oss nu fara hem.

Han tog farväl av Barbro. Hon smålog och neg men yttrade icke ett ord. Greven och grevinnan togo farväl och ännu några av de äldre. Barbro smålog och neg, men yttrade icke ett ord. Först när hennes nåd Schager tog avsked, vaknade hon upp och blev mycket orolig. Hon visste icke varför, hon sökte i minnet men hittade platt ingenting. Hon mindes endast, att hon måste hindra hennes nåd från att resa före klockan tio. Hon bad och hon sökte övertala utan att hitta några skäl. Hon vred sig oroligt hit och dit och strök med händerna över bröstet och över kjolen. I

kjortellningen hade hon stuckit in Rygells brev, det kom henne nu i handen. Och hon sade:

— Stanna, kusin. Bergmästarn skriver, att han kommer hem i kväll.

Hennes nåd uppfattade orden så, som hade Rygell utbett sig ett samtal. Hon var väl trött och utledsen på stojet men vågade icke vara ohörsam. Hon sade:

— Det är kallt. Om kusin tillåter går jag in i salen och lägger en patience till dess att bergmästaren kommer.

Förutom Hamrin, gubben Wendt och Sundin fanns det nu endast ungdom kvar på hällen. Barbro ville dansa.

— Det är mörkt, fru Barbro. Här kan ske en olycka, om de dansande komma för nära branten. Dessutom är jag trött, fingrarna krampa sig.

Hamrin, som ständigt var frusen, föreslog att man skulle reda till ett jättebål, stort som bålet på Falla. Så skedde. Ytterst på hällen restes ett väldigt bål och antändes. Hamrin erbjöd sig att spela. Han ställde sig med ryggen mot elden, lade fiolen under hakan och drog stråken först mjukt och långsamt, som om han besinnat sig. Så småningom filade han allt hårdare, allt gällare, allt hastigare. Han hade en stor vid rock och när han nu svängde kroppen i takt med musiken, fladdrade det svarta skynket som en stor nattfjäril framför elden.

Barbro dansade.

Hon sade:

— Ställ upp er gossar i en lång, lång rad och låt mig aldrig vila. Jag kan inte —

De lydde henne. Hon dansade med magistern, med Robert Fielding, med Hugo Schager. Men det var en tröttsam dans för kavaljeren. Barbro vacklade vid varje steg, hon vilade tungt över armen, fötterna släpade mot den skrovliga stenen. Magistern sade:

— Låt oss vila. Varför vill inte fru Barbro vila? Natten är lång, vi börja på nytt om en stund.

Men hon svarade:

— Jag kan inte —

Flickorna drogo sig en efter en ned i parken. Lotten Schager gick fram till henne och tog farväl. Kära mor hade tröttnat på att vänta. Hon böjde sig ned över henne och viskade:

— Hör nu upp, Barbro!

Hon svarade:

— Jag kan inte —

Hon stammade några ord, hon ville förklara varför hon icke kunde. Det plågade henne, att väninnorna drogo sig undan. Hon ville säga, att svedan i bröstet var olidlig, och att hon för den skull icke kunde upphöra att dansa. Men hon kunde icke forma tanken, än mindre orden. Hon kunde endast säga: Jag kan inte —

Och hon sträckte armarna mot Alexander Fielding.

— Alexander, viskade hon, käre Alexander —

Han tog henne under armarna och bar henne ett varv runt hällen. Han ropade till Hamrin, att han skulle sluta. Men den sjuke fann sig väl vid elden, fiolen surrade under hans öra som hundratals bi. Han tänkte: Slutar jag, så släcka de bålet och det blir tyst. Då är sommaren slut och allting slut.

Barbro låg på knä. Hon sträckte upp armarna och sade:

— Vem vill nu dansa med mig?

Då hörde hon någon ropa: Barbro. Hon vände sig åt alla sidor, men kunde ingen upptäcka. Och åter hörde hon: Barbro!

Och hon hörde magistern säga:

— Det är Bourmaister. Han är drucken. Tysta honom. Häv ut honom på vägen. Barbro upprepade:

— Vem vill nu dansa med mig?

Men kavaljererna, som sinsemellan rådgjort, hur de bäst skulle sluta den plågsamma leken och bringa fru Barbro till ro, fingo nu plötsligt annat att tänka på. Från Raslingevägen hördes ett buller, ett dån, vars orsak de i förstone icke kunde fatta. Det brakade och knastrade i ungsbogen, det smattrade mot vägens grus, det gnisslade över stenar och hållar. Och genom detta buller trängde som stötar ur ett jättehörn hundratals oxars råmande. Herrarna glömde fru Barbro, de sprungo ned genom trädgården. Under terrassen mötte de Billman.

— Det är Gellins oxar, sade han, driften har råkat vilse i mörkret. Oxarna tjesa som galningar. Värst är det för Herrlestorpsåket som kört fast mitt i driften.

Magistern tog honom under armen. Men Billman stötte honom åt sidan och försvann under träden. Han gick upp på hällen, han gick fram till Barbro och lyfte upp henne.

— Vill Barbro dansa?

— Ja, sade hon, jag vill dansa.

— Masurka, ropade han till Hamrin. Han grep henne i armhålorna och svängde henne upp och ner. Det blev ingen rätt masurka. Han gjorde varken steg eller svängar efter regler. Han kastade henne som katten kastar sin råtta. Han kastade och tog emot, han kastade och tog emot. Till sist lät han henne falla.

Han böjde knä bredvid henne och tog hennes huvud mellan sina händer.

— Det är tungt att dansa livet ur fru Barbro. Hon är seg som bergmästarn själv. Jag är också gammal nu och rår inte göra honom den sorgen. Men jag rår väl med annat. Vill Barbro dansa?

— Ja, sade hon, jag vill dansa.

Han lämnade henne. Efter en stund kom han tillbaka. Men Barbro såg nu, att det icke var Billman. Det var Gert Bourmaister.

Hon sade:

— Du gjorde mig så illa nyss, Gert. Hjälp mig upp. Jag vill sitta där vid klockstapel. Tack. Sätt dig nu här och håll mig i hand.

De sutto en stund tysta och lyddes till Hamrins spel. Gert sade:

— Hur han spelar, Hamrin!

— Ja, hur han spelar. Jag brukar eljest sitta här titt och tätt för att se skymten av Hilleborn, där du bor.

Han sade:

— Jag bor inte längre på Hilleborn. Bergmästarn har köpt gården, och jag fick befallning att packa mig undan. Nu stryker jag omkring på vägarna, som Barbro såg i morse.

— Ja, sade Barbro, jag mötte Gert, men det glömmet vi. I morgon skall jag åka till Hilleborn. Jag ska gå genom alla rummen. Jag känner dem på förhand, far har berättat så mycket om Hilleborn. Men jag ska gå genom alla rummen och genom flyglarna och genom rummet, där Gert legat sjuk. Och jag ska gå genom hela trädgården och i uthusen och stallet. Och när jag sett, att allt är präktigt, skall jag säga: Den här gården skänker jag åt Gert Bourmaister.

Han tog henne varligt i skuldrorna och drog henne framåt så att eldskenet föll över hennes ansikte.

— Det är då sant, vad Billman sagt mig? Att Barbro övergav mig inte därför att jag var fattig och Barbro nödder att hjälpa sin far. Utan därför att Barbro ville göra mig rik.

— Ja, sade hon och log mot honom. Var det inte bättre, att jag tog ledsnaden än att jag skulle tyngt Gert till dagarnas ända. Jag har alltid haft min lust i att giva. Syskonen gav jag, strunt och småsaker förstår sig. Men Gert ville jag giva det bästa jag visste. Och det var Hilleborn.

Han drog henne intill sig alltjämt helt varligt som om han hållit en sjuk fågel mellan händerna. Men när han kände hennes bröst, förlorade han besinningen och kramade henne utan måtta eller sans. Det beredde henne en hart när olidlig plåga, men hon bet ihop tänderna och pressade munnen mot hans hals.

Han viskade:

— Och visste inte Barbro, att det fanns något, som jag hellre ville ha? Hellre än hundra, hellre än tusen Hilleborn.

Hon skrattade.

— Jo. Jag vet väl att Gert är en stor tok. Men inte får en sådan ha sin vilja. Vad vore det också att skänka en stor karl en trasedocka som jag. En trasedocka, en trasedocka! Det gitte jag inte. Nej, Hilleborn!

— Och Barbro tror, att jag skulle ta emot gåvan?

— Tog jag inte Gerts äpple, som var det enda han hade? Man ger vad man har. Mer står inte att vinna. Men ibland var jag rädd, att Gert skulle säga nej. Var natt, innan jag somnade, gick jag genom alltsammans. Hur jag skulle bete mig, när jag lämnade Gert nycklarna till Hilleborn. Och då hände det, att jag blev ängslig och tänkte: Du tar allt glädjen i förskott, Barbro Backe. När dagen kommer, finns det kanske ingenting kvar.

Under det att hon talade, sjönk hans huvud, hela överkroppen sjönk framåt, så att hjässan slutligen tryckte hårt mot hennes bröst. Hon smekte hans nacke och hans skuldror. Han bad, att han måtte få vila med huvudet i hennes knä. Hon makade sig längre bort och gav honom plats på sockeln. Han vred sig oroligt fram och tillbaka men stillnade och blev liggande på rygg med huvudet i hennes knä.

— Hur han spelar, sade han, hur vackert han spelar!

Och efter en stund sade han:

— Jag är törstig. Giv mig något att dricka.

Hon spratt till. Hon gjorde ett försök att resa sig men sjönk tillbaka mot bjälken.

— Käre, sade hon, jag kan inte —

— Du kan inte, upprepade han. Varför kan du inte? Hilleborn kan du ge mig, men inte ett glas brännvin. Billman gav mig stora krus, och jag tror ändå inte att han höll av mig. Hör du, hur de skrika på vägen? Han gav mig brännvin. Det bekom mig så väl. Jag glömde ibland — ibland, kära Barbro — att du var en slinka, som sålt din kropp och din själ åt den enögde varulven. Jag glömde, att Barbro var en slinka. Jag glömde din säng. Att min Barbro, att min älskade, att mitt hjärta, mitt hjärta. Du! sade han plötsligt och satte sig upp. Vad gör jag med Hilleborn? Kan du säga? Blir jag yr av Hilleborn? Blir jag blind, blir jag döv? Nej, du, det är brännvin. Ge mig brännvin.

Han lade sig åter med huvudet i hennes knä. Han tog hennes händer och korsade dem över sitt bröst.

— Så här, sade han, ligger jag gott. Jag kom för att säga farväl åt min granne fru bergmästarinnan. Alltid får jag väl kyssa på hand. Men Barbro Backe har sin lust i att giva. Hon låter mig sova i knät. Varför skrika de på vägen, Barbro? Varför stör de oss? Jag sov så gott därnere i trädgården. Då vaknade jag av att en kvinna skrek på hjälp. Jag trodde, att det var Barbro. Jag rusade upp. Och yrvaken och full slog jag pannan mot ett träd. Du kan känna att jag blöder.

Han ville föra hennes hand till såret, men hon sade:

— Låt mig söka.

Och hon sökte med läpparna över hans mun, över hans kinder, över hans ögon, över hans panna. Äntligen träffade hon blod vid tinningen.

Sedan hon kysst honom, sade hon:

— Käre, nu förstår jag, vad det är för ett hiskligt oväsen på vägen. Det är herr Gellins oxdrift, som råkat i oordning. Och det värsta är, att Herrlestorpsskjutsen kört fast mitt i eländet. Alla unga karar, som funnos på hällen, skyndade genast till undsättning. Det är bara du, Gert, som stannat kvar. Det är då en lycka för dig, att du druckit så mycket. Eljest hade du kanske följt de andra och kommit till skada därute i mörkret.

Han satte sig upp. Hon reste sig och räckte honom händerna, men han sköt henne åt sidan och gick med tämligen säkra steg utför hällen. Barbro gick tillbaka till bålet. Hon satte sig framför elden. Hon bad Hamrin, att han icke måtte förtrötts att spela.

Vid pass en timme senare upplystes trädgården av en massa ljus och bloss. Ett glatt och ivrigt sorl bröt nattstynaden under träden. Skrattsalva efter skrattsalva ekade mot hällen.

— Fru Barbro! Fru Barbro!

Hon reste sig upp, hon tryckte armarna hårt in under bröstet och gick skaran till mötes. I spetsen gick major Billman, hållande i handen en ekstav, blodig och beströdd med nöthår. Efter honom följde herr Gellin, ännu blossande av ansträngning och strålände av lycka. Hennes nåd stödde sig tungt mot hans högra arm och med den vänstra höll han Lotten ömt slutet till sin feta person.

Allt detta såg Barbro så flyktigt, som när man hastigt bladdrar igenom en bilderbok, och en halv sekund vidgar ögonen inför en färgrik tavla.

Det blev åter mörkt och hon gick in i sitt hus.

Hon gick ur rum i rum. Hon släckte alla ljus och lampor. Det förvånade henne, att de åter tändes som av sig själva, men hon grubblade icke vidare över den saken. Hon släckte dem åter och erfor en stor tillfredsställelse för var gång mörkret slog samman över henne. Hon talade högt. Hon talade med Gert Bourmaister. Hon skänkte honom Hilleborn. Det var i Hilleborns rum hon vandrade. Hon beskrev dem så, som hon hört sin far beskriva dem med all den sagolika glans, som led efter led förtrollat barnen av släkten Backe. Det var icke en gård i Bergslagen, en gård om åtta mantal ypperligt fräse. Det var ett slott, som en stolt och stursk och förödmjukad släkt byggt under fem mansåldrar.

Hon gav det åt Gert Bourmaister.

— Nej, tacka inte, käre Gert. Minns du inte äpplet på Skara torg? Jag aktar inte Hilleborn för mer än det äpplet, du gav mig. Nej mindre, mindre. Ty allt vad jag ger min älskade är fattigt och futtigt. Och allt vad min älskade ger, är stort.

En lång stund kunde hon omöjligt betvinga tårarna. Hon grät häftigt och i krampaktiga snyftningar, som inte kunde hejdas eller fördöljas. Men hon skyndade sig att säga:

— Nej, nej, det är inte för din skull jag gråter. Var du inte genast färdig att skynda till min hjälp? Nej, jag gråter minsann över mig själv, som är en sådan stackare.

Och hon sade:

— Vad är det väl värt att giva sin kropp, som snart förvissnar? Och vad jag eljest kunde giva, det tog du för länge sedan. Det håller du i dina händer och gud vet, att de icke äro blida —

Och hon sade:

— Tyst, tyst. Det är så fåfängt att tänka på allt. Man får inte begära för mycket. Med mig dör mitt liv. Du finner en annan kvinna.

Först när det dagades upptäckte hon, att hon inte var ensam. Hon blev skrämmd och ropade:

— Vem är det, som går bakom mig?

Men samtidigt såg hon i spegeln, att det var bergmästaren. Hon vände sig då hastigt om och gick emot honom. Hennes rörelser voro ganska livliga och hon log vänligt mot honom.

— Kära bergmästare, sade hon, välkommen till Frötjärn. Räck mig handen.

Han sade:

— Jag har väl annat att räcka Barbro.

Men hon tog hans hand mellan sina och kysste den upprepade gånger.

— Det är bäst att vara ödmjuk, sade hon. Jag har kanske gjort bergmästarn större förtret än jag själv vet. Så tanklös som jag är. Bara tänker på mitt.

Bergmästaren sade:

— Har Barbro gjort mig förtret, så får hon väl tid att göra det gott igen. Nu har jag gjort mitt och här är det.

Han knäppte upp rocken, tog fram ett tjockt dubbelvikt papper och räckte Barbro.

— Här är Hilleborn.

Barbro stirrade på papperet, hon tog det försiktigt mellan fingerspetsarna, vecklade upp och läste den första raden i köpekontraktet.

— Undertecknade herr kommerserådet och riddaren B. E. Bourmaister —

Hon gick hastigt bort till fönstret, men hon fortsatte icke att läsa. Hon stirrade upp mot Raslingevägen. Efter en stund vände hon sig åter till bergmästaren. Hon skakade leende på huvudet.

— Är detta Hilleborn? De här svarta snirkklarna och strecken. Annat hade jag föreställt mig —

— Men är det Hilleborn, återtog hon, och är Hilleborn mitt, så skänker jag det åt min far, Petter Backe.

Bergmästaren sade:

— Jag trodde, att Barbro hade andra avsikter.

Hon skakade på huvudet. Bergmästaren gick fram till henne och strök henne lätt över armen.

— Då tror jag, att det kan bli gott igen på Frötjärn. Och att vi båda kan leva lyckligt.

Hon svarade:

— Jag kan inte leva —

Hon pressade armarna mot bröstet.

— Bergmästarn ska veta, att snart är det olidligt. Det är ljust nu. Låt mig gå ut i trädgården.

284

Nu förflöt en timme, som säkerligen skulle ha blivit Barbro alltför lång, om inte herr Karl Hamrin kommit henne till hjälp. Hon fann honom sittande hopkrupen och frusen på Gert Bourmaisters stol. Han berättade, att han i mörkret icke kunnat finna sin båt och därför stannat hela natten i trädgården. Barbro ställde en stol bredvid honom och satte sig. Men strax därpå bad hon, att de måtte byta stolar.

Hamrin sade:

— Jag har suttit här och tänkt på en sak, fru Barbro. Jag har suttit och tänkt på, att ingen frågade mig, vem jag håller av. Nej, det är så, att alla människor betrakta mig, som om jag redan vore död. Min hustru syr sig svart, och till och med på småkläderna fäster hon svarta rosetter. Det grämer mig mest.

Hon strök honom över handen. Men hon hade ingenting att säga, och hennes tankar voro långt därifrån.

Hamrin fortsatte:

— Och ändå kan ingen människa hålla av någon så, som jag håller av honom. Det är väl därför, att jag aldrig får se honom. Jag får aldrig se honom, Barbro. Det dröjer ännu fyra månader, innan han kommer. Och jag har inte två månader kvar. Kanske inte en.

Barbro sade:

— Vem talar kusin om?

— Säg det kusin! Jag talar om honom, som jag väntat på i åtta år. Och då det var midsommar och varmt, och då jag trodde att jag ännu hade ett helt år kvar, då berättade min hustru, att han snart skulle komma. Nu vet jag, att jag aldrig får se honom.

Barbro grep honom hårt i armen.

— Kusin! sade hon häftigt. Det är underligt, men jag tycker nu, att det just är över detta jag grubblat hela natten. Ja, ja, ja. Det sista han sade mig. Jag tystade honom. Jag visste ju, att det för mig inte fanns något medel. Men låt mig nu tänka. Och skynda inte på mig. Jag är så trött. Men jag kan ännu tänka.

Och denna timme förflöt ganska snabbt allenast därför, att Barbro Backe sökte ett medel att lindra en annans plåga. Solen stod redan ett stycke över Vesslans smala hjässa, lyste över Hoby, lyste över Falla, över Bånga, över den vita kyrkan vid Raslingeviden, över hela sjön Kroken, dess mörka skogar, dess grå hällar och gnistrande skära skrevor, dess gulnande fält och gröna ångar.

Barbro log mot morgonen.

— Det sägs, kära kusin, att allt kan övervinnas, allt utom döden. Låt oss nu se, om döden är oövervinnlig.

Men tag min arm. Jag vill hjälpa kusin att skjuta ut båten, ty tiden är knapp, och det gäller för kusin att så snart som möjligt skrida till verket.

De gingo ned till stranden. Karl Hamrin steg i båten, Barbro satte sig på relingen. Hon sade:

— Hör nu på, kusin. Det går inte an, att låta tankarna jaga efter drömmar bittra eller glada. Detta är döden och ingenting annat är döden: att tanken ohjälpligen förirrar sig i intet. Den som vill leva, skall binda sin tanke vid närmaste föremål.

Och hör nu på. Han, som skall komma, då kusin är död — vad behöver han först och främst? Behöver han inte en vagga? Nåväl. Är inte kusin den skickligaste svarvare och finsnickare vid Kroken. Sätt svarvstolen i gång, kusin! Spara inte på grannlåten, det förnöjer en unge att ligga och stirra på sniderier. Måla den i granna färger, måla den med män och kvinnor och skriv i en rad runt vaggan: Denna vagga förfärdigade Karl Hamrin åt sin käre son. Men det är långt ifrån nog. Tag vara på tiden. En snurra måste svarvas, en häst eller två, en piska ska bindas. Och nu kommer annat — ett svärd, en pilbössa. Ack, de växa så fort. En käpp med snidat huvud för herr gymnasisten. Och sist och bäst en slända, en sådan vacker slända, som gossarna ge sina flickor. Nu minns jag inte mer. Min tid är också kort. Men ro nu till Frösevi. Kusin har så visst funnit på hundrade andra ting innan båten landar.

Hamrin nickade. Hon hjälpte honom att skjuta ut. Hon såg, hur ivrigt han grep kring årorna.

Hon gick hastigt och utan att vackla uppför trädgårdsgången, över terrassen, över gårdsplanen och ett stycke in i allén. Då såg hon dem komma. Det var Stenbyfolket. Hon kände igen Lillgårdsflickans rutiga granna schalet. Gubben Wendt, jägmästaren, gick något före de andra. Han stannade hos Barbro och sade:

285

286

287

— Det är Gert Bourmaister.

Barbro nickade.

Wendt sade:

— Han ryckte bössan ifrån mig i går kväll. Då i tumultet. Han sade, att han skulle driva undan kreaturen, som trängdes kring vagnen. Men det var ett sådant buller. Ingen hörde skottet. Ingen vet, hur det gick till.

— Jag vet, sade Barbro. Bär honom upp på mitt rum.

Men Wendt skakade på huvudet. De kunde inte bära honom upp på Barbros rum, hon kunde inte få se honom. Han var så illa tilltygad.

Barbro sade:

— Bär honom upp på mitt rum och lägg honom på min säng.

Barbro stannade hela förmiddagen ensam hos Gert Bourmaister. Bergmästaren satt på stora stentrappan och vaktade porten. Han var grå som stenen.

Vid middagstid kom folket från högmässan. Bergmästaren tillät ingen, icke ens prästen att stiga in till den döde. Men raslingarna dröjde på gårdsplanen.

Strax efter klockan fyra kom Barbro ut till dem. Hon stannade i porten stödjande sig mot sandstenspelaren. De betraktade henne en lång stund under tystnad. Hon var blek som en vit blomma i skymningen.

Plötsligt ropade de alla på en gång:

— Barbro! Barbro!

De hade upptäckt blodet, som flöt ymnigt från hennes handleder ned över kjorteln och över stenen och från halsen ned över bröstet. De ropade:

— Barbro! Barbro!

Hon sade:

— Kära vänner — jag kan icke leva. Min älskade är död.

Transcriber's note:

Originalalets stavning och interpunktion har bibehållits.

Ett fåtal uppenbarliga fel har rättats som följande, ibland baserat på senare utgåvor (innan/efter):

- ... hon glad åt smycken och vackra kläder. Nen i stället ...
... hon glad åt smycken och vackra kläder. Men i stället ...
- ... den afton, då hon med ljuset i hand prövade lill-Britas ...
... den afton, då hon med ljuset i hand prövade Lill-Britas ...
- ... ägde ett obruktat redskap. ...
... ägde ett obrukat redskap. ...
- ... I stället höll mor domedag var helgdagskväll ...
... I stället höll mor domedag var helgdagskväll, ...
- ... rosslar i han strupe. Det är ett ljud, som fru Gunhild ...
... rosslar i hans strupe. Det är ett ljud, som fru Gunhild ...
- ... fört mig sig sin yngste son, sin Benjamin, Henrik ...
... fört med sig sin yngste son, sin Benjamin, Henrik ...
- ... är inte riktigt honnett, och väcker till sist ond blod. ...
... är inte riktigt honnett, och väcker till sist ont blod. ...
- ... i synen. Men nu ser jag, att Babro inte leds på Frötjärn, ...
... i synen. Men nu ser jag, att Barbro inte leds på Frötjärn, ...
- ... Lotten Schager och Brita Billmann skötte från ...
... Lotten Schager och Brita Billman skötte från ...
- ... — Vad detta är likt raslingarna! Och vad det ...
... — Vad detta är likt Raslingarna! Och vad det ...
- ... vissa lättsinniga människor. Kommerserådets skydsling ...
... vissa lättsinniga människor. Kommerserådets skyddsling ...
- ... svängde han om på klacken vände sig till Barbro ...
... svängde han om på klacken, vände sig till Barbro ...
- ... från Falla. Under den stora fest, och skövlingsnatten, ...
... från Falla. Under den stora fest, och skövlingsnatten, ...
- ... kvällen gick Tilda åter ut till honom med denna gång ...
... kvällen gick Tilda åter ut till honom men denna gång ...
- ... skatan sin kos utan röra körsbäret. Jons ansikte ...
... skatan sin kos utan att röra körsbäret. Jons ansikte ...
- ... och snedväkt som en lagårdspiga. Men mamsell är ...
... och snedväxt som en lagårdspiga. Men mamsell är ...
- ... till dess att hon släpper både stäva och karna. ...
... till dess att hon släpper både stäva och kärna. ...
- ... över hästens huvud vräkte korgarna i backen och ...
... över hästens huvud, vräkte korgarna i backen och ...
- ... överlämnades åt bergmästaren lydde sålunda? ...
... överlämnades åt bergmästaren lydde sålunda, ...
- ... menar någon galenskap. Kom bara fram med det ...
... menar någon galenskap. Kom bara fram med det, ...
- ... om mig skall du inte säga: den förtidigt händangångne. ...
... om mig skall du inte säga: den förtidigt hädangångne. ...
- ... i salen och lägger en patiens till dess att bergmästaren ...
... i salen och lägger en patience till dess att bergmästaren ...
- ... Förutom Hamrin, gubben Went och Sundin fanns ...
... Förutom Hamrin, gubben Wendt och Sundin fanns ...

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DANSEN PÅ FRÖTJÄRN
(KOMEDIER I BERGSLAGEN II) ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying

with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at

www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary

Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future

generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.